Tento dokument je třeba brát jako dokumentační nástroj a instituce nenesou jakoukoli odpovědnost za jeho obsah

►**B** **NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 138/2004**

ze dne 5. prosince 2003

o souhrnném zemědělském účtu ve Společenství

(Text s významem pro EHP)

(Úř. věst. L 33, 5.2.2004, s. 1)

Ve znění:

		Úřední věstník		
		Č.	Strana	Datum
►**M1**	Nařízení Komise (ES) č. 306/2005 ze dne 24. února 2005	L 52	9	25.2.2005
►**M2**	Nařízení Komise (ES) č. 909/2006 ze dne 20. června 2006	L 168	14	21.6.2006
►**M3**	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1137/2008 ze dne 22. října 2008	L 311	1	21.11.2008

▼B

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 138/2004

ze dne 5. prosince 2003

o souhrnném zemědělském účtu ve Společenství

(Text s významem pro EHP)

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na čl. 285 odst. 1 této smlouvy,

s ohledem na návrh Komise,

v souladu s postupem stanoveným v článku 251 Smlouvy ([1]),

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Sledování a hodnocení společné zemědělské politiky vyžaduje srovnatelné, aktuální a spolehlivé informace o hospodářské situaci v zemědělství, zejména o vývoji důchodů v zemědělství.

(2) Souhrnný zemědělský účet je základním nástrojem analýzy hospodářské situace v zemědělství určité země, pokud je sestavován na základě jednotného souboru zásad. Zemědělský účet rovněž představuje významný příspěvek k sestavování národních účtů.

(3) Souhrnný zemědělský účet se sestavuje podle základních pojetí a pravidel stanovených v nařízení Rady (ES) č. 2223/96 ze dne 25. června 1996 o Evropském systému národních a regionálních účtů ve Společenství ([2]).

(4) Nařízení Rady (ES) č. 322/97 ze dne 17. února 1997 o statistice Společenství ([3]) stanoví referenční rámec pro toto nařízení.

(5) Jelikož cíle navrhovaného kroku, tedy vytvoření společných statistických norem, které umožní tvorbu harmonizovaných údajů, nemůže být dosaženo uspokojivě naúrovni členských států, a proto lze vzhledem k rozsahu navrhovaného opatření tohoto cíle lépe dosáhnout na úrovni Společenství, může Společenství přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 Smlouvy. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku toto nařízení nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů.

(6) Opatření nezbytná k provádění tohoto nařízení by měla být přijata v souladu s rozhodnutím Rady 1999/468/ES ze dne 28. června 1999 o postupech pro výkon prováděcích pravomocí svěřených Komisi ([4]).

(7) Stálý výbor pro zemědělskou statistiku a Výbor pro statistické programy byly uvědomeny,

PŘIJALA TOTO NAŘÍZENÍ:

Článek 1

Předmět

1. Toto nařízení zakládá souhrnný zemědělský účet ve Společenství (dále jen „SZÚ“) stanovením

([1]) Stanovisko Evropského parlamentu ze dne 3. září 2003 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku) a rozhodnutí Rady ze dne 17. listopadu 2003.
([2]) Úř. věst. L 310, 30.11.1996, s. 1. Nařízení naposledy pozměněné nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1267/2003 (Úř. věst. L 180, 18.7.2003, s. 1).
([3]) Úř. věst. L 52, 22.2.1997, s. 1.
([4]) Úř. věst. L 184, 17.7.1999, s. 23.

▼B

a) metodiky SZÚ (společných norem, definic, klasifikací a účetních pravidel) pro sestavování účtů na srovnatelném základě pro potřeby Společenství a pro předávání údajů podle článku 3;

b) lhůt pro předávání zemědělských účtů sestavených podle metodiky SZÚ.

2. Toto nařízení nezavazuje žádný členský stát k používání metodiky SZÚ při sestavování zemědělských účtů pro vlastní účely.

Článek 2

Metodika

1. Metodika SZÚ uvedená v čl. 1 odst. 1 písm. a) je obsažena v příloze I.

▼M3

2. Komise aktualizuje metodiku SZÚ. Tato opatření, jež mají za účel změnit jiné než podstatné prvky tohoto nařízení, se přijímají regulativním postupem s kontrolou podle čl. 4 odst. 2.

▼B

Článek 3

Předávání Komisi

1. Členské státy předávají Komisi (Eurostatu) údaje stanovené v příloze II ve lhůtách uvedených pro každou tabulku.

2. První předání údajů se uskuteční v listopadu 2003.

▼M3

3. Komise aktualizuje seznam proměnných a lhůty pro předávání údajů podle přílohy II. Tato opatření, jež mají za účel změnit jiné než podstatné prvky tohoto nařízení, se přijímají regulativním postupem s kontrolou podle čl. 4 odst. 2.

▼B

Článek 4

Postup projednávání ve výboru

1. Komisi je nápomocen Stálý výbor pro zemědělskou statistiku.

▼M3

2. Odkazuje-li se na tento odstavec, použijí se čl. 5a odst. 1 až 4 a článek 7 rozhodnutí 1999/468/ES s ohledem na článek 8 zmíněného rozhodnutí.

———————

▼B

Článek 5

Závěrečná ustanovení

Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

▼B

PŘÍLOHA I

SOUHRNNÝ ZEMĚDĚLSKÝ ÚČET

(SZÚ)

OBSAH

Předmluva

I. Obecné rysy účtů

A. Úvod

B. Základní jednotka a odvětví zemědělství

1. Základní jednotka

2. Odvětví zemědělství

3. Neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti

C. Měření produkce

D. Posloupnost účtů

1. Posloupnost účtů v ESA 95

2. Posloupnost účtů na SZÚ

E. Zdroje údajů a metody výpočtu pro sestavování SZÚ

F. Klasifikace

1. Obecná část

2. Definice charakteristických činností zemědělství

3. Definice charakteristických jednotek zemědělství

4. Poznámky k jednotlivým položkám

5. Rozdíl mezi odvětvím zemědělství na SZÚ a odvětvím zemědělství v rámci národních účtů

II. Transakce s produkty

A. Všeobecná pravidla

1. Sledované období

2. Jednotky

3. Doba zachycení

B. Produkce

1. Všeobecné poznámky k pojmům produkce v ESA a na SZÚ Strana

2. Produkce zemědělské činnosti: množství

3. Produkce neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností

4. Produkce odvětví zemědělství

5. Ocenění produkce

C. Mezispotřeba

1. Definice

2. Součásti mezispotřeby

3. Ocenění mezispotřeby

D. Tvorba hrubého kapitálu

1. Tvorba hrubého fixního kapitálu

2. Změny stavu zásob

3. Zachycení hospodářských zvířat jako „tvorba hrubého fixního kapitálu“ nebo jako „změny stavu zásob“

III. Rozdělovací transakce a jiné toky

A. Definice

B. Všeobecná pravidla

1. Sledované období

▼B

2. Jednotky
3. Doba zachycení rozdělovacích transakcí
4. Obecné poznámky k přidané hodnotě

C. Náhrady zaměstnancům

D. Daně z výroby a dovozu
1. Daně z produktů
2. Pojetí DPH
3. Ostatní daně z výroby

E. Subvence
1. Subvence na produkty
2. Ostatní subvence na výrobu Strana

F. Důchod z vlastnictví
1. Definice
2. Úroky
3. Pachtovné (z pozemků a podzemních zdrojů)
4. Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům (do SZÚ se nezahrnuje)

G. Kapitálové transfery
1. Investiční dotace
2. Ostatní kapitálové transfery

H. Spotřeba fixního kapitálu

IV. Vstup práce v zemědělství

V. Ukazatele zemědělského důchodu

A. Definice důchodu a vyrovnávacích položek

B. Pojetí důchodu u jednotek organizovaných jako obchodní společnost

C. Definice ukazatelů zemědělského důchodu

D. Agregace ukazatelů důchodu za Evropskou unii

E. Deflování ukazatelů důchodu

VI. Ocenění SZÚ ve stálých cenách

A. Cenové a objemové míry

B. Zásady a metoda pro sestavování SZÚ ve stálých cenách
1. Volba indexového vzorce
2. Základní rok
3. Uvádění řad ve vztahu k referenčnímu roku
4. Výpočet přidané hodnoty ve stálých cenách
5. Rozložení daní z produktů a subvencí na produkty na objemové a cenové složky

▼B

PŘEDMLUVA

Revize Evropského systému účtů (ESA 95) v roce 1995 ([1]) a potřeba jeho přizpůsobení hospodářskému a strukturálnímu vývoji v zemědělství vedly k vytvoření nové základní metodiky pro SZÚ. Změny provedené v základní metodice SZÚ musely splňovat dva často protichůdné požadavky: na jedné straně bylo nutné zachovat metodickou shodu s ESA, aby se zajistil soulad SZÚ jak mezi členskými státy navzájem, tak s ústředním rámcem národních účtů, a na druhé straně bylo nutné zajistit, aby byly příslušné změny uskutečnitelné. S tímto zřetelem byla vypracována i tato příručka, neboť kromě pojmů, zásad a základních pravidel pro sestavování SZÚ rovněž uvádí případná přizpůsobení specifickým rysům zemědělství.

I. OBECNÉ RYSY ÚČTŮ

A. ÚVOD

1.01. Systém souhrnných hospodářských účtů by měl poskytnout systematický, srovnatelný a co nejúplnější přehled o hospodářské činnosti, aby sloužil jako podklad k analýzám, prognózám a politickým opatřením. Proto je nutné rozmanité spektrum obrovského množství hospodářských transakcí a jednotek, které se těchto transakcí účastní, klasifikovat podle všeobecných kritérií a zařadit je do jasného a provázaného systému účtů a tabulek.

1.02. Evropský systém integrovaných hospodářských účtů byl vyvinut z revidovaného Systému národních účtů Organizace spojených národů (SNA 93) ([2]) jako reakce na zvláštní potřeby Evropské unie. Stanovuje pojmy, definice, účetní pravidla a jednotné klasifikace pro členské státy Evropské unie.

1.03. Hospodářství země je souhrnem činností obrovského počtu jednotek zapojených do mnoha různých druhů transakcí za účelem výroby, financování, pojištění, rozdělování a spotřeby. Jednotky a jejich seskupení sledované v rámci systému národních účtů musí být definovány podle ekonomických modelů, které mají být zkoumány. Charakteristickým rysem ESA 95 je používání tří typů jednotek a dvou způsobů členění národního hospodářství.

1.04. Pro analýzu toků důchodů, kapitálu, finančních transakcí a aktiv je nezbytné zvolit jednotky, u nichž je vidět vzájemné chování ekonomických subjektů (institucionální jednotky). Pro analýzu výrobního procesu je klíčové zvolit jednotky, u nichž jsou patrné vztahy technicko-ekonomické (tj. místní činnostní jednotky a jednotky s homogenní výrobou).

1.05. Hospodářství tak lze členit podle dvou různých hledisek:

i) podle institucionálních sektorů a subsektorů, jež jsou seskupením institucionálních jednotek;

ii) podle odvětví, jež zahrnují seskupení místních činnostních jednotek (odvětví) nebo jednotek s homogenní výrobou (homogenní odvětví).

1.06. Hlavním cílem SZÚ je analýza výrobního procesu a jím vytvořeného prvotního důchodu. Z tohoto důvodu jsou účty založeny na odvětvovém pojetí.

1.07. Souhrnný zemědělský účet je satelitním účtem poskytujícím dodatečné informace a jeho pojetí je přizpůsobeno zvláštní povaze odvětví zemědělství. Ačkoli je jeho struktura úzce propojena se strukturou národních účtů, vyžaduje sestavení SZÚ stanovení vhodných pravidel a metod.

1.08. Je zapotřebí rozlišovat mezi důchodem vytvářeným zemědělskou výrobou a důchodem zemědělských domácností; kromě důchodu ze zemědělské činnosti zahrnuje důchod zemědělských domácností také důchody z jiných zdrojů (z vlastnictví, sociálních transferů atd.), který mohou dostávat. Zjišťování obou typů důchodu (důchodu ze zemědělské výroby a důchodu zemědělských domácností) sleduje dva

([1]) Statistický úřad Evropských společenství, Evropský systém účtů – ESA 1995, Lucemburk 1996.

([2]) System of national accounts 1993. Společná publikace Organizace spojených národů, Mezinárodního měnového fondu, Komise Evropských společenství, OECD a Světové banky.

▼B

rozdílné cíle, které pak vyžadují použití dvou odlišných metod členění národního hospodářství: první metoda, pro účely SZÚ, je založena na výrobních jednotkách definovaných podle odvětví činnosti, kdežto druhá metoda je založena na domácnostech (tj. institucionálních jednotkách), jejichž hlavním zdrojem důchodu je samostatná zemědělská činnost ([1]).

B. ZÁKLADNÍ JEDNOTKA A ODVĚTVÍ ZEMĚDĚLSTVÍ

1. **Základní jednotka**

1.09. Aby bylo možné analyzovat toky, ke kterým v procesu výroby a užití výrobků a služeb dochází, je nutné zvolit jednotky, které zdůrazní vztahy technicko-ekonomického druhu. Tento požadavek znamená, že se institucionální jednotky musí zpravidla rozdělit na menší, vzhledem k druhu výroby homogennější jednotky. V prvé řadě mají z hlediska orientace na praxi tento požadavek splnit místní činnostní jednotky (místní ČJ) (ESA 95, 2 105). ([2])

1.10. Místní činnostní jednotka je definována jako ta část činnostní jednotky, která odpovídá místní jednotce. ČJ seskupuje všechny části institucionální jednotky v její funkci jako výrobce přispívající k výkonu činnosti na úrovni třídy (čtyřmístné) NACE rev. 1 (referenční klasifikace ekonomických činností, viz 1.55) a odpovídá jednomu nebo více provozním útvarům jedné institucionální jednotky. Informační systém institucionální jednotky musí být schopný ukázat nebo kalkulovat za každou místní ČJ alespoň hodnotu produkce, mezispotřeby, náhrady zaměstnancům, provozní přebytek a zaměstnanost a tvorbu hrubého fixního kapitálu (ESA 95, 2 106).

1.11. Místní ČJ může být shodná s institucionální jednotkou v její funkci jako výrobce nebo částí institucionální jednotky, nemůže však nikdy patřit ke dvěma různým institucionálním jednotkám. Jelikož v praxi většina institucionálních jednotek produkujících výrobky a služby vykonává řadu různých činností současně (jednu hlavní činnost a jednu nebo více vedlejších činností), je možné je rozdělit na stejný počet místních ČJ. Naproti tomu pomocné činnosti (například nákup, prodej, marketing, vedení účetnictví, doprava, skladování, údržba atd., viz 1.27) nemohou vést k vytvoření místní činnostní jednotky.

1.12. V zásadě musí být evidováno tolik místních ČJ, kolik je prováděno vedlejších činností. Může se však stát, že vedlejší činnosti nebo část vedlejších činností jedné místní ČJ nelze vykázat pomocí statistických (účetních) údajů odděleně od hlavní činnosti této jednotky. V takovém případě může místní ČJ současně s hlavní činností provádět jednu nebo několik činností vedlejších (ESA 95, 2 107).

1.13. O činnosti hovoříme tehdy, pokud se takové zdroje jako zařízení, práce, výrobní technika, informační sítě nebo výrobky spojují za účelem vytvoření určitých výrobků nebo služeb. Činnost je charakterizována vstupem produktů (výrobků a služeb), výrobním procesem a výstupem produktů (ESA 95, 2 103). Hlavní činností místní ČJ je taková činnost, jejíž přidaná hodnota převyšuje přidanou hodnotu jakékoliv jiné činnosti provozované v téže jednotce. Zařazení hlavní činnosti se určuje podle klasifikace NACE rev. 1, nejprve na nejvyšší úrovni klasifikace a pak na podrobnějších úrovních (ESA 95, 3.10).

2. **Odvětví zemědělství**

1.14. Seskupení všech místních ČJ, jež se zabývají stejným druhem činnosti, vytváří odvětví. Tímto způsobem je možné rozčlenit národní hospo-

([1]) Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) uznala rozdílné analytické potřeby a doporučila použití tří různých druhů jednotek jako základních jednotek v souhrnném účtu pro výživu a zemědělství, a to institucionální jednotky (včetně domácností), provozovny (které odpovídají místním činnostním jednotkám v ESA 95) a produkty, jak doporučuje SNA 1993 (viz FAO: System of Economic Accounts for Food and Agriculture, Organizace spojených národů, Řím 1996).

([2]) Je nutné upozornit na to, že v ESA je dávána přednost místním ČJ, avšak pro analýzy výrobního procesu je nejvhodnější jednotka s homogenní výrobou. Tato jednotka se používá pro analýzu vstupů a výstupů, neboť přesně odpovídá druhu činnosti. Institucionální jednotky se tudíž rozdělí do tolika jednotek s homogenní výrobou, kolik je činností (jiných než pomocných). Prostřednictvím seskupení těchto jednotek je možné další členění národního hospodářství na „čistá“ (tzn. homogenní) odvětví. Jednotku s homogenní výrobou nelze zpravidla sledovat přímo. Účty homogenních odvětví tak nelze sestavit na základě seskupení jednotek s homogenní výrobou. Metodu sestavování těchto účtu popisuje ESA. V rámci této metody jsou vedlejší výroba a související náklady odvětví přiřazeny příslušným homogenním odvětvím (ESA, 9.53-9.61).

▼B

dářství podle odvětví. Klasifikace těchto odvětví pak závisí na hlavní činnosti takto seskupených jednotek. Na nejnižší úrovni členění zahrnuje odvětví všechny místní ČJ téže (čtyřmístné) třídy NACE rev. 1, které se tedy zabývají stejnou činností, jako je činnost definovaná v NACE rev. 1.

1.15. Ačkoliv bylo dříve odvětví zemědělství definováno jako seskupení jednotek s homogenní zemědělskou výrobou, byla jako základní jednotka pro popis výrobního procesu na SZÚ zvolena místní ČJ, aby se i) SZÚ přiblížil hospodářské situaci v zemědělství, tj. aby se při zjišťování celkové produkční činnosti zemědělských jednotek plně zohlednila existence určitých neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností, a ii) zachovala shoda s ostatními národními účty. Tento postup znamená přechod od analytického přístupu založeného na jednotce s homogenní výrobou a homogenním odvětví ke statistickému přístupu založenému na místní činnostní jednotce a na odvětví.

1.16. Neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti jsou činnostmi, jejichž náklady nelze zjistit odděleně od nákladů na činnosti zemědělské. Jedná se např. o zpracování zemědělských produktů v zemědělském podniku, činnosti v lesním hospodářství, těžbu dřeva, cestovní ruch atd. Produkce odvětví zemědělství tedy pochází ze dvou druhů činností:

i) zemědělských činností (hlavních nebo vedlejších) prováděných zemědělskými jednotkami;

ii) nezemědělských vedlejších činností zemědělských jednotek.

1.17. Zemědělský podnik, který je v současné době jednotkou používanou pro statistické zjišťování v oblasti zemědělství (sčítání, zjišťování struktury zemědělských podniků), je nejvhodnější místní ČJ v zemědělství (i když je nutné do tohoto odvětví zahrnovat i některé jiné jednotky jako vinařská družstva, družstva zaměřená produkci olivového oleje, jednotky vykonávající zemědělské práce ve smluvním vztahu atd.). Je však nezbytné poukázat na to, že rozmanitost zemědělských činností, které mohou být vykonávány v zemědělských podnicích, z nich vytvářejí zvláštní druh místních ČJ. Pokud se v rámci podniku vykonává více činností klasifikovaných ve čtyřmístné řadě NACE 1 rev. 1, mělo by přísné použití pravidel ESA na jednotky a jejich seskupení ve skutečnosti vést k rozdělení zemědělského podniku na několik oddělených místních ČJ. Přijetí zemědělského podniku za místní ČJ zemědělského odvětví v národních účtech a SZÚ tak vychází ze statistického přístupu.

1.18. Účty odvětví zemědělství se podobají účtům zemědělských podniků (účet výroby a účet tvorby důchodů). Aby však nedošlo k nedorozumění, je nutné zdůraznit, že v případě souhrnného zemědělského účtu se nejedná o účty podniků, jejichž hlavní činností je zemědělství; tento účet především nezachycuje všechny nezemědělské činnosti těchto podniků (nezahrnuty zůstávají činnosti, které lze od zemědělských činností oddělit). Zemědělský účet ovšem zachycuje i zemědělské činnosti podniků, jejichž hlavní činnost není zemědělská. Proto přijetí zemědělského podniku za základní jednotku SZÚ nemění nic na skutečnosti, že souhrnný zemědělský účet je účtem za odvětví zemědělství.

1.19. Jelikož odvětví zahrnuje seskupení jednotek, které vykonávají stejné nebo podobné druhy činností, je definice odvětví zemědělství na SZÚ závislá na zjištění charakteristických činností a jednotek tohoto odvětví. Výsledný výběr charakteristických zemědělských činností a jednotek může vést k některým rozdílům mezi účty odvětví zemědělství na SZÚ a národními účty (viz 1.93).

1.20. K odvětví zemědělství se přistupuje jako k seskupení všech činnostních jednotek na místní úrovni, které vykonávají následující hospodářské činnosti (viz 1.60 až 1.66, kde jsou uvedeny přesné definice odvětví zemědělství):

— rostlinnou výrobu, zelinářství a zahradnictví (včetně výroby vína a olivového oleje z vlastních vypěstovaných hroznů a oliv),

— chov zvířat,

— rostlinnou i živočišnou výrobu,

— zemědělské práce vykonávané ve smluvním vztahu,

▼B

— lov, odchyt a rozmnožování zvěře, včetně souvisejících služeb.

1.21. Vedle zemědělských podniků zahrnuje odvětví zemědělství také jednotky vzniklé seskupením výrobců (např. družstva), které vyrábějí víno a olivový olej, a jednotky specializované na poskytování strojů, materiálu a pracovních sil pro vykonávání prací ve smluvním vztahu.

1.22. S jednotkami specializovanými na poskytování strojů, materiálu a pracovníků pro vykonávání prací ve smluvním vztahu ve fázi zemědělské výroby (komerční podniky zajišťujícími práce ve smluvním vztahu nebo zemědělci poskytujícími služby jako dodavatelé) se zachází jako se součástí odvětví zemědělství. Přísně vzato musí tyto jednotky, které je nutné zahrnout do odvětví zemědělství, provádět práce, které jsou a) součástí zemědělského výrobního procesu, b) spojeny s výrobou zemědělských produktů, c) obvykle prováděny zemědělskými podniky a d) fakticky zcela prováděny jednotkami specializovanými na poskytování strojů, materiálu a pracovníků.

1.23. Jestliže práce ve smluvním vztahu není zcela vykonávána specializovanými jednotkami (pokud si např. zemědělec pronajímá stroje, ale zaměstnává vlastní pracovníky), pak tato činnost náleží do oddílu 71 NACE rev. 1 (pronájem strojů a přístrojů bez obsluhy); v takovém případě musí být platby zemědělců podnikům provádějícím práce ve smluvním vztahu zaznamenány jako „jiné výrobky a služby“ v položce „mezispotřeba“ (viz 2 108).

1.24. Jelikož účelem SZÚ je změřit, popsat a analyzovat tvorbu důchodů ze zemědělské hospodářské činnosti (která je v členských státech EU téměř výlučně činností komerční), bylo rozhodnuto vyloučit jednotky, u kterých je zemědělská činnost pouze činností ve volném čase. Oproti tomu jsou do SZÚ zahrnuty jednotky provádějící samozásobitelské hospodaření. Je třeba zdůraznit, že zemědělská produkce zemědělských podniků za účelem vlastní konečné spotřeby musí být na SZÚ zachycena.

3. **Neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti**

1.25. Použitím místní ČJ jako základní jednotky odvětví zemědělství dochází k zachycení nezemědělských vedlejších činností, pokud nemohou být odděleny od hlavní zemědělské činnosti.

1.26. Neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti místních zemědělských ČJ jsou definovány jako činnosti úzce spjaté se zemědělskou výrobou, u kterých není možné v období statistického zjišťování oddělit údaje o produkci, mezispotřebě, náhradách zaměstnancům, vstupu práce nebo tvorbě hrubého fixního kapitálu od informací o hlavní zemědělské činnosti.

1.27. Neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti vykazují tyto charakteristické znaky:

— musí být určeny k prodeji nebo směně (během účetního období nebo později, po uskladnění), k vlastnímu konečnému užití výrobcem nebo jako platba v naturáliích (včetně naturálních náhrad zaměstnancům);

— nesmí se jednat o pomocné činnosti. Pomocné činnosti jsou doplňkové činnosti (např. prodej, marketing, skladování, přeprava ve vlastní režii atd.; viz ESA 95, 3.12 a 3.13, a SNA 93, 5.9 až 5.16).) vykonávané podnikem za účelem vytvoření podmínek pro provádění hlavních nebo vedlejších činností. Výsledek pomocných činností obvykle představuje vstup pro různé druhy výrobní činnosti;

— nemusejí podle konvence zahrnovat činnosti, které se týkají tvorby hrubého fixního kapitálu ve formě nezemědělských produktů vyrobených ve vlastní režii (např. budovy nebo stroje). Předpokládá se, že tato výroba pro vlastní konečnou spotřebu je oddělitelnou činností, a vykazuje se tedy jako výroba oddělené místní ČJ. Služby ubytování poskytnuté zaměstnancům jako naturální odměna musí být zaznamenány podobným způsobem (zachycují se jako naturální odměna na účtu tvorby důchodů);

— musí se jednat o činnosti pro zemědělské podniky charakteristické, tzn. musí být z hospodářského hlediska významné pro významný počet podniků;

▼B

— zemědělské „práce vykonávané ve smluvním vztahu“ nejsou nezemědělskou činností, neboť jde o charakteristickou činnost (zemědělské služby) odvětví zemědělství.

1.28. Zahrnovat se musí pouze ta část určité nezemědělské vedlejší činnosti, kterou nelze oddělit. V důsledku toho bude daná nezemědělská vedlejší činnost zahrnuta do odvětví zemědělství, není-li možné ji oddělit od hlavní zemědělské činnosti místní ČJ, avšak nebude zachycena, pokud ji je možné od hlavní zemědělské činnosti oddělit, v kterémžto případě tato vedlejší činnost vytváří nezemědělskou místní ČJ. Kriteriem výběru není u neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností obecně tolik povaha produktu, nýbrž druh činnosti ([1]). Například služby agroturistiky poskytované zemědělským hospodářstvím se musí zachycovat jen tehdy, pokud je nelze oddělit od zemědělské činnosti hospodářství. To ovšem pravděpodobně netýká situace, kdy se služby agroturistiky stanou významnými. Nezemědělské produkty vykazované u výroby zemědělského odvětví se tak mohou měnit s místem i v čase.

1.29. Je možné rozlišovat dva druhy neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností:

— Činnosti, které jsou pokračováním zemědělské činnosti a při kterých se používají zemědělské produkty. Lze se s nimi setkat ve většině členských států EU. Typickou činností této skupiny je zpracování zemědělských produktů:

  Zpracování zemědělských produktů

  — zpracování mléka na máslo, smetanu, sýry, jogurty a jiné mléčné výrobky,

  — zpracování ovoce a zeleniny na ovocné šťávy, konzervy, marmelády, alkohol a jiné produkty,

  — zpracování hroznů, moštu a vína na alkoholické výrobky (šumivé víno jako např. šampaňské, destiláty jako např. koňak atd.),

  — splétání nebo spřádání rostlinných materiálů, textilií resp. vlny,

  — výroba paštik, foie gras a dalších zpracovaných masných výrobků,

  — zpracování ostatních zemědělských produktů,

  Třídění a balení zemědělských produktů, např. vajec a brambor.

— Činnosti, při nichž se využívá zemědělský podnik a prostředky jeho zemědělské výroby (stroje a zařízení, budovy, pracovní síla). Jde především o tyto činnosti:

  — agroturistiku – táboření, stravovací a hotelové služby, různé druhy ubytování atd.;

  — zemědělské prodejny – maloobchodní činnosti týkající se produktů jiných než produktů podniku. Přímý prodej zemědělských produktů, nezpracovaných i zpracovaných, se zachycuje v produkci příslušných produktů;

  — sportovní aktivity a rekreace na venkově – využití ploch pro sportovní činnosti jako golf, vyjížďky na koních, lov, rybaření atd.;

  — služby pro třetí stranu – např. pronájem a oprava zemědělských strojů, projekty zavlažování, zemědělské poradenské služby, skladování výrobků, údržba zemědělských budov, obchodní služby týkající se zemědělských výrobků, přeprava zemědělských výrobků atd. Tyto služby se zachycují jako vedlejší činnosti pouze tehdy, pokud jsou vykonávány pro třetí stranu. Jestliže jsou prováděny ve vlastní režii, jde o pomocné činnosti, které v účtech zachyceny nejsou (viz 1.27);

  — služby péče o krajinu – sekání trávy, stříhání živých plotů, odklízení sněhu, plánování, osazování a údržba zelených ploch atd.;

([1]) Některé vedlejší činnosti jsou však vždy pokládány za oddělitelné od zemědělské činnosti, např. pronájem budov nebo obydlí.

▼B

— chov ryb;

— ostatní činnosti, při nichž se využívá půda a zemědělské výrobní prostředky.

1.30. Tento seznam nezemědělských vedlejších činností (viz 1.29) však má pouze ilustrační povahu a nevztahuje se na každou zemi. Každá země si naopak musí v závislosti na povaze svého zemědělství sestavit vlastní seznam neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností. Seznam musí být vypracován ve spolupráci s orgány příslušnými pro národní účetnictví, aby se zajistila slučitelnost SZÚ s účty zemědělského odvětví a účty za tyto nezemědělské vedlejší činnosti sestavovanými pro potřeby národních účtů (tj. aby se zajistilo, že žádná činnost nebude opominuta nebo započítána dvakrát).

1.31. Zemědělské vedlejší činnosti nezemědělských jednotek jsou zanedbatelné a podle konvence se evidují jako nulové. Zemědělská výroba nezemědělské jednotky se ve skutečnosti vždy považuje v souvislosti s účetními údaji ze oddělitelnou, a to z důvodu specifických charakteristických rysů produktů a prostředků zemědělské výroby, jakož i zdrojů údajů a postupů používaných pro vypracování výsledného SZÚ (viz oddíl E kapitoly I a oddíly B a C kapitoly II). Aby mohl být SZÚ založen na odvětvovém přístupu, musí se zjišťovat produkce všech zemědělských produktů kromě těch, které pocházejí z vedlejších činností nezemědělských místních ČJ. Jelikož však jsou tyto činnosti podle konvence pokládány za nulové, je zachycena veškerá zemědělská produkce (kromě produkce jednotek, u kterých je zemědělská činnost výhradně činností ve volném čase; viz 1.24).

1.32. Nezemědělské výrobky a služby vyprodukované zemědělskými podniky se na SZÚ nezachycují, pokud nejsou výsledkem neoddělitelných vedlejších činností. Jestliže například mají jednotky několik vertikálně integrovaných výrobních procesů (např. podniky, které se zabývají porážkou zvířat, úpravou a vakuovým balením drůbeže, tříděním, praním a balením brambor nebo jiné zeleniny, tříděním, přípravou a prodejem osiva, a dále družstva, která poskytují skladovací prostory a prodávají produkty atd.), zahrnuje se do odvětví zemědělství jen ta část jejich činnosti, která souvisí se zemědělskou výrobou, jak je definována v bodech 1.62 a 1.63, a s neoddělitelnými nezemědělskými vedlejšími činnostmi.

C. MĚŘENÍ PRODUKCE

1.33. Podle ESA 95 odpovídá produkce odvětví souhrnu všech produktů vyrobených během příslušného účetního období všemi jednotkami tohoto odvětví s výjimkou výrobků a služeb během tohoto účetního období vyrobených a spotřebovaných stejnou jednotkou. Měření zemědělské produkce je založeno ([1]) na přizpůsobení tohoto pravidla ESA zvláštnostem zemědělského odvětví tím, že část produkce spotřebované samotnými zemědělskými jednotkami se do zemědělské produkce zahrnuje (viz 2 032 až 2 036). Na SZÚ se tak zemědělská produkce rovná souhrnu produkce všech jednotek v tomto odvětví (vyjma produkce pro mezispotřebu uvnitř jednotky), plus produkce užitá stejnou jednotkou jako mezispotřeba, pokud se tato produkce týká dvou různých základních činností (např. rostlinné výrobky určené pro krmné účely) a splňuje určitá kritéria (stanovená v bodu 2 055).

1.34. Uvedené pravidlo ESA bylo upraveno z důvodu zvláštní povahy zemědělského odvětví:

— objem zemědělské produkce užitý ve stejné jednotce pro mezispotřebu je v zemědělství vyšší než v jiných sektorech hospodářství;

— zemědělský podnik zahrnuje velmi rozmanité zemědělské činnosti vzájemně úzce propojené (jedna činnost může být základem nebo pokračováním jiné činnosti, jako např. produkce obilovin a krmiv pro živočišnou výrobu; úzké vazby existují při používání výrobních činitelů, jako jsou stroje a zařízení). Aniž by byla zpochyb-

([1]) Měření produkce dříve vycházelo z koncepce „státního statku“, jedinečného, fiktivního zemědělského podniku, který zajišťoval zemědělskou výrobu v národním hospodářství, přičemž zemědělská produkce byla součtem všech produktů vycházejících ze státního statku. Koncept státního statku byl opuštěn proto, aby se zlepšila i) ekonomická analýza zemědělských účtů (technických koeficientů a podílů přidané hodnoty), ii) shoda mezi účty výroby a účty tvorby důchodů, iii) srovnávání technických koeficientů a podílů přidané hodnoty mezi dílčími pododvětvími a členskými státy a iv) shoda s ESA a jeho zásadami.

▼B

něna charakteristika zemědělského podniku jako místní ČJ, představuje různorodá náplň činností zemědělského podniku ve srovnání místními ČJ v jiných oblastech národního hospodářství zvláštní případ (viz 1.17). Při členění národního hospodářství do odvětví je cílem účtů zčásti zachytit toky odehrávající se uvnitř výrobního procesu: tvorbu, přeměnu, směnu a převod ekonomické hodnoty. Pouhým měřením produkce „opouštějící“ podnik by různé činnosti vykonávané uvnitř jednoho zemědělského podniku nebyly zohledněny.

1.35. Tato úprava pravidla ESA vyžaduje zvláštní přístup k určitým produktům, jako jsou zemědělské produkty používané v podniku jako krmiva, vinné hrozny a olivy pro výrobu vína a olivového oleje a zemědělské produkty určené pro mezispotřebu v neoddělitelných nezemědělských vedlejších činnostech.

1.36. Předmětem zvláštního přístupu je také obchod živými zvířaty mezi zemědělskými jednotkami a dovoz těchto zvířat, neboť tato zvířata jsou pokládána za nedokončenou výrobu (viz kapitola II).

D. POSLOUPNOST ÚČTŮ

1. **Posloupnost účtů v ESA 95**

1.37. SZÚ je založen na posloupnosti vzájemně propojených účtů. V ESA 95 zahrnuje celková posloupnost účtů běžné účty, účty akumulace a rozvahy. Tyto rozdílné účty umožňují zachycovat transakce a jiné toky, které se týkají určitých aspektů hospodářského koloběhu (např. výroby) v uspořádané soustavě. Uvedené transakce sahají od tvorby důchodů přes jejich rozdělení a znovurozdělení až k jejich akumulaci ve formě aktiv. Vyrovnávací položky, které z těchto účtů vyplývají, se potom používají jako souhrnné ukazatele pro měření hospodářského výkonu.

1.38. Běžné účty se týkají tvorby, rozdělení a znovurozdělení důchodů a jejich užití ve formě konečné spotřeby; umožňují tedy vypočítat „úspory“, které jsou podstatnou složkou akumulace. Účty akumulace analyzují různé složky změn stavů aktiv a závazků jednotek a umožňují zachycovat změny čistého jmění (rozdíl mezi aktivy a závazky). Rozvahy zobrazují celková aktiva a závazky různých jednotek k začátku a ke konci účetního období, spolu s jejich čistým jměním. Toky za každou položku aktiv a závazků zachycené na účtu akumulace se pak znovu objevují na účtu změn rozvahy (ESA 95, 8.04).

1.39. Výše uvedená úplná posloupnost účtů se vztahuje pouze na institucionální jednotky, institucionální sektory a subsektory. Podle ESA 95 nemá smysl sestavovat úplnou posloupnost účtů za jednu místní ČJ a jedno odvětví, neboť takové jednotky obvykle nejsou schopny samostatně vlastnit výrobky či aktiva nebo získávat a rozdělovat důchody.

2. **Posloupnost účtů na SZÚ**

1.40. Jelikož SZÚ je založen na odvětvovém přístupu, musí se v souladu s ESA 95 posloupnost jeho účtů omezit na první účty běžných účtů:

— účet výroby a

— účet tvorby důchodů,

jejichž vyrovnávací položky jsou v případě prvního účtu přidaná hodnota a v případě druhého účtu provozní přebytek (viz tabulky 1 a 2 níže).

1.41. Vzhledem ke zvláštním rysům zemědělství by však mělo být možné sestavit alespoň částečně i jiné účty, pokud k nim lze jednoznačně přiřadit příslušné toky. Jedná se o tyto účty (viz tabulky 3 a 4):

— účet podnikatelských důchodů (jeden z běžných účtů) a

— kapitálový účet (jeden z účtů akumulace).

1.42. V současné době se uvažuje o rozšíření této posloupnosti účtů o určité položky (toky) na „účtu ostatních změn aktiv“ na účtech akumulace (tzn. určité položky na „účtu ostatních změn objemu aktiv“ a účtu přecenění) a v rozvaze.

1.43. Na základě tabulek a struktury soustavy účtů ESA 95 je možné znázornit posloupnost účtů SZÚ způsobem uvedeným v tabulkách 1 až 4.

▼B

A. **Běžné účty**

Tabulka 1: Účet výroby

Užití			*Zdroje*		
P.2	Mezispotřeba	50	P.1	Produkce	100
B.1b	Hrubá přidaná hodnota	50			
K.1	Spotřeba fixního kapitálu	10			
B.1n	Čistá přidaná hodnota	40			

Tabulka 2: Účet tvorby důchodů

Užití			*Zdroje*		
D.1	Náhrady zaměstnancům	10	B.1n	Čistá přidaná hodnota	40
D.29	Ostatní daně z výroby	5			
D.39	Ostatní subvence na výrobu	-10			
B.2n/B.3n	Čistý provozní přebytek/-čistý smíšený důchod	35			

Tabulka 3: Účet podnikatelských důchodů

Užití			*Zdroje*		
D.4	Důchody z vlastnictví	10	B.2n/B.3n	Čistý provozní přebytek/ čistý smíšený důchod	35
D.41	Úroky	5			
D.45	Pachtovné	5	D4	Důchody z vlastnictví	1
			D.41	Úroky	1
			D.42	Rozdělované důchodyspo-lečností	
			D.43	Reinvestované zisky z přímých zahraničních investic	
			D.44	Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům	
			D.45	Pachtovné z pozemků a podzemních zdrojů	
B.4n	Čistý podnikatelský důchod	26			

B. **Účty akumulace**

Tabulka 4: Kapitálový účet

Změny aktiv		*Změny závazků a čistého jmění*	
B.10.1	Změny čistého jmění vlivem úsporakapitálových transferů	B.8n	Čisté úspory

▼B

Změny aktiv			*Změny závazků a čistého jmění*		
			D.9	Kapitálové transfery, příjmové	10
			D.92	Investiční dotace	5
			D.99	Ostatní kapitálové transfery	5
			D.9	Kapitálové transfery, výdajové	
			D.91	Kapitálové daně	
			D.99	Ostatní kapitálové transfery	
P.51	Tvorba hrubého fixního kapitálu	100	B.10.1	Změny čistého jmění vlivem úsporakapitálových transferů	
P.511	Čisté pořízení hmotných dlouhodobých aktiv	85			
P.511a	Tvorba hrubého fixního kapitálu ve výsadbách kultur	10			
P.511b	Tvorba hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech	15			
P.511c	Tvorba hrubého fixního kapitálu ve strojích a zařízení	20			
P.511d	Tvorba hrubého fixního kapitálu v dopravních prostředcích	20			
P.511e	Tvorba hrubého fixního kapitálu v zemědělských stavbách	20			
P.511f	Tvorba hrubého fixního kapitálu v ostatních stavbách s výjimkouzlepšení půdy (jiné budovy, konstrukce atd.)				
P.512	Čisté pořízení nehmotných dlouhodobých aktiv (programové vybavení atd.)	10			
P.513	Zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv	5			
P.513a	Velká zlepšení půdy	4			
P.513b	Náklady na převody vlastnictví pozemků a výrobních práv	1			
K.1	Spotřeba fixního kapitálu	10			
P.52	Změny stavu zásob	5			

▼B

Změny aktiv		*Změny závazků a čistého jmění*
P.53	Čisté pořízení cenností	
K.2	Čisté pořízení nevyrábě-ných nefinančníchaktiv	
K.21	Čisté pořízení pozemků a jiných hmotnýchnevyrá-běných aktiv	
K.22	Čisté pořízení nehmotných nevyráběnýchaktiv (výrobní práva atd.)	
B.9	Čisté půjčky (+)/čisté výpůjčky (-)	

1.44. Je třeba pamatovat na to, že transakce a stavy zásob tištěné kurzívou v tabulkách 3 a 4 jsou položky, které:

— se SZÚ netýkají, neboť je použito odvětvové pojetí a posloupnost účtů je neúplná. Konkrétně se jedná na straně zdrojů tabulky 3 o položky D.42 Rozdělované důchody společností, D.43 Reinvestované zisky z přímých zahraničních investic, D. 44 Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům a D. 45 Pachtovné a v tabulce 4 o položky B.8n Čisté úspory, B.10.1 Změny čistého jmění vlivem úspora kapitálových transferů a položku B.9 Čisté půjčky (+)/čisté výpůjčky (-); nebo

— nejsou zachyceny, protože nejsou k dispozici spolehlivé údaje nebo jde o položky, jejichž význam je běžně pro účely SZÚ omezený. Jde o položky D.9 Kapitálové transfery, výdajové, D.91 Kapitálové daně, D.99 Ostatní kapitálové transfery, P.53 Čisté pořízení cenností, K.2 Čisté pořízení nevyráběných nefinančních aktiv, K.21 Čisté pořízení pozemků a jiných hmotných nevyráběných aktiv a K.22 Čisté pořízení nehmotných nevyráběnýchaktiv (výrobní práva atd.) v tabulce 4. Některé z nich (např. D.91, K.2, K.21 a K 22) je možné na SZÚ zachytit později.

1.45. Na účtu výroby se zaznamenávají transakce, které se týkají výrobního procesu. Účet obsahuje produkci na straně „Zdroje“ a mezispotřebu na straně „Užití“. Přidanou hodnotu, tj. vyrovnávací položku, je možné vypočítat buď před, nebo po odečtení spotřeby fixního kapitálu (hrubá nebo čistá přidaná hodnota). Protože se produkce oceňuje v základních cenách a mezispotřeba v kupní ceně, zahrnuje přidaná hodnota subvence na produkty snížené o daně z produktů.

1.46. Účet tvorby důchodů se týká tvorby důchodů plynoucích z výrobního procesu a jejich přiřazení výrobnímu činiteli „práce“ a sektoru vládních institucí (ve formě daní a subvencí). Provozní přebytek, tj. vyrovnávací položka, odpovídá důchodu, který jednotky vytvářejí používáním svých výrobních aktiv. V sektoru domácností je u podniků, které nemají charakter obchodní společnosti, implicitní součástí vyrovnávací položky tohoto účtu prvek, jenž odpovídá odměně za práci vykonanou vlastníkem nebo jeho rodinnými příslušníky, která se nedá odlišit od jeho zisku jakožto podnikatele. Označuje se jako „smíšený důchod“ (ESA 95, 8.19).

1.47. Účet podnikatelských důchodů umožňuje zjišťovat důchod, který se podobá pojetí běžného zisku před rozdělením a zdaněním běžně používanému v podnikovém účetnictví.

1.48. Kapitálový účet umožňuje určit rozsah, v jakém se čisté pořízení nefinančních aktiv financovalo z úspor a kapitálových transferů. Ukazuje půjčku nebo výpůjčku. Úplný kapitálový účet za odvětví zemědělství není možné sestavit – určité toky lze sice zemědělství jednoznačně přiřadit, ale jiné (např. čisté úspory, saldo posloupnosti běžných účtů) na základě odvětvového přístupu vypočítat nelze. Přesto lze získat cenné informace o hospodářské a rozvahové situaci odvětví zemědělství (plus informace o důchodech vytvářených výrobním procesem) tím, že se zachytí co největší počet změn hodnot nefinančních aktiv v tomto odvětví (v důsledku pořízení, zcizení a spotřeby

▼B

fixního kapitálu) a kapitálových transferů do tohoto odvětví plynoucích.

E. ZDROJE ÚDAJŮ A METODY VÝPOČTU PRO SESTAVOVÁNÍ SZÚ

1.49. Jedním z nejdůležitějších rysů SZÚ je zavedení vzorce „množství x cena“ pro měření produkce u velké většiny produktů. Tento přístup si vynutily především obtíže při sestavování zemědělských účtů na základě reprezentativních výběrů z podnikového účetnictví.

1.50. Ocenění rostlinné produkce se může obecně uskutečnit buď na základě zdrojů, tj. odhadem vyprodukovaných (sklizených) množství, který vychází z odhadů osetých ploch a výnosů, nebo na základě užití, tj. odhadem nákupů zemědělských produktů uživatelskými odvětvími a rozdílu mezi vývozem a dovozem, který by měl být doplněn o určitá množství užitá zemědělským odvětvím při mezispotřebě, o změny stavu zásob a užití ve vlastní režii u výrobce (ve velké míře pro vlastní konečnou spotřebu). Tento druhý přístup se může ukázat jako velmi výhodný tam, kde lze kupující těchto zemědělských produktů snadno určit a kde ostatní čtyři složky užití jsou omezené (např. produkty vyžadující zpracování před použitím, jako jsou cukrová řepa, tabák atd.). Pro kontrolu konzistence a spolehlivosti údajů je však nutné sestavit fyzickou bilanci.

1.51. Hlavními zdroji údajů pro měření produkce v živočišné výrobě jsou statistiky o porážkách zvířat, vývozu/dovozu živých zvířat a velikosti stád. Produkce živočišných produktů (zejména mléka) se obecně odhaduje na základě prodejů směřujících do uživatelských odvětví (mlékárnám, balírnám výrobků), a to z důvodu specifického užití těchto produktů.

1.52. Podrobnější popis metod výpočtu je uveden v kapitole II.

1.53. Většinu výrobků určených k mezispotřebě je možné v podstatě použít jen v odvětví zemědělství (osiva a sadby, hnojiva, pesticidy atd.). V tomto případě se nákupy do odvětví zemědělství opírají o údaje týkající se prodejů těch odvětví, která tyto výrobky k mezispotřebě dodávají (po zahrnutí zahraničního obchodu).

1.54. S použitím tohoto pravidla jsou však spojena určitá rizika. Prodeje realizované producenty výrobků mezispotřeby, které se používají především v zemědělství, totiž ve skutečnosti nutně neodpovídají nákupům těchto výrobků zemědělským odvětvím, neboť hnojiva, pesticidy atd. mohou být nakupovány i pro jiné účely (do zásob obchodních organizací, pro spotřebu jinými subjekty, jako jsou veřejné parky, domácnosti atd.).

F. KLASIFIKACE

1. **Obecná část**

1.55. Jelikož je SZÚ nedílnou součástí Evropského systému účtů, používá se pro jeho sestavení všeobecná klasifikace ekonomických činností Eurostatu NACE rev. 1. Tato klasifikace byla vypracována v roce 1990 a člení činnosti do čtyř úrovní. Jde ve skutečnosti o revidovanou všeobecnou odvětvovou klasifikaci ekonomických činností v Evropských společenstvích neboli NACE, která byla Eurostatem poprvé zveřejněna v roce 1970.

1.56. NACE rev. 1 je podrobnější verzí klasifikace ISIC rev. 3 ([1]) a je přizpůsobena specifickým evropským podmínkám. Je také úzce spojena se statistickou klasifikací produkce podle činností (CPA) v Evropském hospodářském společenství, která vychází z Centrální klasifikace produkce Organizace spojených národů (CPC).

1.57. NACE rev. 1 je klasifikací činností, která se používá pro vymezení odvětví v národních účtech. Je založena na následujícím pětiúrovňovém kódovacím systému:

— první úroveň obsahuje položky označené jednomístným alfabetickým kódem „sekce“,

— mezistupeň obsahuje položky označené dvoumístným alfabetickým kódem „subsekce“,

([1]) ISIC rev. 3: Mezinárodní standardní odvětvová klasifikace všech ekonomických činností vypracovaná OSN.

▼B

— druhá úroveň obsahuje položky označené dvoumístným číselným kódem „oddíly“,

— třetí úroveň obsahuje položky označené trojmístným číselným kódem „skupiny“,

— čtvrtá úroveň obsahuje položky označené čtyřmístným číselným kódem „třídy“.

1.58. Každou úroveň v klasifikaci ekonomických činností je obvykle možné definovat podle jejích charakteristických výrobků nebo služeb. Pro podrobný popis různých ekonomických činností v zemědělském odvětví se tak používá CPA, přičemž pro podrobnější definování položek se používá další dvoumístné označení.

1.59. Odvětví se skládá ze skupiny místních ČJ, které se zabývají stejným nebo podobným druhem činnosti. Podle nejpodrobnější klasifikace obsahuje odvětví všechny místní ČJ, které patří do jedné (čtyřmístné) třídy NACE rev. 1 a které se zpravidla zabývají stejným druhem produkční činnosti vymezené v této klasifikaci (ESA 95, 2 108). Definice oblasti zemědělského odvětví tedy vyžaduje přesné stanovení jeho

— charakteristických činností a

— charakteristických jednotek SZÚ.

2. **Definice charakteristických činností zemědělství**

1.60. Podle popisu na SZÚ odpovídá odvětví zemědělství oddílu 01 NACE rev. 1.

1.61. SZÚ je satelitním účtem v rámci národních účtů, jehož základní pojmy, zásady a pravidla vycházejí z ESA 95. ESA 95 však tvoří pouze všeobecný rámec pro celé národní hospodářství a musí se přizpůsobit zvláštním požadavkům zemědělství. Tyto zvláštní požadavky vyplývají především ze zvláštních cílů SZÚ, dostupnosti zdrojů dat a zvláštního charakteru zemědělských jednotek a jejich hospodářské činnosti. Zvláštní povaha satelitních účtů nutně vyžaduje sestavení seznamu charakteristických zemědělských činností SZÚ, který musí zcela jasně vycházet z NACE rev. 1.

1.62. Pro účely národních účtů je odvětví zemědělství definováno jako soubor jednotek, které buď výlučně, nebo ve spojení s jinými vedlejšími hospodářskými činnostmi vykonávají činnosti uvedené v oddílu 01 NACE rev. 1 „Zemědělství, myslivost a související činnosti“. Oddíl 01 zahrnuje ([1]):

— skupinu 01.1: Rostlinná výroba včetně zelinářství a zahradnictví;

— skupinu 01.2: Živočišná výroba;

— skupinu 01.3: Rostlinná výroba kombinovaná s živočišnou výrobou (smíšené hospodářství);

— skupinu 01.4: Zemědělské a chovatelské činnosti kromě veterinárních;

— skupinu 01.5: Lov, odchyt a chov divokých zvířat a související činnosti.

1.63. Seznam charakteristických činností SZÚ odpovídá uvedeným pěti skupinám činností (01.1 až 01.5), a to s výjimkou následujících rozdílů:

— zahrnuje výrobu vína a olivového oleje (výhradně z hroznů a oliv vypěstovaných stejným podnikem), pěstování materiálů pro pletení košíkářských a podobných produktů, pěstování vánočních stromků, sazenic ovocných stromů, vinné révy a okrasných dřevin ve školkách (které obvykle spadají do oddílu 02 „Lesnictví a související činnosti“),

— nezahrnuje činnosti týkající se výroby osiv před nebo po jejich množení a určité činnosti, které jsou v NACE rev. 1 pokládány za zemědělské služby (např. provozování zavlažovacích systémů, projektování, výsadba a udržování zahrad, parků a zelených ploch

([1]) Viz také kapitola 4 „Vysvětlivky“ v dokumentu: Eurostat: NACE Rev. 1, Statistická klasifikace ekonomických činností v Evropském společenství, téma 2, řada E, Lucemburk, 1996.

▼B

pro sportovní zařízení apod., prořezávání stromů a úprava křovin; zohledňují se zde pouze zemědělské práce vykonávané ve smluvním vztahu).

3. **Definice charakteristických jednotek zemědělství**

1.64. SZÚ musí zahrnovat všechny jednotky, které vykonávají charakteristické činnosti zemědělského odvětví. Tyto jednotky vykonávají činnosti zařazené do těchto skupin NACE rev. 1:

— skupina 01.1: Rostlinná výroba včetně zelinářství a zahradnictví

  — výroba osiv: pouze jednotky zabývající se množením osiv,

  — výroba vína (olivového oleje): pouze jednotky zabývající se tímto druhem výroby z hroznů (oliv) pěstovaných těmito jednotkami a seskupeními výrobců (např. družstvy) ([1])

— skupina 01.2: Živočišná výroba,

— skupina 01.3: Rostlinná výroba kombinovaná s živočišnou výrobou (smíšené hospodářství),

— skupina 01.4: Zemědělské a chovatelské činnosti kromě veterinárních

  — nezahrnují se jednotky, které vykonávají činnosti v oblasti zemědělských služeb jiné než ve smluvním vztahu (tj. jednotky, které provozují zavlažovací systémy nebo poskytují služby projektování, výsadby a údržby zahrad, parků a zelených ploch pro sportovní zařízení, prořezávání stromů a úpravy křovin),

— skupina 01.5: Lov, odchyt a chov divokých zvířat a související činnosti.

1.65. Přehled uvedený v bodu 1.64 je třeba rozšířit o jednotky pěstující vánoční stromky, ovocné stromy, vinnou révu a okrasné dřeviny a dále o jednotky pěstující rostlinné materiály pro pletení košíkářských a podobných produktů.

1.66. Z přehledu je patrné, že kromě zemědělských podniků jsou charakteristickými jednotkami zemědělství: seskupení producentů vína a olivového oleje a dále specializované jednotky, které vykonávají zemědělské práce ve smluvním vztahu (viz 1.20 a 1.21). Nezahrnují se jednotky, u kterých je zemědělská činnost výhradně činností ve volném čase (viz 1.24).

4. **Poznámky k jednotlivým položkám**

a) Skupina 01.1: Rostlinná výroba včetně zelinářství a zahradnictví

1.67. Skupina 01.1 „Rostlinná výroba“ představuje systematické členění, které umožňuje klasifikovat všechny činnosti rostlinné výroby v členských státech EU, jakož i činnosti sklizňové (rostliny nebo planě rostoucí plody).

1.68. Podmínkou pro zachycení produkce pícnin je, že musí být součástí hospodářské činnosti.

1.69. Na rozdíl od NACE rev.1, v níž se pěstování stromků ve školkách zařazuje do lesnictví, se tato činnost klasifikuje jako zemědělská, pokud se jedná o pěstování stromků a ovocných keřů, vinné révy a okrasných keřů, kdežto pěstování lesních kultur se pokládá za činnost lesnickou, pokud jsou tyto kultury určeny pro produkci lesních stromů ([2]). Za zemědělskou činnost se rovněž považuje pěstování vánočních stromků, pokud jsou stromky pěstovány ve školkách jako okrasné dřeviny; pokud se však vánoční stromky získávají z výchovných zásahů nebo ořezáváním vršků skácených stromů, jde o lesnickou produkci.

1.70. V nomenklatuře SZÚ jsou zemědělská osiva zahrnuta do položky „Osiva“, přičemž výjimkou je osivo obilovin (včetně rýže), olejnin

([1]) Je proto třeba rozlišovat tři druhy jednotek produkujících víno: potravinářské podniky, seskupení zemědělských výrobců a zemědělské podniky.

([2]) Mezi definicemi NACE v jednotlivých jazycích existují určité neshody. Podle německé a anglické verze NACE patří do NACE 02.01 (Lesnictví a těžba dřeva) pouze provoz lesních školek. Zařazení školek ovocných stromů, vinné révy a okrasných dřevin do zemědělského odvětví by tudíž neznamenalo odchylku od NACE.

▼B

a bílkovinných plodin a sadba brambor, které se zahrnují do příslušných odrůd obilovin a olejnin, do bílkovinných plodin a brambor ([1]). Výroba osiva ve skutečnosti zahrnuje několik typů výrobní činnosti: výzkum (výroba prototypů osiva první generace), množení (prováděné zemědělskými podniky na základě smlouvy) a certifikaci (třídění a balení ve specializovaných výrobních jednotkách). Jedinou činností charakteristickou pro zemědělství je množení osiva, neboť výzkum a certifikace jsou prováděny výzkumnými ústavy a výrobními institucemi, a nejsou tedy součástí tradiční zemědělské činnosti (tj. využívání přírodních zdrojů pro rostlinnou a živočišnou výrobu). V důsledku toho se výroba osiva na SZÚ týká pouze osiv vyrobených množením. Mezispotřeba osiv zahrnuje i) osivo první generace nakoupené za účelem množení a ii) certifikované osivo, které zemědělští výrobci kupují pro rostlinnou výrobu.

1.71. Výroba hroznového moštu, vína a olivového oleje: v klasifikaci CPA se víno a olivový olej považují za potravinářské výrobky. V NACE rev. 1 se výroba vína a olivového oleje zařazuje do tříd 15.93 „Výroba hroznového vína“ a 15.41 „Výroba surových olejů a tuků“ subsekce DA „Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků“. Do zemědělství spadá pouze pěstování vinných hroznů a oliv (třída 01.13 „Pěstování ovoce, ořechů a rostlin pěstovaných pro výrobu nápojů a koření“). Avšak jde-li o víno (olivový olej) vyrobené(ý) z hroznů (oliv) vypěstovaných stejnou jednotkou, pak se v souladu s konvencí podle NACE rev. 1 se tato výroba řadí k zemědělství (třída 01.13). Na základě této konvence tedy není nutné činit rozdíl mezi jednotkou, která pěstuje vinné hrozny, a jednotkou, která vyrábí víno. V důsledku toho se veškerá výroba vína (olivového oleje) z hroznů (oliv), pokud hrozny pěstuje a výrobu vína provádí týž zemědělský podnik, řadí mezi charakteristické zemědělské činnosti.

1.72. Za charakteristickou zemědělskou činnost se na SZÚ rovněž považuje výroba vína v jednotkách se silnou vazbou na zemědělské podniky. Jednotkami se silnou vazbou na zemědělské podniky jsou skupiny výrobců (např. družstva pěstitelů vinné révy). Jejich zařazení do odvětví zemědělství diktuje povaha těchto organizací, které z historického hlediska představují „rozšíření“ zemědělských podniků (za účelem společné výroby a uvádění na trh) a které jsou zpravidla zemědělskými podniky vlastněny. Naproti tomu je ze SZÚ vyloučena výroba vína (olivového oleje) v zemědělsko-potravinářských podnicích (neboť ta má již jednoznačně průmyslový charakter).

1.73. Výroba hroznového moštu se proto na seznamu charakteristických činností objevuje vedle výroby vína, neboť hroznový mošt se může prodávat či vyvážet v nezpracovaném stavu, nebo může navýšit stav zásob a v pozdějším sledovaném období může být prodán či vyvezen za účelem spotřeby nebo vinifikován.

1.74. Jelikož víno, olivový olej a hroznový mošt (ten pouze tehdy, pokud není ve sledovaném období vinifikován) vycházejí ze zemědělské výroby jako výsledek zpracování hroznů a oliv vypěstovaných stejnou jednotkou, nezahrnují se do produkce ani hrozny určené pro výrobu hroznového moštu a vína, ani olivy určené pro výrobu olivového oleje (tj. základní produkty). Zachází se s nimi jako se spotřebou uvnitř jednotky, která se neměří jako produkce odvětví (viz 2 052). Hroznový mošt, který nebyl ve sledovaném období vinifikován, se naopak do produkce tohoto období zahrnuje. Během období vinného kvašení se zachycuje jako mezispotřeba (spotřeba uvnitř odvětví) vyrovnávající odpovídající pokles zásob. Víno získané z hroznového moštu se zachycuje jako složka produkce.

1.75. Výsadby kultur (např. vinice a sady) jsou fixním kapitálem a jejich zakládání se musí zaznamenat do produkce. Jejich výsadba ve vlastní režii se klasifikuje jako „fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii“. Pokud je na smluvním základě zakládají specializované jednotky, zachycuje se odpovídající hodnota jako „Prodeje“.

b) Skupina 01.2: Živočišná výroba

1.76. Stejně jako u činností rostlinné výroby (viz 1.67.) obsahuje tato skupina systematické členění všech hospodářských zvířat a živočišných produktů vyráběných v členských státech EU.

([1]) Důvodem této odchylky od obecného pravidla je, že se v těchto zvláštních případech značná část osiv získává z běžné sklizně obilovin, olejnin, bílkovinných plodin nebo brambor, kdežto v jiných případech je vyráběna specializovanými podniky.

▼B

1.77. V CPA se násadová vejce klasifikují v jedné subkategorii společně s vejci. Na SZÚ jsou však podle konvence pokládána za nedokončenou výrobu v produkci drůbeže ([1]).

1.78. Chov koní je ve smyslu SZÚ charakteristickou zemědělskou činností, a to bez ohledu na to, pro jaký účel je zvíře později použito (pro chov, výrobu masa nebo služby). Je však nutné podotknout, že řízení a provoz stájí dostihových koní a jezdeckých škol charakteristickou zemědělskou činností není (jde o rekreační, kulturní a sportovní činnosti, oddíl 92 NACE rev. 1) (viz 2 210). Proto musí být důchody zemědělců z takových činností ze SZÚ vyloučeny. Podobně se do SZÚ nezahrnuje chov dospělých dostihových nebo jezdeckých koní, které nejsou součástí zemědělského výrobního procesu. Obdobně se přistupuje k chovu býků pro býčí zápasy.

1.79. V hospodářských účtech se vedlejší produkty ([2]), které nutně vznikají při výrobě určitých zemědělských produktů, nezaznamenávají do stejné položky jako vlastní produkt. Objevují se odděleně na konci každé skupiny výrobních činností, a to v členění podle druhů. V rostlinné výrobě jde např. o slámu, řepný chrást a zelné listy, hrachové a fazolové lusky atd.; při vinifikaci o vinný kal a surový vinný kámen, při výrobě olivového oleje o odpad jako olejnaté pokrutiny a při živočišné výrobě o kůže, srst a kožešiny ze zabité zvěře a dále o vosk, hnůj a kejdu. Obecně není žádný z těchto produktů primárním cílem produkce, což vysvětluje, proč je přesnost statistických údajů o nich tak vzácná. V samotném zemědělství jsou tyto produkty používány především jako krmivo nebo slouží ke zlepšení půdy. Přesto se však někdy i tyto vedlejší produkty prodávají do hospodářských odvětví jiných než zemědělství a v takovém případě je nutné hodnotu produkce zachytit na SZÚ.

c) Skupina 01.4: Zemědělské a chovatelské činnosti kromě veterinárních činností;

1.80. Činnosti skupiny 01.4 lze rozdělit do dvou kategorií:

— zemědělské služby ve formě smluvních prací na úrovni výroby (tj. zemědělské práce vykonávané ve smluvním vztahu),

— „ostatní“ zemědělské služby (provozování zavlažovacích systémů; projektování, výsadba a údržba zahrad, parků a zelených ploch pro sportovní zařízení apod.; prořezávání stromů a úprava křovin atd.).

1.81. Zemědělské služby spadající do druhé kategorie nepatří k charakteristickým činnostem SZÚ (i když se zachycují na zemědělských účtech národních účtů), neboť se nejedná o tradiční nebo typické zemědělskými činnostmi. Mohou se však vykazovat jako neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti (ve smyslu SZÚ). Tradiční pojetí, v němž se zemědělství popisuje jako obhospodařování půdy, zahrnuje v rozšířeném smyslu všechny práce zaměřené na využití přírodních zdrojů za účelem rostlinné nebo živočišné výroby pro potřeby člověka. Zdá se však, že i přes jejich rostoucí hospodářský význam by zahrnutí služeb souvisejících s životním prostředím znamenalo nepřijatelné rozšíření výše uvedeného tradičního pojetí.

Zemědělské práce vykonávané ve smluvním vztahu

1.82. V rámci procesu ekonomické specializace už zemědělské podniky a domácnosti dávno přestaly vykonávat určité funkce, které přebral rostoucí počet specializovaných profesí s vlastními výrobními jednotkami. Tato dělba funkcí se týká především zpracování zemědělských produktů (porážek a zpracování masa, mletí obilovin, výroby chleba, másla a sýrů a zpracování osiv v nových sektorech) a později také některých operací při uvádění produktů na trh. Jde obzvláště o případy, které souvisejí s velkými strukturálními změnami s dopadem na zemědělství, s rostoucím mírou využívání velkých strojů a se zemědělskými činnostmi, které přímo přispívají k rostlinné

([1]) Důvodem této odchylky je, že v praxi se procesy výroby násadových a konzumních vajec zcela liší a neexistuje jediná produkce „vajec“, u které by bylo možné stanovit, pro jaké použití je určena. Od počátku výrobního procesu jsou násadová vejce určena na produkci drůbeže. Na SZÚ se s nimi tudíž zachází stejně jako se selaty, která jsou pokládána za nedokončenou výrobu v produkci prasat.

([2]) Vedlejší produkt je produkt, který má technologickou vazbu na výrobu jiných produktů. Může jít o výlučný vedlejší produkt, má-li vazbu na jiné produkty téže skupiny, nebo obecný vedlejší produkt, pokud má vazbu na jiné produkty, jejichž výroba však není specifická pro jednu skupinu.

▼B

a živočišné výrobě a jsou stále více svěřovány specializovaným jednotkám.

1.83. K těmto činnostem patří především hnojení, vápnění, orání, výsadba, hubení plevele a škůdců, ochrana rostlin, sečení a sklizeň sena, mlácení obilí a stříhání ovcí.

1.84. Pro všechny tyto činnosti je charakteristické, že jsou obecně nezbytnou součástí procesu výroby zemědělských produktů a jsou s jejich výrobou spjaty.

1.85. Činnosti, které se výroby zemědělských produktů přímo netýkají, tedy ty, které se neuskutečňují ve fázi zemědělské výroby (například doprava na účet třetí strany nebo dodávky mléka do mlékáren jsou příklady nezemědělských činností, které jsou součástí jiného odvětví) by se neměly na SZÚ zachycovat (pokud se nejedná o činnosti, které nelze od hlavní zemědělské činnosti oddělit; viz 1.12).

1.86. Je třeba si uvědomit, že se uvedená klasifikace vztahuje pouze na činnosti prováděné výhradně specializovanými jednotkami. Jestliže si naopak zemědělec pronajme stroj bez obsluhy nebo pouze s částečnou obsluhou, kterou stroj vyžaduje, a nadále v činnosti jako takové s pomocí stroje pokračuje, pak tato činnost spadá do oddílu 71 NACE rev. 1. Takový případ se vyskytuje především u jednoduchých strojů málo náročných na opravy, a zejména v období sezónních pracovních špiček, kdy je po těchto strojích největší poptávka (viz 1.23).

1.87. Smluvní práce vykonávané ve fázi zemědělské výroby zahrnují používání drahých strojů a zařízení. Takové práce mohou provádět:

a) specializovaní dodavatelé, pro něž jsou tyto práce hlavní činností (dodavatelé v pravém slova smyslu);

b) zemědělské podniky.

Smluvní práce prováděné zemědělskými podniky mají obvykle tyto formy:

— příležitostná sousedská výpomoc, která je nejpružnější formou z hlediska dodatečného důchodu zemědělců. Sem také náleží ustájení hospodářských zvířat a hlavně u prasat a drůbeže chov zvířat za úplatu (zejména výkrm). Ustájení je možné poskytnout pro hospodářská zvířata ve vlastnictví jiného zemědělce nebo mohou být hospodářská zvířata majetkem průmyslového podniku, obvykle dodavatele (např. výrobce pícnin nebo obchodníka s pícninami) či odběratele (např. jatka);

— více či méně autonomní mechanizační parky, které představují organizovanou formu vzájemné sousedské výpomoci. Vysoké náklady na stroje a zařízení a nízký stupeň jejich využití jednotlivým podnikem vede podniky mající takové stroje a zařízení v držbě k vytváření mechanizačních parků, které jsou pak nabízeny jiným podnikům k využívání včetně obslužného personálu. Pro zemědělce je ve stále větší míře hlavním zdrojem zemědělského důchodu smluvní práce na účet osob, pro které je zemědělství pouze vedlejší činností a kteří jsou v některých případech pouze vlastníky pozemků;

— zemědělská mechanizační družstva ([1]). Jedná se o velká družstva s placenými zaměstnanci; připomínají specializované dodavatele;

c) podniky zapojené do následné výrobní fáze, které se zabývají sklizní zeleniny nebo ovoce a potom je zpracovávají (např. konzervárny ve smluvním vztahu konzervující hrách);

d) podniky zapojené do předchozí výrobní fáze. Zahrnují obchodníky se zemědělskými stroji, kteří vykonávají práce ve smluvním vztahu. I když se jiné případy mohou z hlediska SZÚ zdát vysoce nepravděpodobné, je teoreticky možné, aby výrobce pesticidů sám tyto produkty aplikoval. Pokud se však činnost provádí pomocí nejmodernějších postupů, nejde nutně o práci ve smluvním vztahu ve fázi

([1]) Stroje a zařízení patří družstvu, na rozdíl od strojních parků, kde jsou stroje a zařízení ve vlastnictví jednotlivých podniků.

▼B

zemědělské výroby a určitě o takovou práci nejde, jestliže ji neprovádí pravidelně zemědělec (např. letecký postřik proti parazitům).

1.88. Pokud je nutné rozhodnout, zda je určitá činnost prací vykonávanou ve smluvním vztahu (tj. prací, kterou by v rámci zemědělského výrobního procesu normálně prováděly samotné zemědělské podniky), je třeba pamatovat na to, že důležitá je nejen povaha této činnosti, ale také konkrétní souvislosti, v jejichž rámci je vykonávána, tj. zda se provádí v rámci „zemědělského výrobního procesu“.

1.89. Chov hospodářských zvířat za úplatu (poskytnutí půdy pro hospodářská zvířata) je zemědělskou prací vykonávanou ve smluvním vztahu, protože je součástí zemědělského výrobního procesu. Tato položka však nezahrnuje soukromý chov jezdeckých koní a péči o ně, neboť tato činnost nepředstavuje výrobu produktů, ale jde čistě o poskytnutí služby ve smyslu ESA 95 (sekce O NACE rev. 1). Ze stejného důvodu nesmí být za součást zemědělského výrobního procesu považovány práce související se zakládáním a údržbou parků, zahrad, golfových hřišť a výsadbou kultur při okrajích silnic.

1.90. Forma odměny vyplácené osobám vykonávajícím práce ve smluvním vztahu není důležitá. Nemusí se vůbec jednat o pevnou odměnu (tj. o mzdu v pravém slova smyslu); odměna může mít velice dobře formu podílu na zisku nebo smíšenou formu (např. zemědělec, který se zabývá výkrmem telat, může jako odměnu za vykonanou práci dostávat pevnou částku za každé tele plus podíl na čistém zisku). Možné jsou také náhrady ve formě konkrétního podílu z produkce.

1.91. Tyto práce však musí být prováděny nezávislými podniky: práce vykonávané zaměstnanci, které platí podnik, do této kategorie nepatří. Z hlediska podniku je odměna za takovou práci (např. práci pastevce, který je zaměstnancem) mzdovým nákladem, jenž se vykazuje v položce „náhrady zaměstnancům“. Naproti tomu práce podniku, který vykonává dojení pro jiný podnik na základě smluvního vztahu, se na SZÚ zachycuje jako produkce (prodej služeb) z hlediska dodavatele, i jako mezispotřeba (nákup služeb zemědělským podnikem) z hlediska zemědělského podniku.

d) Skupina 01.5: Lov, odchyt a chov divokých zvířat a související činnosti

1.92. Tato skupina zahrnuje následující činnosti: i) lov a odchyt zvířat za účelem získání masa, kožešin a kůží, pro výzkumné účely, pro zoologické zahrady nebo pro využití jako domácí zvířata; ii) výrobu kožešin, kůží plazů nebo ptáků získaných z lovu nebo odchytu; iii) obnovu stavů divoké zvěře; iv) služby na podporu lovu a odchytu pro komerční účely. Je nutné si uvědomit, že výroba kůží a usní na jatkách, jakož i v souvislosti s lovem jako sportovní či rekreační činností nepatří k charakteristickým činnostem zemědělského odvětví. Navíc skupina „lov“ nezahrnuje chov zvěře v podnicích; tato činnost by se měla zachycovat ve třídě „chov ostatních zvířat“.

5. Rozdíl mezi odvětvím zemědělství na SZÚ a odvětvím zemědělství v rámci národních účtů

1.93. Odvětví zemědělství pro SZÚ definované v bodech 1.62 až 1.66 se v některých ohledech liší od odvětví zemědělství definovaného pro účely národních účtů. Rozdíly se týkají definice charakteristických činností i charakteristických jednotek. Lze je shrnout takto:

odvětví v SZÚ — zemědělství =

+ jednotky vyrábějící víno a olivový olej (seskupení výrobců, družstva atd.)

+ jednotky pěstující materiály pro pletení košíkářských a podobných produktů

+ jednotky pěstující ve školkách vánoční stromky, ovocné stromy, sadbu vinné révy pro vinice a okrasné dřeviny

▼B

– jednotky vyrábějící osivo (pro výzkum nebo certifikaci)

– výrobní jednotky poskytující související zemědělské služby jiné než zemědělské práce vykonávané ve smluvním vztahu (tj. provoz zavlažovacích systémů, projektování, výsadba a údržba zahrad, parků a zelených ploch pro sportovní zařízení apod., prořezávání stromů a úprava křovin)

– jednotky, pro které je zemědělská činnost výhradně činností ve volném čase

II. **TRANSAKCE S PRODUKTY**

2.001. Transakce s produkty poskytují přehled o původu a užití produktů, tj. výrobků a služeb vytvořených v rámci výroby. Hlavními kategoriemi transakcí s produkty definovanými v ESA 95 jsou: produkce, mezispotřeba, výdaje na konečnou spotřebu, skutečná konečná spotřeba, tvorba hrubého kapitálu, vývoz výrobků a služeb a dovoz výrobků a služeb.

2.002. Jak je uvedeno v bodech 1.40 a 1.41, SZÚ zohledňuje pouze produkci, mezispotřebu a tvorbu hrubého kapitálu. Produkce se zachycuje na účtu výroby jako zdroj, mezispotřeba jako užití. Tvorba hrubého kapitálu se zachycuje jako užití (změna aktiv) na kapitálovém účtu.

A. VŠEOBECNÁ PRAVIDLA

1. **Sledované období**

2.003. Pro SZÚ je sledovaným obdobím kalendářní rok.

2. **Jednotky**

a) Množství

2.004. Množství se obecně uvádí v 1 000 t (u hroznového moštu a vína v 10 000 hl) s přesností na jedno desetinné místo. U zvířat se používá živá hmotnost.

b) Ceny

2.005. Na SZÚ se ceny uvádějí za tunu (u vína a hroznového moštu za 10 hl).

2.006. Na SZÚ se ceny udávají zaokrouhlené na nejbližší celé číslo nebo na jedno či dvě desetinná místa v závislosti na statistické spolehlivosti dostupných cenových údajů.

c) Hodnoty

2.007. Hodnoty se uvádějí v milionech jednotek národní měny.

3. **Doba zachycení**

2.008. V ESA 95 (1.57) se toky (zvláště transakce s produkty a rozdělovací transakce) zachycují na základě nároku, jinými slovy v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, přeměňuje nebo mizí nebo když pohledávky a závazky vznikají, přeměňují se nebo se zruší, nikoliv v době, kdy se uskutečňuje platba.

a) Produkce

2.009. Produkce se oceňuje a zachycuje v době jejího vytvoření. Zaznamenává se tudíž, když se vyrábí, nikoliv až když je placena odběratelem.

2.010. V ESA 95 je výroba považována za plynulý proces, v němž se výrobky a služby přeměňují na jiné výrobky a služby. Délka tohoto procesu může být u jednotlivých produktů rozdílná a může překročit i jedno účetní období. Ve spojení se zásadou časového rozlišení vede tudíž toto pojetí výroby k zachycování produkce ve formě nedokončené výroby. Podle ESA 95 (3.58) se tak produkce zemědělských výrobků má zachycovat průběžně po celou dobu výroby (a ne zjednodušeně při sklizni úrody nebo porážce zvířat). Porosty a stavy ryb

▼B

nebo zvířat určených pro lidskou spotřebu se v průběhu výrobního procesu považují za nedokončenou výrobu, a když je proces ukončen, převádějí se do zásob hotových produktů.

2.011. Zachycení produkce ve formě nedokončené výroby je žádoucí i nutné pro ekonomickou analýzu, pokud je výrobní proces delší než účetní období. Umožňuje to zajistit soulad mezi zachycením nákladů a produkce, aby byly získány smysluplné údaje o přidané hodnotě. Jelikož se SZÚ sestavuje na základě kalendářního roku, je možné předpokládat, že se zachycení nedokončené výroby týká pouze produktů, jejichž výrobní proces není na konci kalendářního roku ještě ukončen (ale též případů, kdy se všeobecná cenová hladina během účetního období velmi rychle mění) ([1]).

2.012. V případě zemědělských produktů, jejichž výrobní cyklus je kratší než účetní období, by však zaznamenávání produkce ve formě nedokončené výroby bylo zbytečné. Dosáhnout patřičné míry souladu produkce s výrobními náklady je ve skutečnosti umožněno zachycením produkce ve formě hotových produktů, tj. při sklizni (u rostlinné výroby). To platí pro většinu zemědělské produkce, jejíž výrobní cyklus trvá méně než jeden rok. Rovněž není nutné jako nedokončenou výrobu zachycovat rostlinnou výrobu s krátkým cyklem, jejíž výrobní proces přesahuje do dalšího kalendářního roku (viz 2.172). V těchto případech se kultury v růstu za zásobu nedokončené výroby nepovažují.

2.013. V praxi se metoda zachycování nedokončené výroby vztahuje pouze na produkty s dlouhým výrobním cyklem. Jedná se zejména o hospodářská zvířata, rostlinné produkty jako víno (jehož zrání je nedílnou součástí výrobního procesu) a výsadby kultur. Obvyklý cenový vývoj v Evropské unii je obecně mírný a neměl by být důvodem k zachycování určitých produktů jako nedokončené výroby (i když by k tomu ve výjimečných případech mohlo dojít, viz 2.172).

2.014. Jakmile dojde u produktů s dlouhým výrobním cyklem, které se zachycují jako nedokončená výroba, ke sklizni (v rostlinné výrobě) nebo k porážce (v živočišné výrobě), je výrobní proces ukončen a nedokončená výroba přechází do zásob hotových produktů připravených k prodeji nebo jinému užití. Hodnotu, která se má každý rok zachycovat jako produkce ve formě nedokončené výroby, je možné v průběhu výrobního procesu získat rozložením hodnoty hotového produktu v poměru k nákladům vzniklým v každém období (SNA 93, 6.96).

2.015. Zvířata: živočišná výroba obecně vyžaduje určité časové období, případně dobu překrývající několik účetních období, než se výrobní proces ukončí. Po narození zvířat je možné a také vhodné zaznamenat každou fázi výroby, tj. provádět záznamy za každou věkovou skupinu jednotlivých zvířat (fázi výrobního procesu předcházející narození však zachytit nelze, protože ji není možné oddělit od spotřeby související s chovem matky zvířete).

2.016. U tažných zvířat končí výrobní proces oficiálně jejich narozením a od tohoto okamžiku jsou vedena jako dlouhodobá aktiva. Tato zvířata samozřejmě nelze k zamýšlenému účelu využít hned po narození, ale individuální odchylky jsou natolik veliké, že stanovení určitého pevného věku pro všechny případy by bylo vysoce svévolné. Okamžik narození byl zvolen z praktických důvodů, zvláště proto, že následné využití těchto zvířat je již v tomto okamžiku dáno.

2.017. Tato skutečnost neplatí vždy u skotu, prasat, ovcí a jiných hospodářských zvířat, která mohou být určena pro chov nebo k porážce. Pokud je možné rozlišovat mladá zvířata podle jejich budoucího využití, potom zvířata, která mají být výrobním činitelem, se hned od narození zachycují jako tvorba hrubého fixního kapitálu (tvorba hrubého fixního kapitálu ve vlastní režii, tj. zvířata jsou považována za nedokončenou výrobu a jejich růst se zaznamenává jako produkce; viz ESA 95, 3 112). Jinak se zvířata obecně zachycují v zásobách jako nedokončená výroba, dokud se nestanou dospělými a nejsou využívána jako výrobní činitele (např. jako dojnice, zvířata pro chov nebo jiné výrobní účely, jako je výroba vlny). Pak se zachycují jako dlouhodobá aktiva. Zvířata vyřazená z plemenných stád před porážkou se rovněž zachycují v zásobách, nikoliv jako dlouhodobá aktiva.

([1]) Viz body 6.72 až 6.79 a 6.94 až 6.100 v SNA.

▼B

2.018. Zvláštním případem je produkce kuřat, pokud zahrnuje dvě sledovaná období. Líhnutí kuřat z vajec v líhni na konci jednoho období se pokládá za produkci drůbežích mláďat a na SZÚ se zachycuje jako produkce drůbeže (ve formě nedokončené výroby) (viz 2.048).

2.019. Víno: produkci je třeba zaznamenávat jako nedokončenou výrobu, protože zrání vína je součástí výrobního procesu a může probíhat po několik účetních období. S kvasícím hroznovým moštem, který již není čerstvým moštem, ale také ještě není hotovým vínem, se na konci účetního období nakládá stejně jako s násadovými vejci v líhni a na SZÚ se zaznamená jako víno ve formě nedokončené výroby.

2.020. Aktiva ve výsadbách: produkty určené pro tvorbu hrubého fixního kapitálu ve vlastní režii (jiného než hospodářských zvířat), např. výsadby kultur s opakovanou úrodou, se měly zachycují jako tvorba hrubého fixního kapitálu v okamžiku výroby příslušných aktiv.

b) Mezispotřeba

2.021. Výrobky a služby se zachycují v okamžiku svého vstupu do výrobního procesu, tj. v okamžiku své skutečné spotřeby, nikoliv v okamžiku nákupu nebo vstupu do zásob.

2.022. V praxi odpovídá spotřeba výrobků za určité sledované období nákupům nebo přírůstkům výrobků plus počáteční stav minus konečný stav na konci tohoto období ([1]).

2.023. Služby se zachycují k okamžiku nákupu. Jelikož nejsou skladovatelné, je okamžik jejich nákupu rovněž okamžikem jejich spotřeby.

2.024. Výjimkou z tohoto pravidla jsou tyto služby:

— služby spojené s nákupem výrobků, jako jsou obchodní a dopravní služby, se zachycují jako mezispotřeba v okamžiku spotřeby těchto výrobků (viz 2.111);

— služby považované za trvalé, jako jsou pojišťovací služby. Ty se zachycují poměrně ke konci sledovaného období jako poměrná částka splatná za daný rok, popřípadě za danou část roku. Zachycené částky proto nutně neodpovídají pojistnému zaplacenému za příslušné období.

c) Tvorba hrubého fixního kapitálu

2.025. Tvorba hrubého fixního kapitálu se zachycuje k okamžiku převodu vlastnictví příslušných fixních aktiv na jednotku, která hodlá tato aktiva používat pro výrobní účely. Uvedené pravidlo však má dvě výjimky: za prvé, aktiva pořízená finančním leasingem se zachycují stejným způsobem, jako kdyby se jejich uživatel stal v okamžiku, kdy je má k dispozici k užívání, jejich vlastníkem (viz 2.122). Za druhé se pak tvorba hrubého fixního kapitálu ve vlastní režii zachycuje k okamžiku výroby příslušných aktiv (kromě skotu, prasat, ovcí a jiných hospodářských zvířat, jejichž pozdější využití nelze jednoznačně určit, protože jsou zahrnuty do zásob jako nedokončená výroba, viz 2.017).

2.026. V případě zakládání sadů nebo vinic (fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii), pokud nejsou veškeré potřebné práce na konci účetního období ještě ukončeny, se hodnota materiálů a služeb spotřebovaných ve sledovaném roce zachycuje jako tvorba hrubého fixního kapitálu ke konci daného období.

2.027. Nákup a prodej pozemků se spolu se souvisejícími náklady zachycuje k okamžiku převodu vlastnictví. Čisté pořízení pozemků se však do tvorby hrubého fixního kapitálu nezahrnuje, protože pozemek je nevyráběným aktivem. Čisté pořízení pozemků (a jiných nevyráběných hmotných aktiv) se zachycuje na kapitálovém účtu (účet pořízení nefinančních aktiv).

d) Změny stavu zásob

2.028. Změny stavu zásob odpovídají rozdílu mezi přírůstky úbytky zásob během sledovaného období.

([1]) Doba zachycení zásob - viz 2.029 až 2.031.

▼B

2.029. Přírůstky zásob jsou buď výrobky zamýšlené pro pozdější spotřebu ve výrobním procesu (výrobní zásoby) a v takovém případě se zachycují k okamžiku převodu vlastnictví, nebo výrobky ze odvětví samotného určené k budoucímu použití, např. prodejem nebo převodem do fixního kapitálu jednotky (odbytové zásoby) a v takovém případě se do zásob zachycují až po skončení jejich výroby.

2.030. V případě nedokončených produktů odvětví (zachycených jako nedokončená výroba) se hodnota spotřebovaných materiálů a poskytnutých služeb ve sledovaném období rovněž zaznamenává do zásob, a to ke konci sledovaného období (s výjimkou plodin nastojato s krátkodobým výrobním cyklem, viz 2.012; výsledkem je, že část materiálu a služeb již byla spotřebována během sledovaného období, aniž se zachytilo odpovídající navýšení hodnoty stavu zásob).

2.031. Úbytky zásob jsou v případě výrobních zásob výrobky, které vstupují do výrobního procesu, v případě odbytových zásob pak výrobky, které opouštějí odvětví za účelem prodeje nebo jiného užití. V prvním případě se výrobky odečítají od stavu zásob odvětví v okamžiku jejich skutečné mezispotřeby ve výrobním procesu, v druhém případě se od stavu zásob odečítají v okamžiku jejich prodeje nebo jiného užití.

B. PRODUKCE

(viz ESA 95, 3.07 až 3.58)

1. **Všeobecné poznámky k pojmům produkce v ESA 95 a na SZÚ**

2.032. V anglické verzi ESA 95 označuje pojem „production“ proces (tj. výrobu) a pojem „output“ označuje výrobky a služby (tj. produkci), která je výsledkem tohoto procesu; je důležité mít vždy tento rozdíl jasně na zřeteli. Podle ESA 95 (3.14) zahrnuje produkce všechny výrobky a služby (tj. produkty) vyrobené během účetního období.

2.033. K produkci patří podle ESA 95 také i) výrobky a služby, které jedna místní ČJ poskytuje jiné místní ČJ patřící do téže institucionální jednotky a ii) výrobky, které vyrobila místní ČJ a na konci účetního období zůstaly v zásobách v jednotce, která je vyrobila, ať je jejich další užití jakékoliv. Výrobky a služby vyrobené a spotřebované v rámci téhož účetního období stejnou místní ČJ se samostatně neidentifikují. Z tohoto důvodu nejsou zachyceny ani jako součást produkce, ani jako součást mezispotřeby jednotky.

2.034. Pojem produkce použitý v rámci SZÚ se vztahuje k pojmu „celková produkce“ a vychází z přizpůsobení ESA 95, neboť některé výrobky a služby vyrobené a spotřebované v rámci téhož účetního období stejnou zemědělskou jednotkou se zaznamenávají do celkové produkce zemědělské činnosti. Kritéria, podle kterých se tyto výrobky a služby zařazují do produkce zemědělského odvětví, jsou stanovena v bodě 2.055. Rozdíl mezi ESA 95 a metodou použitou v rámci SZÚ představují ty složky spotřeby uvnitř jednotky, jejichž hodnota je zahrnuta v produkci i mezispotřebě. Přidaná hodnota však zůstává stejná bez ohledu na to, která metoda je použita.

2.035. Jak bylo uvedeno v bodě 1.34, tato úprava pravidla ESA vyplývá ze zvláštní povahy zemědělské činnosti a zemědělského podniku (jako místní ČJ). Navíc umožňuje:

— zlepšit ekonomickou analýzu zemědělských účtů, zvláště pak definici technických koeficientů a míry přidané hodnoty (poměr produkce a mezispotřeby);

— zlepšit srovnávání technických koeficientů a míry přidané hodnoty mezi pododvětvími hospodářské činnosti a mezi zeměmi. Ve skutečnosti se produkce spotřebovaná v téže jednotce omezuje především na několik konkrétních produktů (např. obilí, bílkovinné a olejnaté produkty, pícniny a mléko pro krmné účely) a míry spotřeby uvnitř jednotky se v jednotlivých hospodářských odvětvích a zemích značně liší;

— posílit soulad mezi účtem výroby, účtem tvorby důchodů a účtem podnikatelských důchodů: potřebný soulad mezi transakcemi s produkty (produkce, mezispotřeba atd.) a rozdělovacími transakcemi (náhrady zaměstnancům, subvence, daně, pachtovné, úroky atd.) se již zlepšil po reformě společné zemědělské politiky v roce 1992 tím, že subvence (z nichž některé se týkají produktů pro

▼B

mezispotřebu uvnitř odvětví) dnes hrají důležitou roli při tvorbě a rozvoji zemědělského důchodu.

2.036. ESA 95 toto pravidlo přijaté pro SZÚ nenavrhuje, avšak vzhledem ke zvláštní povaze zemědělství je uvedeno v SNA (viz SNA 93, příloha I, 15) i v metodické příručce FAO ([1]). Umožňuje totiž podstatně snížit rozdíly v měření produkce vyplývající z volby základní jednotky (místní ČJ nebo jednotka s homogenní výrobou).

2. **Produkce zemědělské činnosti: množství**

2.037. Při sestavování SZÚ se produkce člení postupně podle množství.

Schematické znázornění zdrojů a užití zemědělských produktů

<table>
<tr><td colspan="7">Hrubá produkce (1q)</td><td></td></tr>
<tr><td>Ztráty (2q)</td><td colspan="6">Použitelná produkce (3q)</td><td>Počáteční stav (PZ) zásob (4q)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="7">Celkové disponibilní zdroje (5q)</td></tr>
<tr><td></td><td>Spotřeba uvnitř jednotky (6q)</td><td>Zpracování u výrobců (7q)</td><td>Vlastní konečná spotřeba (8q)</td><td>Celkový prodej (9q)</td><td>S (*) (10q)</td><td colspan="2">Konečný stav zásob (KZ) (11q)</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="2">PZ-KZ (**) (12q)</td></tr>
</table>

(*) S = fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii.
(**) PZ-KZ = změna stavu zásob. V uvedeném schématu se předpokládá vyšší konečný stav zásob než jejich počáteční stav.

2.038. Výchozím bodem pro tento postupný výpočet je buď:

— hrubá produkce (sloupec 1q), nebo

— použitelná produkce (sloupec 3q),

přičemž závisí na tom, zda údaje o sledované sklizni zahrnují ztráty na polích, při sklizni a na farmě.

a) Hrubá produkce

Hrubá produkce (1q)

2.039. Jde o výchozí bod pro země, jejichž úřední statistika sklizní zahrnuje ztráty. Odvětvové pojetí vyžaduje provádět měření u všech produktů zemědělských činností zemědělských jednotek v rámci odvětví (jak se uvádí v 1.62 a 1.63). V souladu s konvencí podle bodu 1.31 (produkce vedlejších zemědělských činností nezemědělských jednotek neexistuje, protože o všech zemědělských činnostech se předpokládá, že jsou oddělitelné, a tudíž tvoří hlavní činnost svých vlastních místních ČJ) je třeba vyčíslovat veškerou zemědělskou produkci s výjimkou produkce jednotek, u kterých zemědělská činnost představuje výhradně činnost ve volném čase (viz 1.24).

b) Ztráty

Ztráty (2q)

2.040. Tato položka se týká běžných ztrát výrobků v zásobách (viz 2.041). Jde o ztráty na polích, ztráty při sklizni a ztráty na farmě (způsobené omezenou trvanlivostí produktů, počasím, jako je mráz, sucho atd.). Do této položky se nezahrnují ztráty způsobené během různých fází uvádění na trh, jako např. během přepravy z farmy, během uskladnění u zprostředkovatelů a během zpracování či úpravě ve zpracovatelském odvětví. Naproti tomu by se do této položky měly zahrnovat produkty, které výrobci nabízejí k prodeji, ale které se neprodaly, a proto se zkazily (především ovoce a zelenina).

Druhy ztrát

2.041. Podle ESA 95 může u výrobců dojít ke třem druhům ztrát: k běžným ztrátám na zásobách (ESA 95, 3 117 a 3 118), mimořádným ztrátám na zásobách (ESA 95, 6.25e) a ztrátám z katastrof (ESA 95, 6.22 a 6.23b).

([1]) FAO (1996): A System of Economic Accounts for Food and Agriculture, Organizace spojených národů, Řím.

▼B

Zachycení těchto tří druhů ztrát

2.042. Při zachycování ztrát na zásobách výrobků je třeba rozlišovat běžné ztráty na straně jedné a mimořádné ztráty a ztráty z katastrof na straně druhé. Jejich zachycení však také záleží na způsobu výpočtu produkce a typu základního statistického materiálu každé země.

2.043. Pokud se produkce počítá z údajů o počátečním a konečném stavu zásob, prodejích a případně jiných užití (např. fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii), jsou již běžné ztráty odečteny od změn stavu zásob a jejich další záznam do položky ztráty by vedl k dvojímu započítání. Pokud však výpočet produkce není založen na údajích o stavu zásob, ale místo toho vychází z výpočtu založeného např. na údajích o narození, měly by se běžné ztráty během výroby ve sledovaném období zaznamenávat, což platí i pro ztráty u zvířat dovezených za účelem chovu nebo výkrmu nebo u zvířat narozených v předchozích obdobích.

2.044. Mimořádné ztráty na zásobách výrobků a ztráty z katastrof je nutné zachycovat na účtech akumulace, a to na účtu ostatní změny v objemu aktiv. Produkce tudíž zahrnuje celou hodnotu těchto ztrát.

2.045. Ztráty (ať běžné, mimořádné nebo z katastrof) na dlouhodobých aktivech (jako jsou např. dojnice, chovná zvířata atd.), by se měly zachycovat na účtu ostatní změny v objemu aktiv. Na hodnotu produkce nemají žádný vliv. Je třeba zdůraznit, že ztráty ovlivňující výsadby již plodících kultur je nutné zaznamenávat jako spotřebu fixního kapitálu nebo jako ostatní změny v objemu aktiv, a to podle druhu ztráty.

c) Použitelná produkce

Použitelná produkce: (3q) = (1q) minus (2q) = hrubá produkce minus ztráty (u výrobce)

2.046. S touto položkou začínají země, jejichž referenční statistika sklizní nezahrnuje ztráty. Jedná se o disponibilní produkci za sledované období, která je buď uplatněna na trhu, použita jako výrobní prostředek, zpracována samotným výrobcem, spotřebována v jeho domácnosti, uskladněna nebo případně použita jako fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii.

d) Počáteční stav zásob

Počáteční stav zásob: (4q)

2.047. Jde o zásoby vlastních hotových produktů nebo nedokončené výroby v zemědělských podnicích (tj. v držení výrobců) na počátku sledovaného roku. Zásoby v různých fázích uvádění na trh a intervenční zásoby (viz 2.201 a další v souvislosti s hospodářskými zvířaty) se nezahrnují.

2.048. Počáteční stavy zásob drůbeže též zahrnují násadová vejce v líhních na začátku sledovaného období, neboť ty jsou v produkci drůbeže považovány za nedokončenou výrobu (viz 2.018).

e) Celkové disponibilní zdroje

Celkové disponibilní zdroje: (5q) = použitelná produkce plus počáteční stav zásob (3q plus 4q)

f) Spotřeba uvnitř jednotky

Spotřeba uvnitř jednotky: (6q)

2.049. V položce spotřeba uvnitř jednotky se zachycují produkty vyrobené v rámci zemědělské jednotky (místní ČJ) a užité touto jednotkou během stejného účetního období jako vstupy do výrobního procesu.

2.050. Všechny zemědělské produkty (s výjimkou hospodářských zvířat; viz 2.067 a 2.208), které jedna zemědělská jednotka prodá jiné produkční zemědělské jednotce se zachycují jako prodej a poté jako mezispotřeba. Jde o produkty procházející úpravou a zpracováním a o jejich vedlejší produkty (např. zpětný odběr odstředěného mléka, otrub, pokrutin, řízků a chrástu cukrové řepy, jakož i zpětný odběr osiva po ošetření).

Klasifikace spotřeby uvnitř jednotky

2.051. Spotřebu uvnitř jednotky je možné členit podle použití příslušných produktů:

▼B

2.052. Produkty spotřebované uvnitř odvětví v rámci stejné zemědělské činnosti (tj. ve stejné třídě činnosti podle čtyřmístné úrovně NACE rev.1):

— osivo (obilovin, zeleniny, květin atd.), znovu použité pro stejnou plodinu;

— vinné hrozny a hroznový mošt: použité pro výrobu vína;

— olivy: použité pro výrobu olivového oleje;

— mléko: použité jako krmivo pro hospodářská zvířata.

2.053. Produkty spotřebované uvnitř odvětví v rámci jiné zemědělské činnosti (tj. v jiné třídě činnosti podle čtyřmístné úrovně NACE rev. 1):

Jedná se převážně o rostlinné produkty používané jako krmivo pro zvířata, ale též o vedlejší produkty živočišné výroby užité ve výrobním procesu při jiné činnosti (kejda a hnůj použité jako hnojivo v rostlinné výrobě). Produkty rostlinné výroby použité jako krmivo pro zvířata lze klasifikovat podle stupně, v němž se běžně uplatňují na trhu (jde o obecný odhad):

— běžně obchodovatelná krmiva: obiloviny (zrno pšenice, žita, ječmene, ovsa, kukuřice, čiroku, rýže a jiných obilovin); bílkovinné plodiny, brambory; olejniny (semena řepky, semena slunečnice, sojové boby a jiné olejniny),

— běžně neobchodovatelná krmiva:

  — jednoleté krmné plodiny: kořenové plodiny (cukrovka, krmná řepa, tuřín, krmná vodnice, krmná mrkev, krmné zelí/kapusta a ostatní kořenové plodiny); krmná kukuřice a ostatní zelené pícniny (čerstvé, sušené nebo silážované),

  — víceleté krmné plodiny: trvalé krmné plodiny nebo krmné meziplodiny pocházející z hospodářské činnosti (zelené, sušené nebo silážované),

  — vedlejší produkty pro krmné účely (sláma, plevy, listy a chrást rostlin a ostatní vedlejší produkty pro krmné účely).

Definice spotřeby uvnitř jednotky zahrnované do produkce odvětví

2.054. Zemědělské produkty spotřebované uvnitř jednotky se do měření produkce odvětví nezahrnují, pokud neodpovídají určitým kritériím. Stanovení omezujících kritérií pro zachycení spotřeby uvnitř jednotky splňuje dva požadavky: za prvé, požadavek metodického charakteru, neboť po odchýlení se od přesného dodržení pravidel ESA bylo nutné zachovat ducha ESA (zahrnutím dvou oddělených činností); za druhé, požadavek praktického rázu, neboť připravovaná kritéria měla sloužit jako přesný a srovnatelný rámec, jenž by definoval, která spotřeba uvnitř jednotky se musí zaznamenávat, aby byl tento postup měření produkce proveditelný.

2.055. Uvedená kritéria jsou následující:

1. Obě vykonávané činnosti se zachycují na různých čtyřmístných úrovních NACE rev. 1 (oddíl 01: Zemědělství, myslivost a související činnosti). Použití tohoto kritéria tak vylučuje např. ocenění mléka používaného jako krmivo pro hospodářská zvířata a ocenění osiva vyrobeného a použitého pro rostlinnou výrobu ve stejném podniku (v průběhu stejného účetního období).

2. Zemědělský produkt má významnou ekonomickou hodnotu pro významný počet zemědělců.

3. Údaje o cenách a množství musí být k dispozici bez větších obtíží. Toto kritérium se obtížně uplatňuje u některých neobchodovatelných produktů, které nelze uplatnit na trhu.

2.056. V souladu s vymezením výběrových kritérií pro zahrnutí spotřeby produktů uvnitř jednotky do měření produkce (viz 2.055) se v zemědělské produkci odvětví zachycují pouze rostlinné produkty používané pro krmné účely (bez ohledu na to, zda jsou, nebo nejsou obchodovatelné).

2.057. Pokud se uvedené produkty zahrnují do produkce odvětví, musí se také zachytit jako mezispotřeba, čímž se dodrží zásada přikazující zohlednit celková množství vyrobená a poté použitá pro jinou výrobní

▼B

činnost během sledovaného období (viz 2.055). Pokud přechod z produkce do mezispotřeby trvá déle než příslušný sledovaný rok, zaznamená se odpovídající množství produkce během sledovaného roku jako konečný stav zásob příslušného produktu.

2.058. Do spotřeby uvnitř jednotky se nezahrnují vedlejší produkty živočišné výroby, a to z důvodu praktických potíží spočívajících v nedostupnosti údajů o množství, a zejména o cenách.

g) Zpracování u výrobců

Zpracování u výrobců (7q)

2.059. V položce zpracování u výrobců se zaznamenávají množství vyrobená pro další zpracování zemědělskými výrobci (např. mléko zpracované na máslo nebo sýry, jablka zpracovaná na jablečný mošt, též zkvašený), ale pouze v rámci zpracovatelských činností oddělitelných od zemědělské hlavní činnosti (na základě účetních dokladů, viz 1.26). Zachycují se pouze suroviny (např. syrové mléko, jablka), nikoliv však produkty z nich získané zpracováním (např. máslo, jablečný mošt nebo zkvašený jablečný mošt). Jinými slovy, tato položka nezahrnuje práci vynaloženou při zpracování zemědělských produktů. Produkty vystupující ze zpracování u výrobce se samozřejmě uvádějí v produkci subsektoru zemědělství národních účtů (viz 1.04 a 1.05).

2.060. Pokud zpracovatelské činnosti není možné oddělit od nezemědělských činností, zahrnuje se produkt těchto činností do hodnoty produkce zemědělského odvětví (viz 1.25). Základní zemědělské produkty spotřebované v těchto zpracovatelských činnostech v rámci mezispotřeby se nezachycují ani jako produkce, ani jako mezispotřeba. Toto pravidlo vychází ze skutečnosti, že obě činnosti (výroba zemědělských produktů a zpracování těchto produktů) není možné na základě účetních dokladů rozlišit. Proto se náklady obou druhů činností zachycují společně a jejich produkce se posuzuje jako produkce zpracovaných produktů.

h) Vlastní konečná spotřeba

Vlastní konečná spotřeba (8q)

2.061. Zahrnuje:

i) produkty spotřebované domácnostmi zemědělců, které je vyrobily;

ii) produkty pocházející od zemědělské jednotky (podniku) a používané jako naturální odměna zaměstnancům podniku za vykonanou práci nebo pro směnu za jiné výrobky.

2.062. Zemědělské produkty zpracované zemědělskou jednotkou v rámci oddělitelné činnosti (tj. vedoucí k vytvoření místní nezemědělské ČJ) a spotřebované domácnostmi zemědělců se zaznamenávají v produkci odvětví Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků (subsekce DA NACE rev.1) jako vlastní konečná spotřeba. Naproti tomu se spotřeba v zemědělské domácností zemědělských produktů zpracovaných v rámci neoddělitelné činnosti (tj. produkce neoddělitelných nezemědělských zpracovatelských činností) zachycuje jako vlastní konečná spotřeba těchto činností (viz 2.080) a zahrnuje se do produkce zemědělského odvětví.

2.063. Hodnota imputovaného nájemného bytových prostor nebo domu, které využívá jejich vlastník, se nezachycuje zde, nýbrž v položce pronájem vlastních nemovitostí (třída 70.20 NACE rev. 1). Pronájem ubytování představuje nezemědělskou činnost, která se vždy považuje za oddělitelnou od zemědělské činnosti.

i) Prodej

Prodej (9q)

2.064. Do této položky se zaznamenává prodej zemědělských produktů jiným jednotkám (zemědělského nebo jiného odvětví), včetně prodeje pro skladování a do intervenčních středisek a s výjimkou prodeje dlouhodobých aktiv. Položka je rozdělena na tuzemský prodej mimo zemědělské odvětví, tuzemský prodej jiným zemědělským jednotkám a prodej do zahraničí.

2.065. Pro danou jednotku tak prodej odpovídá obratu dosaženému při realizaci její produkce na trhu. Je nutné poznamenat, že prodej zvířat považovaný za dlouhodobá aktiva, která se vyřadí z produktivního stáda (vývoz nebo porážka), se nezachycuje. Zvířata klasifikovaná jako dlouhodobá aktiva a vyřazená z produktivního stáda jsou před

▼B

prodejem převáděna do zásob, avšak jejich prodej (porážky nebo vývozy) se objeví na účtech jako snížení stavu zásob, což se projevuje pouze na kapitálovém účtu. Odpovídající produkce již byla imputována jako část fixního kapitálu vyráběného ve vlastní režii[22] a poté zapsána na účet výroby.

2.066. Hospodářská zvířata jako zásoby: převod hospodářských zvířat jako zásob jinému podniku představuje prodej v souladu s definicí uvedenou v bodu 2.064. Tento prodej je možné souvztažně zachytit jako vyskladnění zásob, pokud jsou hospodářská zvířata zachycena v zásobách na počátku sledovaného období (jinak se zaznamenává jenom prodej).

2.067. Pořízení hospodářských zvířat představuje zvýšení zásob, jestliže tyto produkty nejsou během sledovaného období znovu prodány. Pořízená hospodářská zvířata však nelze považovat za mezispotřebu, protože podle definice produkty pro mezispotřebu v průběhu výrobního procesu zanikají (nebo se podstatným způsobem přeměňují). Tato zvířata se pokládají za nedokončenou výrobu, neboť výrobní proces není u hospodářských zvířat zcela ukončen (končí okamžikem porážky). Pořízení se tak zachycuje jako přírůstek stavu zásob nedokončené výroby (produktů), tudíž jako záporný prodej, nikoliv jako mezispotřeba. V případě obchodu mezi rezidentskými podniky se prodeje a odpovídající nákupy vzájemně vyrovnávají (s výjimkou nákladů na převod vlastnictví)[23]. Vzhledem k tomuto zvláštnímu přístupu k obchodu živými zvířaty mezi zemědělskými jednotkami neexistuje u hospodářských zvířat a živočišných produktů mezispotřeba[24].

2.068. Hospodářská zvířata klasifikovaná jako dlouhodobá aktiva: obchod hospodářskými zvířaty zařazenými do dlouhodobých aktiv, který se uskutečňuje mezi zemědělskými jednotkami, se nezaznamenává do výše uvedené položky prodeje, nýbrž jako obchod s dlouhodobými aktivy (zachyceným na kapitálovém účtu jako tvorba hrubého fixního kapitálu v zemědělství). V případě obchodu mezi rezidentskými podniky se prodeje a odpovídající nákupy vzájemně vyrovnávají (s výjimkou nákladů na převod vlastnictví).

2.069. Zachycení dovozu živých zvířat (jiných než určených k okamžité porážce): stejně jako v případě obchodu mezi rezidentskými podniky se hospodářská zvířata považovaná za zásoby (jiná než určená k okamžité porážce) a dovezená zemědělskými jednotkami během sledovaného období zachycují jako přírůstek zásob nedokončené výroby, a tudíž se odečítají od prodeje. Naproti tomu hospodářská zvířata klasifikovaná jako dlouhodobá aktiva (např. chovná zvířata) a jako taková dovezená by se od prodeje odečítat neměla.

2.070. V praxi je však často velmi obtížné na základě dostupných zdrojů údajů v EU jednotlivé kategorie zvířat (zvířata klasifikovaná jako dlouhodobá aktiva a jako zásoby) jednoznačně rozlišovat, a proto se u všech dovozů předpokládá, že jde o zvířata určená pro tvorbu zásob a hodnota všech dovezených zvířat (s výjimkou zvířat určených k okamžité porážce) se odečítá od hodnoty prodejů. Tato metoda zaručuje, že přístup k zachycení zahraničního obchodu s živými zvířaty bude podobný jako přístup k výpočtu hrubé domácí produkce ve statistice živočišné výroby.

j) Fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii

Fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii: (10q)

2.071. Zahrnuje:

— práce prováděné zemědělskými jednotkami (např. nasazení pracovní síly, strojů a jiných výrobních prostředků, včetně sadby) za účelem založení výsadeb kultur jako sadů ovocných stromů a bobulovin, vinic a chmelnic ve vlastní režii. Práce na zakládání sadů, vinic atd. ve vlastní režii zahrnují velký počet jednotlivých pracovních operací, které nelze sčítat, a získat tak jejich konkrétní objemy;

— zvířata, která představují produkci zemědělských jednotek a jsou převedena do fixního kapitálu (viz 2.161). Jedná se o zvířata chovaná pro účely produkce, kterou pravidelně poskytují (hlavně plemenná zvířata, mléčná hospodářská zvířata, tažná zvířata, ovce a ostatní zvířata chovaná pro vlnu; viz 2.202).

k) Konečné stavy zásob

Konečné stavy zásob (11q)

▼B

2.072. Jde o stavy zásob hotových produktů nebo nedokončené výroby v podnicích zemědělského odvětví (tj. u výrobců) na konci sledovaného roku. Stavy zásob na různých úrovních obchodování (zejména rezervy u prodejců a zpracovatelských firem) a intervenční zásoby by zde zahrnuty být neměly.

2.073. Do těchto zásob je však nutné zahrnout produkty, které jsou uskladněné pouze dočasně a v pozdějším období jsou spotřebovány v rámci odvětví (např. krmné obilí, osiva a sadební materiál atd.), neboť jejich konečné užití v okamžiku, kdy vstupují do zásob, ještě není známo.

l) Užití celkem

Užití celkem: (12q) (bez spotřeby uvnitř jednotky) = (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (11q) = zpracování u výrobců plus vlastní konečná spotřeba plus fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii plus konečný stav zásob.

2.074. Tato položka je součtem sloupců 7q až 11q.

m) Změna stavu zásob

Změna stavu zásob: (12q) = (11q) minus (4q) = přírůstek stavu zásob (P) minus úbytek stavu zásob (Ú)

2.075. Změna stavu zásob v odvětví (vyjma stavů zásob na jednotlivých úrovních obchodování) za sledované rok se zjišťuje výpočtem rozdílu mezi přírůstky a úbytky zásob nebo rozdílu mezi konečným a počátečním stavem zásob. V druhém případě se při výpočtu hodnot odečítají ostatní změny v objemu a zisky z držby (po odečtení ztrát) (viz 2.179 a další).

n) Produkce zemědělských činností

Produkce zemědělských činností = (6q, krmivo pro zvířata) + (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (12q)

2.076. V souladu s pojetím produkce a pravidly pro zachycování spotřeby uvnitř jednotky (viz 2.049 a následující), zpracování zemědělských produktů (viz 2.059 a 2.060) a vlastní konečné spotřeby (viz 2.061, 2.062 a 2.063) je možné popsat produkci zemědělských činností takto:

Zdroje	Užití	Zemědělská produkce odvětví zemědělství
Hrubá produkce	Prodej (celkem, s výjimkou vzájemného obchodu zvířaty mezi zemědělskými podniky)	X
	Změna stavu zásob (u výrobců)	X
- Ztráty	Fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii (výsadby kultur s opakovanou úrodou, základní stádo)	X
	Vlastní konečná spotřeba (zemědělských produktů)	X
= Použitelná produkce	Zpracování u výrobců (zemědělských produktů, oddělitelné činnosti)	X
	Spotřeba uvnitř jednotky:pro stejnou činnost: (osiva, mléko pro krmné účely, vinné hrozny, olivy pro zpracování na olivový olej, násadová vejce)	
	pro jinou činnost:rostlinné produkty používané jako krmivo (obiloviny, semena olejnin, pícniny, obchodovatelné i neobchodovatelné atd.)	X
	živočišné vedlejší produkty používanév rostlinné výrobě (kejda, hnůj)	

▼B

2.077. Na rozdíl od dřívějšího pojetí konečné produkce, tj. pojetí na kterém se byl SZÚ dříve založen, zahrnuje nové pojetí zjišťování produkce zemědělské činnosti také obchod zemědělskými výrobky a službami mezi zemědělskými jednotkami a spotřebu krmiv (obchodovatelných i neobchodovatelných) uvnitř jednotky.

3. **Produkce neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností**

2.078. Rozlišují se dva druhy neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností (viz 1.29):

— „zpracování zemědělských produktů“: tato skupina zahrnuje činnosti, které rozšiřují zemědělskou činnost a při kterých se používají zemědělské produkty. Typickou činností této první skupiny je zpracování zemědělských produktů;

— „ostatní neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti“: tato skupina zahrnuje činnosti, ve kterých je zapojen zemědělský podnik a jeho zemědělské výrobní prostředky. Tato skupina je méně homogenní než skupina první.

2.079. Do těchto činností je obecně zapojeno mnoho produktů (výrobků a služeb), jejichž množství nelze sčítat.

2.080. Produkt těchto činností je buď určen k prodeji, směně, jako platba v naturáliích, pro vlastní konečnou spotřebu (viz 2.062), nebo přechází do zásob.

4. **Produkce odvětví zemědělství**

2.081. Podle definice produkce zemědělského odvětví (viz 1.16) je produkce zemědělského odvětví součtem produkce zemědělských produktů (viz 2.076 a 2.077) a výrobků a služeb vyrobených v rámci neoddělitelných nezemědělských vedlejších činností (viz 2.078 až 2.080).

5. **Ocenění produkce**

2.082. Produkce má být oceněna v základních cenách. Základní cena je cena, kterou má dostat výrobce od kupujícího za jednotku vyrobené produkce výrobků nebo služeb minus jakákoliv daň splatná z této jednotky v důsledku její výroby nebo prodeje (tj. daně z produktů), plus jakákoliv subvence získaná na tuto jednotku v důsledku její výroby nebo prodeje (tj. subvence na produkty). Jsou vyloučeny jakékoliv dopravní přirážky fakturované výrobcem samostatně. Zahrnuty jsou dopravní přirážky účtované výrobcem na stejné faktuře, a to i když jsou na faktuře uvedeny jako samostatná položka (ESA 95, 3.48).

2.083. Složky produkce jako prodej, platby v naturáliích, přírůstky zásob a produkty spotřebované uvnitř jednotky se oceňují v základních cenách. Stejně tak je třeba oceňovat produkci pro vlastní konečné užití (tj. fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii a vlastní konečná spotřeba) podobných produktů prodávaných na trhu. Nedokončená výroba a její přírůstky se oceňují úměrně k běžné základní ceně hotového produktu. Pokud se tato běžná cena musí odhadnout v předstihu, je třeba založit výpočet na skutečně vzniklých nákladech plus částka odpovídající očekávanému provoznímu přebytku nebo smíšenému důchodu.

2.084. Při sestavování SZÚ metodou „čistého“ zachycení (viz 3.033 a 3.035 až 3.043) neobsahuje základní cena DPH fakturovanou výrobcem.

2.085. Cena, kterou výrobce obdrží, je cenou výrobce (nezahrnuje fakturovanou DPH), jak je definována v SNA 93 (tj. cena franko hospodářství). Základní cenu lze vypočítat z ceny výrobce, připočtením subvencí na produkty a odečtením daní z produktů (kromě DPH). Pokud problémy s určením daně z konkrétního produktu nebo subvence na konkrétní produkt výpočet základní ceny ztěžují, je možné produkci ocenit přímo v základní ceně. V takovém případě lze produkci přímo vypočítat z hodnoty ceny výrobce (bez fakturované DPH), minus hodnota daní z produktů (jiných než DPH) a plus hodnota subvencí na produkty.

2.086. Oceňování produkce v základních cenách vede k nutnosti rozlišovat daně z produktů (jiné než DPH) a subvence na produkty (viz 3.027 a 3.053) na jedné straně a ostatní daně z výroby a subvence na výrobu (viz 3.044 a 3.058) na straně druhé. Daně z produktů a subvence na produkty se na účtu tvorby důchodů odvětví nezachycují (tento účet

▼B

zahrnuje pouze ostatní daně z výroby a ostatní subvence na výrobu, viz 3.055).

2.087. Cena, kterou výrobce obdrží za určitý výrobek, není nutně vždy stejná; může se měnit mj. podle druhu dodávky. Například výrobcem přímo vyvážené produkty mohou mít kvalitativně jinou strukturu než produkty určené k prodeji pro vnitrostátní spotřebu nebo k prodeji jiným zemědělským jednotkám v tuzemsku. V důsledku toho by tyto mohou mít tyto produkty různou cenu. Je však nutné připomenout, že pokud výrobní jednotka svou produkci sama přímo vyváží, musí se na SZÚ zachytit přijaté nebo vyplacené vyrovnávací částky spojené s vývozem.

2.088. Na určité produkty, jako jsou sezónní produkty nebo víno, je nutno uvedené obecné zásady ocenění aplikovat zvláštním způsobem. Ten je popsán v části zabývající se oceňováním změn stavu zásob (viz 2.185 až 2.200).

C. MEZISPOTŘEBA

(viz ESA 95, 3.69 až 3.73)

1. **Definice**

2.089. Mezispotřeba se skládá z hodnoty výrobků a služeb spotřebovaných jako vstupy do výrobního procesu, vyjma dlouhodobých aktiv, jejichž spotřeba se zachycuje jako spotřeba fixního kapitálu. Výrobky a služby mohou být ve výrobním procesu buď přeměněny, nebo spotřebovány (viz ESA 95, 3.69). V podrobném členění podle jednotlivých kategorií produktů ukazuje mezispotřeba vzájemné propojení zemědělství a ostatních odvětví vyvolané vstupy. Mezispotřeba se rovněž využívá jako položka vstupující do výpočtu ukazatelů intenzity výrobních faktorů (tj. poměru dvou výrobních faktorů, např. mezispotřeby a vstupu práce).

2.090. Mezispotřeba nezahrnuje pořízená dlouhodobá aktiva, nová či použitá, vyrobená v národním hospodářství nebo do něj dovezená: ta se zachycují jako tvorba hrubého fixního kapitálu (viz 2.109 písm. c) až f)). To se týká nezemědělských dlouhodobých aktiv, jako jsou budovy nebo jiné stavby, stroje a zařízení, ale také zemědělských dlouhodobých aktiv, jako jsou výsadby kultur a chovná zvířata. Také pořízení nevyráběných aktiv, jako jsou pozemky, se do mezispotřeby nezahrnuje. Nástroje a jiné předměty dlouhodobé spotřeby (pily, kladiva, šroubováky atd.) se jako mezispotřeba zachycují, pokud jejich pořizovací hodnota nepřevyšuje 500 EUR (v cenách roku 1995) za kus (nebo když se nakupují ve větším množství, tak za celkové nakoupené množství). Nad touto hranicí se již nákup těchto předmětů dlouhodobé spotřeby zachycuje jako tvorba hrubého fixního kapitálu (ESA 95, 3.70).

2.091. Mezispotřeba zahrnuje výrobky a služby spotřebované při pomocných činnostech (např. nákup a prodej, marketing, účetnictví, doprava, skladování, údržba atd.). Spotřeba těchto výrobků a služeb se nerozlišuje od spotřeby výrobků a služeb v průběhu hlavní činnosti (nebo vedlejší činnosti) místní ČJ.

2.092. Mezispotřeba také zahrnuje všechny výdaje na výrobky a služby, které zaměstnavatel vynakládá ve prospěch zaměstnanců, ale také především ve prospěch svůj[25] (např. náhrady zaměstnancům jejich cestovních a stěhovacích výdajů, odlučného a výdajů na pohoštění v případech, že byli pověřeni jejich vynaložením při plnění svých povinností, výdaje na vybavení pracoviště).

2.093. Vzhledem k tomu, že byl zvolen odvětvový přístup a základní jednotkou se pro účely SZÚ stala místní ČJ, zahrnuje mezispotřeba odvětví výrobky a služby poskytnuté jednou místní ČJ jiné místní ČJ (pro účely výroby), i když tyto jednotky patří k jedné a téže institucionální jednotce.

2.094. Obchod hospodářskými zvířaty, která mají povahu zásob nedokončené výroby (např. selata a násadová vejce, viz 1.77) a provádí se mezi zemědělskými jednotkami, a dovoz hospodářských zvířat se jako mezispotřeba (nebo jakýkoliv jiný druh produkce) nezachycují (viz 2.066 až 2.070).

2.095. Výrobky a služby vyrobené a spotřebované uvnitř téže zemědělské jednotky (tj. vyrobené a použité během téhož sledovaného období

▼B

pro účely zemědělské výroby) se jako mezispotřeba nezachycují, pokud se také neobjeví v produkci odvětví (tj. rostlinné produkty použité jako krmiva, viz 2.049 až 2.057; 2.060).

▼M2

_____

▼B

2. **Součásti mezispotřeby**

a) Osivo a sadba

2.097. Tato položka zahrnuje celkovou spotřebu zakoupeného tuzemského a dovezeného osiva a sadby pro běžnou produkci a údržbu vinic, sadů a výsadeb vánočních stromků. Zejména zahrnuje přímé nákupy osiva a sadby od jiných zemědělců. Nezahrnuje však osivo vyrobené a spotřebované stejnou jednotkou ve sledovaném období (viz 2.052).

2.098. Je třeba si uvědomit, že u mezispotřeby osiva polních plodin a zeleniny se jedná především o i) osivo první generace, které výrobce zakoupil pro množení a ii) certifikované osivo, které zemědělské podniky koupily pro rostlinnou výrobu.

b) Energie; maziva

2.099. Položka zahrnuje elektřinu, plyn a všechna ostatní pevná a kapalná paliva a pohonné hmoty. Je nutné podotknout, že se zaznamenává pouze spotřeba energie v zemědělském podniku, nikoliv spotřeba v domácnostech zemědělců.

c) Hnojiva a prostředky zlepšující půdu

2.100. Prostředky zlepšující půd jsou např. vápno, rašelina, kaly, písek a syntetické pěny.

d) Prostředky na ochranu rostlin a pesticidy

2.101. Zahrnují herbicidy, fungicidy, pesticidy a další podobné anorganické i organické účinné látky (např. otrávené návnady).

e) Veterinární náklady

2.102. Zachycují se zde léky, které jsou fakturovány odděleně od poplatku veterináři (léky veterinářem přímo podané se zaúčtují spolu s uvedeným poplatkem), a veterinární náklady.

f) Krmiva

2.103. Položka zahrnuje spotřebu všech zakoupených tuzemských a dovezených krmiv, zpracovaných nebo nezpracovaných, včetně krmiv získaných přímo od jiných zemědělců. Zahrnuje také rostlinné produkty používané ke krmení, které byly ve sledovaném období vyrobeny a spotřebovány v témž zemědělském podniku; ty se zaznamenávají v podpoložce položky „krmiva“ jako spotřeba uvnitř jednotky (viz 2.057). Zároveň se vykazují jako produkce.

2.104. Náklady vznikající při přípravě a konzervaci krmiv (např. náklady na energii, chemické konzervační prostředky atd.) musí být členěny podle druhů nákladů, nikoliv zaúčtovány spolu s krmivy.

g) Údržba materiálů

2.105. Do této položky náleží:

— nákupy výrobků a služeb pro údržbu (tj. pro běžné výměny jednotlivých poškozených nebo rozbitých dílů) a pro opravy, které jsou nezbytné pro udržení dlouhodobých aktiv v použitelném stavu (viz 2.127 až 2.129),

— nákupy prostředků na ochranu rostlin (vyjma přípravků na ochranu rostlin a pesticidů – viz 2.101), jako jsou rozbušky, ochrana před krupobitím, protinámrazové mlhy atd.

h) Údržba budov

2.106. Položka zahrnuje nákupy materiálu (cementu, cihel atd.), náklady práce resp. celkové náklady, které zemědělcům vznikají při údržbě zemědělských provozních budov nebo jiných staveb (s výjimkou obytných budov) (viz 2.127 až 2.129).

▼B

i) Zemědělské služby

2.107. Tyto zemědělské pomocné služby (které náleží k pronájmu strojů a zařízení s obsluhujícím personálem) jsou nedílnou součástí zemědělství (viz 1.82 až 1.91), zachycují se jako mezispotřeba a rovněž vstupují do produkce.

▼M2

j) Nepřímo měřené finanční zprostředkovatelské služby (FISIM)

2.107.1. Podle konvence v ESA 95 se hodnota nepřímo měřených finančních zprostředkovatelských služeb (FISIM) využívaných zemědělským odvětvím zachytí jako mezispotřeba zemědělského odvětví (viz ESA 95, příloha I).

k) Ostatní výrobky a služby

▼B

2.108. Zahrnují se tyto ostatní výrobky a služby:

a) nájemné placené přímo nebo jako součást nájemní smlouvy za užívání nebytových staveb a dalších dlouhodobých aktiv (hmotných i nehmotných) jako např. za pronájem strojů a zařízení bez obsluhy (viz 1.23) nebo programového vybavení. Pokud však nelze rozlišit pronájem nebytových staveb místní zemědělskou činnostní jednotkou od pronájmu pozemků, potom se celek zaúčtuje najednou jako pachtovné na účtu podnikatelského důchodu (viz 3.082);

b) poplatky za lékařské prohlídky zaměstnanců;

c) poplatky zemědělským poradcům, zeměměřičům, účetním, daňovým poradcům, právníkům atd.;

d) nákupy služeb vědeckého výzkumu, průzkumu trhu a reklamy, výdaje na odborné vzdělávání pracovníků a podobné služby;

e) výdaje na dopravní služby: sem patří náhrady cestovních výdajů, odlučného a výdajů na stěhování, které vznikly při plnění pracovních povinností vykonávaných především v zájmu zaměstnavatele, dále částky placené zaměstnavatelem nezávislým podnikům, které zajišťují přepravu zaměstnanců (s výjimkou přepravy mezi místem bydliště a pracovištěm; viz 2.092, 2.109 písm. b) a 3.016) a přepravu výrobků na veletrhy a výstavy. Pokud však přepravu zajišťují pracovníci a dopravní prostředky zaměstnavatele, pak se vzniklé náklady zachycují v jiných položkách.

Jelikož se nákupy produktů mají oceňovat v kupní ceně a prodeje v základních cenách (viz 2.110, 2.111 a 2.082), náklady na přepravu produktů se obvykle zvlášť neuvádějí. Přepravní náklady zahrnuté v prodejích se považují za náklady fakturované odděleně. Pokud výrobce pověří přepravou zboží ke kupujícímu třetí osobu, pak se přepravní náklady na SZÚ neobjevují ani jako mezispotřeba, ani jako produkce. Pokud výrobce přepravuje výrobky sám, jedná se o nezemědělskou činnost, jejíž náklady, pokud jde o činnost neoddělitelnou, se zaúčtují podle jejich druhu. Tato položka rovněž zahrnuje výdaje vznikající při nezemědělských vedlejších činnostech týkajících se přepravy, obchodu a skladování pro třetí strany;

f) poštovní a telefonní poplatky;

g) v hrubém pojistném obsažená úhrada za služby pojištění za účelem pojistného krytí rizik, jako jsou ztráty na hospodářských zvířatech, škody způsobené krupobitím, mrazem, požárem, vichřicemi atd. Zbytek, tj. čisté pojistné, je složkou zaplaceného hrubého pojistného, které je k dispozici pojišťovnám pro likvidaci škod.

Rozdělit přesně hrubé pojistné na uvedené dvě složky je možné pouze na úrovni celého národního hospodářství, což se provádí v rámci národních účtů. Členění složky služeb podle výrobních odvětví se obecně provádí pomocí vhodných klíčů, a to v souvislosti se sestavováním tabulek vstupů a výstupů (input-output). Při vyplňování této položky na SZÚ je proto třeba postupovat podle metodiky národních účtů (k zachycení subvencí souvisejících s pojišťovacími službami – viz 3.063, poznámka pod čarou 48);

▼B

h) poplatky za připouštění;

▼M2

i) zúčtované bankovní poplatky (nikoliv však úroky z bankovních úvěrů);

▼B

j) příspěvky, členské příspěvky profesním svazům, jako jsou agrární komory, obchodní komory, příspěvky zemědělským odborovým svazům;

k) příspěvky zemědělským družstvům;

l) náklady na kontroly mléka, na výstavy a na zápisy do plemenné knihy;

m) výdaje na umělou inseminaci a na kastraci;

n) platby za užívání nehmotných nevyrobených aktiv, např. patentů, ochranných známek, autorských práv, mléčných kvót nebo jiných produkčních práv. Nákup nehmotných nevyráběných aktiv se zachycuje na kapitálovém účtu.

o) platby veřejným orgánům za získání licencí nebo oprávnění vykonávat podnikatelské nebo profesní činnosti, jestliže taková oprávnění podléhají důkladnému zkoumání pro účely regulace (pokud poplatky nejsou neúměrné nákladům na příslušné služby) (viz 3.048 písm. e) a ESA 95, 4.80 písm. d));

p) nákupy malých nástrojů, pracovních oděvů, náhradních dílů a předmětů dlouhodobé spotřeby, pokud mají nízkou hodnotu (menší než 500 EUR v cenách roku 1995) nebo normální životnost kratší než jeden rok (viz 2.125);

q) nákupy nástrojů, zařízení a pracovních oděvů zaměstnanci, pokud je jim pro tento účel poskytnut zvláštní příspěvek nebo z jejich mzdy nebo platu sražena příslušná částka na základě dohody;

k) položky nezahrnované do mezispotřeby

2.109. Mezispotřeba nezahrnuje:

a) výrobky a tržní služby, které poskytují výrobní jednotky svým zaměstnancům zdarma nebo se slevou, pokud se tyto výdaje uskutečňují zjevně a především ve prospěch zaměstnanců. Jejich hodnota je součástí náhrad zaměstnancům (viz 3.018);

b) příspěvky na dopravu, které zaměstnavatel svým zaměstnancům vyplácí v hotovosti; ty se pokládají za součást náhrad zaměstnancům (zaměstnanec si pak sám hradí dopravu mezi bydlištěm a pracovištěm (viz 3.018 písm. c)). Do náhrad zaměstnancům se započítávají rovněž platby zaměstnavatele přímo dopravnímu podniku za hromadnou přepravu pracovníků (mezi místem bydliště a pracovištěm). Služby, jako je přeprava mezi bydlištěm a pracovištěm nebo poskytování parkoviště, mají některé znaky mezispotřeby. Má se však za to, že zaměstnavatelé tento druh služeb potřebují, aby přilákali a udrželi své zaměstnance (zaměstnanci by si obvykle tyto služby stejně museli zaplatit sami), nikoliv z důvodu potřeby samotného výrobního procesu (viz SNA 93, 7.41);

c) nákupy hospodářských budov a movitého majetku (tj. dlouhodobého majetku, jehož normální doba použití přesahuje jeden rok); tato pořízení se považují za tvorbu hrubého fixního kapitálu (viz 2.162);

d) platby finančního leasingu za užívání dlouhodobých aktiv pro účely zemědělství nejsou nákupy služeb, nýbrž transakce, které se zčásti zachycují jako úroky (na účtu podnikatelských důchodů) a zčásti jako splácení kapitálu (na finančním účtu) (viz 2.122);

e) výdaje na obnovu (výdaje na údržbu viz 2.105 a 2.106) fixního kapitálu (např. obnova střech a střešních okapů, elektrických instalací a topení v budovách hospodářství) a výdaje na vylepšování a opravy dlouhodobého majetku, které mají prodloužit jejich běžnou životnost nebo zvýšit jejich produktivitu: tyto výdaje se považují za tvorbu hrubého fixního kapitálu, neboť vysoce přesahují rámec toho, co je zapotřebí k udržení dlouhodobých aktiv v provozuschopném stavu (viz 2.127 až 2.129);

▼B

f) platby za služby spjaté s nabytím vlastnických práv k pozemkům, budovám a jiným existujícím dlouhodobým aktivům, tedy například poplatky zprostředkovatelům, právním poradcům, zeměměřičům, technikům atd. a poplatky za zápisy do pozemkových knih (viz ESA 95, 3.111). Tyto výdaje se považují za součást tvorby hrubého fixního kapitálu (viz 2.132 a 2.133);

g) výrobky a služby vyrobené a spotřebované stejnou jednotkou během sledovaného období (vyjma určitých produktů, viz 2.056, 2.103, 2.107). Tyto výrobky a služby se rovněž nezachycují jako produkce;

h) pachtovné za používání pozemků zachycené v položce „pachtovné“ (viz 3.080);

i) výdaje za užívání obydlí; jde o konečnou spotřebu (účty domácností) a na SZÚ se nezachycují;

j) opotřebení dlouhodobých aktiv, které spadá do spotřeby fixního kapitálu (viz 3.099);

k) čisté pojistné (viz 2.108 písm. g));

l) pojistné v rámci pojištění pro případ škody na zdraví, příspěvky do systémů nemocenského pojištění a pojištění proti pracovnímu úrazu; rozdělují se mezi rozdělovací transakce a konečnou spotřebu (účty domácností);

m) vodné placené čistě jako daň, která není závislá na množství spotřebované vody;

n) nákupy služeb od veřejných orgánů uskutečněné za určitých okolností (viz 3.048 písm. e)).

3. **Ocenění mezispotřeby**

2.110. Produkty použité pro mezispotřebu se oceňují v kupní ceně podobných výrobků a služeb platné v okamžiku, kdy tyto produkty vstupují do výrobního procesu.

2.111. Kupní cena je cenou, kterou kupující skutečně platí za produkty k okamžiku nákupu. Kupní cena zahrnuje veškeré daně z produktů minus subvence na produkty (avšak bez odpočitatelných daní jako DPH). Zahrnuje též veškeré dopravní přirážky, které kupující platí zvlášť, aby převzal dodávku v požadovaném čase a na požadovaném místě; nezahrnuje množstevní a sezónní slevy z obvyklé ceny nebo sazby; nezahrnuje úroky nebo poplatky za služby připočtené za poskytnutí úvěru; nezahrnuje také jakékoliv přirážky vzniklé v důsledku nezaplacení v rámci stanovené lhůty v době, kdy byly nákupy uskutečněny (ESA 95, 3.06).

2.112. Na rozdíl od jiných hospodářských odvětví mají v zemědělství význam subvence týkající se mezispotřeby. Jejich účelem je snižovat náklady na mezispotřebu. Pokud jsou klasifikovány jako subvence na (nezemědělské) produkty, snižují hodnotu mezispotřeby, která se zachycuje v kupních cenách (nezávisle na tom, zda se subvence vyplácí dodavateli mezispotřeby nebo zemědělskému výrobci).

2.113. Jestliže výrobní jednotky přímo dovážejí výrobky a služby, zahrnuje kupní cena všechna dovozní cla, neodpočitatelnou DPH a peněžní vyrovnávací částky (přijaté či placené).

2.114. Mezispotřeba se oceňuje bez odpočitatelné DPH. Odpočitatelná DPH se vypočte za všechny nákupy zemědělských jednotek nezávisle na tom, zda tyto jednotky podléhají standardnímu systému DPH nebo systému daňového paušálu. Rozdíl mezi odpočitatelnou DPH, kterou by mohly zemědělské jednotky podléhající daňovému paušálu odečíst, pokud by podléhaly standardnímu systému DPH, a paušální náhradou představuje nadměrnou náhradu nebo nedostatečnou náhradu DPH. Nadměrná náhrada se zachytí jako ostatní subvence na výrobu, nedostatečná náhrada jako daně z výroby (viz 3.041 a 3.042).

D. TVORBA HRUBÉHO KAPITÁLU

(viz ESA 95, 3.100 – 3.116)

2.115. Tvorba hrubého kapitálu se skládá z:

— tvorby hrubého fixního kapitálu,

— změny stavu zásob,

▼B

— čistého pořízení cenností.

2.116. Jelikož cílem SZÚ je popsat toky, které jednotky vytvářejí v rámci svého výrobního procesu, jsou dále v textu popsány pouze tvorba hrubého fixního kapitálu a změny stavu zásob.

2.117. Za tvorbu hrubého kapitálu se považuje tvorba neočištěná o spotřebu fixního kapitálu. K čisté tvorbě kapitálu se dojde odpočtem spotřeby fixního kapitálu od tvorby hrubého kapitálu. Spotřebu fixního kapitálu představují odpisy fixního kapitálu v důsledku obvyklého opotřebení v průběhu výrobního procesu (viz 3.099).

1. **TVORBA HRUBÉHO FIXNÍHO KAPITÁLU**

a) Definice

2.118. Tvorba hrubého fixního kapitálu se skládá z pořízení minus úbytky fixních aktiv u rezidentských výrobců v průběhu daného období plus určité zvýšení k hodnotě nevyráběných aktiv, které vzniká v důsledku produkční činnosti výrobců nebo institucionálních jednotek. Dlouhodobá aktiva jsou hmotná nebo nehmotná aktiva, vyrobená jako výstup z výrobního procesu, a používají se v jiných výrobních procesech opakovaně nebo průběžně po dobu více než jednoho roku (viz ESA 95, 3.102).

b) Posouzení z hlediska celého národního hospodářství

2.119. Tvorbou hrubého fixního kapitálu národního hospodářství se rozumí část hrubého domácího produktu (HDP) vytvořeného ve sledovaném období, která má být po dobu delší než jeden rok užívána jako výrobní prostředek ve výrobním procesu (na rozdíl od konečné spotřeby domácností nebo vládních institucí, vývozu a změn stavu zásob). Do tvorby hrubého fixního kapitálu národního hospodářství se tak nezahrnují výrobky, které byly ve sledovaném období dány k novému použití, přestože byly vyrobeny někdy v minulosti, a tudíž zahrnuty do národního produktu. Změnou užití nebo vlastnictví se takové výrobky nestávají součástí domácího produktu podruhé a v žádném případě se nemění celkový objem fixního kapitálu celého národního hospodářství. Je však důležité zahrnovat takové transakce do analýz podle homogenních odvětví nebo sektorů.

2.120. Jestliže změna vlastnictví vede k jinému užití (tj. již ne jako dlouhodobá aktiva), potom se stav dlouhodobých aktiv v národním hospodářství snižuje. Nejčastěji se tyto případy týkají ojetých motorových vozidel, které domácnosti kupují od výrobních jednotek, již použitých plavidel, která se prodávají do zahraničí, jakož i kapitálových statků převedených po sešrotování do mezispotřeby. Jelikož se nové užití v těchto případech stává součástí národního produktu (konečná spotřeba, vývoz nebo jakékoliv jiné užití podle druhu statku, který byl ze šrotu vyroben), musí se tvorba hrubého fixního kapitálu v důsledku toho snížit. Z těchto důvodů se v ESA 95 používá pro výpočet tvorby hrubého fixního kapitálu čisté pořízení použitých vyrobených statků: tato položka totiž umožňuje zohledňovat kapitálové úbytky, tj. snížení stavu fixního kapitálu.

2.121. Čisté pořízení použitých aktiv může být kladné, jinými slovy může představovat zvýšení kapitálových aktiv celého národního hospodářství. Tak je tomu např. v případě, kdy se za účelem použití jakožto fixní kapitál nakoupí ojetá vozidla, která již byla zahrnuta v domácím produktu jako konečná spotřeba. Jelikož prodeje použitých dlouhodobých aktiv převyšují jejich nákupy, mají čistá pořízení za národní hospodářství jako celek zápornou hodnotu. Pokud se však tvorba hrubého fixního kapitálu rozčlení podle uživatelských odvětví, mohou mít čistá pořízení v některých odvětvích hodnotu kladnou.

c) Kritérium převodu vlastnictví

2.122. Stanovení tvorby hrubého fixního kapitálu v sektorech nebo odvětvích hospodářství je založeno na kritériu převodu vlastnictví (pořízení = přírůstek, zcizení = úbytek), nikoliv na kritériu užití statků. Je nutné poznamenat, že dlouhodobá aktiva pořízená finančním leasingem (ne však ta, která jsou pouze pronajatá) se považují za aktiva nájemce (pokud je výrobcem), nikoliv pronajímatele, který vede finanční aktivum ekvivalentní hypotetickému nároku (viz 2.109 písm. d) a příloha II ESA 95, kde je uveden rozdíl mezi různými formami pronájmu předmětů dlouhodobé spotřeby)[26].

▼B

2.123. Používání kritéria převodu vlastnictví závisí na statistickém systému, na jehož základě se tvorba hrubého fixního kapitálu zjišťuje. Pokud jde o údaje od kupujících, neexistují teoreticky žádné problémy (až na praktickou potíž zachytit všechny investory). Často se však (a to platí především pro zemědělství) jako základ výpočtů používají údaje od výrobců kapitálových statků, a to údaje o jejich produkci nebo prodejích. Kromě těchto případů, kdy není zřejmé, zda určitý produkt patří do položky dlouhodobých aktiv, nebo ne, je také obtížné zjistit skutečného kupujícího, neboť povaha dlouhodobých aktiv pouze naznačuje, kdo je uživatelem. V zemědělství tak existuje nebezpečí, že budou zachycena i dlouhodobá aktiva, která nebyla pořízena zemědělskými podniky, nýbrž obchodními podniky za účelem dalšího pronájmu bez obslužného personálu.

d) Pořízení

2.124. Pořízení dlouhodobých aktiv zahrnuje nová nebo použitá dlouhodobá aktiva, která byla pořízena (koupena, pořízena prostřednictvím barterové směny, získána prostřednictvím naturálního kapitálového transferu, nebo pořízena finančním leasingem), dlouhodobá aktiva vyrobená a držená svým výrobcem pro vlastní užití, velká zlepšení dlouhodobých aktiv a nevyráběných hmotných aktiv, přirozený nárůst stavů zemědělských aktiv (hospodářských zvířat a výsadby kultur) a náklady spojené s převodem vlastnictví nevyráběných aktiv (viz ESA 95, 3.103 písm. a)).

2.125. Aby bylo možno považovat pořízené předměty dlouhodobé spotřeby za tvorbu hrubého fixního kapitálu, musí být jejich hodnota za jednotku (nebo celková hodnota, pokud byly předměty získány ve velkém množství) větší než 500 EUR v cenách roku 1995 (viz 2.090).

2.126. Toto platí i tehdy, jestliže byly nákupem nebo výrobou ve vlastní režii pořízeny předměty dlouhodobé spotřeby potřebné jako prvotní vybavení. Např. zásoba lahví pivovaru nebo vinařského podniku (pokud se nejedná o nevratné lahve) představuje aktiva, ačkoli hodnota každé jednotlivé lahve je zanedbatelná. Totéž platí pro židle a stoly, nádobí a příbory v restauracích a pro nářadí v podnicích. Prvotní vybavení těmito statky představuje tvorbu fixního kapitálu; spotřeba fixního kapitálu se však v těchto případech nezjišťuje, neboť se předpokládá, že hodnota pořízeného vybavení zůstává stále stejná, protože dochází k běžným nákupům a náhradám za již nepoužitelné nebo ztracené kusy. Běžné náhradní nákupy se zaúčtují jako mezispotřeba. Toto teoreticky jasné pravidlo však v praxi nelze tak jednoznačně uplatnit, protože ze statistických údajů o produkci nebo prodejích často nelze přesně zjistit, zda byly příslušné statky koupeny jako prvotní vybavení nebo jako náhrada existujících kusů.

2.127. Výrobky a služby, které jsou zařazeny mezi použitý fixní kapitál, jejich zlepšení, obnova nebo prodloužení doby jejich životnosti resp. zvýšení jejich produktivity, se zachycují spolu s fixním kapitálem, jehož jsou součástí. Tyto práce se považují za pořízení nového fixního kapitálu. V zásadě sem patří všechny výrobky a služby zahrnuté do dlouhodobých aktiv, které přesahují rámec běžných oprav a údržby. Běžnou údržbou se rozumějí veškeré služby, které musí být vzhledem k běžné životnosti dlouhodobých aktiv opakovaně prováděny v relativně krátkých časových odstupech, aby se tato aktiva udržela v provozuschopném stavu. Jedná se např. o výměnu rychle se opotřebovávajících komponentů dlouhodobých aktiv, vnější a vnitřní nátěry atd.

2.128. Výše částek vynaložených na tuto údržbu v žádném případě není kritériem pro rozhodnutí, zda se určitou službou vytváří aktivum nebo jde o běžnou údržbu, neboť v případě kapitálových položek vysoké hodnoty může být i běžná údržba velmi nákladná (viz 2.109 písm. e)). Přesně vzato závisí rozhodnutí, zda služby vykonané na existujících položkách fixního kapitálu zařadit do kategorie „běžná údržba“ nebo „tvorba hrubého fixního kapitálu“ na tom, za jak dlouhé časové období se musí služba opakovat; tak např. výměna částí, které se obvykle opotřebují během jednoho roku, jako jsou pneumatiky nákladního automobilu, se pokládá za běžnou údržbu, zatímco výměna motoru představuje tvorbu fixního kapitálu, a to nikoliv proto, že má vyšší hodnotu, nýbrž proto, že se motor obvykle nemusí vyměňovat každý rok, ale pouze po několika letech. Zachycení služby tohoto druhu do položky aktiv (tj. jako tvorbu fixního kapitálu, nikoliv

▼B

jako běžnou údržbu) umožňuje pomocí spotřeby fixního kapitálu tuto hodnotu rovnoměrně rozložit na celou dobu užívání.

2.129. SNA 93 stanoví, že práce za účelem zlepšení dlouhodobých aktiv je třeba vymezit buď rozsahem změn charakteristických znaků dlouhodobých aktiv – tj. zásadních změn velikosti, tvaru, výkonu, kapacity nebo očekávané životnosti –, nebo skutečností, že zlepšení nejsou typem změn prováděných pravidelně na jiných dlouhodobých aktivech stejného druhu, jako součást běžné údržby a opravy (SNA 93, 10.49).

e) Úbytky

2.130. Úbytky dlouhodobých aktiv zahrnují dlouhodobá aktiva, která byla svými vlastníky prodána, zbourána, vyřazena, zničena nebo předána prostřednictvím naturálního kapitálového transferu (viz ESA 95, 3.103. písm. b) a 3.104). Tyto úbytky obvykle vedou ke změně vlastnictví a mají přímý ekonomický účel (dlouhodobá aktiva, která jejich vlastníci zbourali, vyřadili nebo zničili a nejsou dále hospodářsky využívána, k těmto případům úbytků nepatří; viz SNA 93, 10.35 a 10.39). K některým úbytkům však může dojít uvnitř téže institucionální jednotky, jako v případě zvířat poražených zemědělcem a spotřebovaných jeho rodinou.

f) Ocenění tvorby hrubého fixního kapitálu

2.131. Tvorba hrubého fixního kapitálu se oceňuje v kupních cenách (včetně nákladů na převod vlastnictví, na instalaci a ostatních nákladů na převod) nebo v základních cenách obdobných dlouhodobých aktiv, pokud se jedná o dlouhodobá aktiva vyráběná ve vlastní režii (základní cenu lze získat součtem vzniklých nákladů). Úbytky se oceňují v prodejní ceně, která by měla odpovídat kupní ceně snížené o náklady na převod vlastnictví dlouhodobých aktiv, náklady na instalaci a ostatní náklady na převod (viz 2.130).

g) Náklady na převod vlastnictví

2.132. Náklady spojené s převodem vlastnictví aktiv představují tvorbu hrubého fixního kapitálu pořizovatele, i když část nákladů hradí prodávající. Zahrnují výdaje na převzetí aktiv do vlastnictví (náklady na instalaci a dopravu atd.), poplatky a provize zprostředkovatelům (právním zástupcům, znalcům atd.) a daně splatné ze zprostředkovatelských služeb využitých při převodu vlastnictví aktiv.

2.133. Tvorba hrubého fixního kapitálu pořizovatele zahrnuje hodnotu pořízeného zboží (bez nákladů na převod) plus veškeré náklady na převod související s pořízením. Naopak tvorba hrubého fixního kapitálu prodávajícího zahrnuje pouze hodnotu prodaného zboží (bez nákladů na převod)[27]. V případě nevyráběných aktiv (např. pozemků nebo patentů typu výrobních práv), která se do tvorby hrubého fixního kapitálu nezahrnují, je nutné tyto náklady od přírůstků/úbytků těchto aktiv oddělovat a vykazovat v jiné položce, jako je tvorba hrubého fixního kapitálu pořizovatele.

h) Tvorba hrubého fixního kapitálu a změna hodnoty aktiv

2.134. Rozvaha, která poskytuje podrobný přehled o hodnotě jednotlivých položek držených aktiv a přijatých závazků, dává také informace o různých složkách změny hodnot aktiv. Podle definice v rozvahách (viz ESA 95, 7.08) je možno popsat změnu hodnoty aktiva mezi koncem a počátkem účetního období takto:

Hodnota aktiv na konciúčetního období

– Hodnota aktiv na počátku účetního období= Tvorba hrubého fixního kapitálu

  – Spotřeba fixního kapitálu
  + Ostatní změny objemu aktiv
  + Nominální zisky z držby (po odečtení ztrát)

2.135. Nominální zisky z držby (po odečtení ztrát) odpovídají ziskům z držby (po odečtení ztrát), které se nahromadily během sledovaného období a které vyplývají ze změny ceny aktiva, jehož ekonomické a fyzické (kvantitativní a kvalitativní) znaky během tohoto období zůstávají nezměněny. Tyto změny se zachycují na účtu přecenění.

▼B

2.136. Ostatní změny v objemu aktiv představují toky umožňující zachycovat objevení, zhoršení nebo vyčerpání přírodních aktiv a následky mimořádných událostí, které mohou mít vliv na prospěch z aktiv. Co se týče aktiv zemědělského odvětví, je možno změny jejich objemu rozdělit do tří hlavních kategorií:

— mimořádné ztráty nebo ztráty v důsledku katastrof (zemětřesení, války, sucho, epidemie atd.),

— rozdíl mezi očekávaným snížením hodnoty aktiv (měřeno spotřebou fixního kapitálu) a skutečným snížením hodnoty (v důsledku nepředvídaného zastarání, poškození, opotřebení a nahodilých událostí, které vedou k většímu snížení hodnoty, než se předpokládalo),

— změny v zařazení nebo struktuře dlouhodobých aktiv: např. změna hospodářského účelu užití půdy, mléčného skotu určeného na výrobu masa (2.149, pozn. pod čarou 1) nebo zemědělských budov přestavěných pro soukromé nebo jiné hospodářské využití.

2.137. Tvorba hrubého fixního kapitálu a spotřeba fixního kapitálu (viz 3.098 a 3.106) tak nejsou jediné složky, které musí být při analýze změn hodnoty aktiv brány v úvahu.

i) Složky tvorby hrubého fixního kapitálu

2.138. ESA 95 rozlišuje čtyři typy složek, které se zaznamenávají jako tvorba hrubého fixního kapitálu (ESA 95, 3.105):

— přírůstek minus úbytek nových nebo použitých hmotných dlouhodobých aktiv (obydlí, ostatní budovy a stavby, stroje a zařízení, pěstovaná aktiva),

— přírůstek minus úbytek nových nebo použitých nehmotných dlouhodobých aktiv (geologický průzkum přírodních zdrojů, počítačové programové vybavení, umělecká a jiná díla),

— velká zlepšení hmotných nevyráběných aktiv, včetně půdy,

— náklady spojené s převody vlastnictví nevyráběných aktiv, jako jsou pozemky nebo patenty.

2.139. SZÚ rozlišuje pět typů složek tvorby hrubého fixního kapitálu, a to:

— výsadby kultur s opakovanou úrodou,

— hospodářská zvířata,

— hmotná a nehmotná dlouhodobá aktiva:

  — stroje a zařízení,

  — dopravní prostředky,

  — zemědělské stavby (nebytové),

  — ostatní stavby s výjimkou zlepšení půdy (jiné budovy a konstrukce atd.),

  — ostatní (počítačové programové vybavení atd.),

— zlepšení půdy,

— náklady na převod vlastnictví nevyráběných aktiv jako pozemky nebo výrobní práva.

2.140. Tvorba hrubého fixního kapitálu se u zemědělských aktiv týká dvou druhů aktiv (výsadeb kultur a zvířat), které se používají opakovaně a trvale k vytváření produktů, jako je ovoce, kaučuk, mléko atd.: jedná se o ovocné sady, vinice, chmelnice, výsadby drobných bobulovin a výsadby chřestu. Dlouhodobými aktivy nejsou ani výsadby vánočních stromků (které poskytují hotový produkt pouze jednou), ani obiloviny nebo zelenina. Ke zvířatům, která se považují za dlouhodobá aktiva, patří například chovná zvířata, mléčný skot, ovce chované pro vlnu a tažná zvířata (naopak jatečná zvířata nebo drůbež dlouhodobými aktivy nejsou).

j) Výsadby kultur

2.141. ESA 95 (3.103) vymezuje tvorbu hrubého fixního kapitálu ve výsadbě kultur jako hodnotu přírůstků minus úbytky přírodních aktiv, která

▼B

přinášejí opakovanou úrodu (např. ovocné stromy) a dosáhly zralosti, plus přirozený růst přírodních aktiv do dosažení zralosti (tj. dokud nevytvoří produkt) během příslušného účetního období.

2.142. Tato definice tvorby hrubého fixního kapitálu odpovídá:

— výdajům na nové výsadby (nové nebo obnovené) během účetního období, včetně výdajů realizovaných během účetního období na péči o mladé výsadby (v prvních třech letech),

— zvýšení vnitřní hodnoty výsadeb až do jejich zralosti,

— nákladům na převod vlastnictví při obchodu se vzrostlými výsadbami mezi zemědělskými jednotkami.

2.143. U první a druhé jmenované složky hrubého fixního kapitálu ve výsadbách se jedná o zemědělskou produkci hrubého fixního kapitálu ve vlastní režii.

2.144. K úbytkům výsadeb kultur (zachyceným jako záporná tvorba hrubého fixního kapitálu) může docházet dvěma způsoby: může jít o prodej kultur nastojato jiným (zemědělským) jednotkám, kdy se na SZÚ zachycují pouze náklady související s převodem vlastnictví. Druhou možností je, že výsadby byly před koncem jejich obvyklé životnosti vyklučeny. V tomto případě však musí vyklučené kultury podle obecné definice úbytků mít přímé hospodářské uplatnění; jinými slovy, musí být zachyceny na protiúčtu ve formě užití ve výrobcích a službách (např. prodej podniku specializovanému na prodej dřeva[28]). V tomto druhém případě by měly úbytky výsadeb zachycené jako záporná tvorba hrubého fixního kapitálu představovat pouze nepatrnou částku.

2.145. Ve většině případů (s výjimkou druhého případu uvedeného v bodě 2.144) se tedy hodnota vyklučených kultur nesmí odečítat od hodnoty investic do výsadeb. Investice určené na obnovu existujících výsadeb je třeba považovat za investice, nikoliv za náklady na běžnou údržbu.

2.146. Účetní způsob, kterým se zachycuje klučení výsadeb, se musí analyzovat v souvislosti s výpočtem spotřeby fixního kapitálu. Podle ESA 95 dochází u výsadeb ke spotřebě fixního kapitálu, která odpovídá snížení hodnoty výsadeb po dosažení jejich zralosti. Vyklučení[29] výsadeb je tedy nutné interpretovat takto:

— vyklučení na konci obvyklé životnosti výsadeb odpovídá vyřazení výsadeb z aktiv. Tato vyklučení se zohledňují ve spotřebě fixního kapitálu po celou produktivní životnost těchto výsadeb;

— „mimořádná“ vyklučení jsou klučení prováděná před koncem obvyklé životnosti výsadeb, a to z různých důvodů (hospodářských, strategických atd.). Je nutné je interpretovat jako rozdíl mezi reálným (efektivním) snížením hodnoty a obvyklým snížením hodnoty měřeným spotřebou fixního kapitálu. Toto nadměrné snížení hodnoty se pak zachytí na účtu „ostatní změny v objemu aktiv“ (účty akumulace), který do SZÚ není zahrnut.

2.147. Změna hodnoty výsadeb během jednoho účetního období tak zahrnuje tyto čtyři složky (viz 2.134):

— tvorbu hrubého fixního kapitálu, která odpovídá rozdílu hodnoty mezi přírůstky a úbytky během sledovaného období, jak je definováno v bodech 2.141 až 2.145,

— spotřebu fixního kapitálu, která měří snížení hodnoty výsadby, jak je definováno v bodě 2.146,

— ostatní změny „objemu“, které zohledňují dopady nepředvídaných nebo mimořádných událostí na výsadby (např. mimořádného vyklučení) a které se zachycují na účtu „ostatní změny v objemu aktiv“ (viz definice v bodech 2.136 a 2.146),

— zisky z držby (po odečtení ztrát), které měří změny hodnoty vyvolané změnami cen během účetního období a které se zachycují na účtu přecenění účtů akumulace ESA 95 (viz definice v bodech 2.135).

2.148. Investice do nových pěstovaných rostlinných aktiv, tj. výsadeb, se zachycují buď jako prodej ze strany podniků specializovaných na tento druh zemědělských prací vykonávaných ve smluvním vztahu

▼B

(příprava půdy, poskytování strojů, sadby, pracovních sil atd.), nebo jako produkce fixního kapitálu vyráběného ve vlastní režii.

V případě produkce z výsadby ve vlastní režii je nutné zachycovat:

a) při výpočtu hodnoty produkce: u fixního kapitálu vyráběného ve vlastní režii z výsadeb buď hodnotu podobných výsadeb oceněnou v základní ceně a poměrnou část výrobních nákladů vzniklých v daném období, nebo hodnotu spotřebovaných materiálů (včetně školkařských výpěstků) a služeb poskytnutých v tomto období;

b) při výpočtu mezispotřeby: hodnoty jednotlivých výrobků použitých jako mezispotřeba (včetně školkařských výpěstků);

c) při tvorbě hrubého fixního kapitálu v položce „výsadby kultur“: hodnotu získanou součtem hodnoty fixního kapitálu vyráběného ve vlastní režii ve výsadbách (tj. položka uvedená pod písmenem a) výše) a produkci výsadeb u jednotek specializovaných na tento druh práce vykonávané ve smluvním vztahu.

k) Hospodářská zvířata zahrnovaná do dlouhodobých aktiv

2.149. Tvorba hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech zahrnuje tyto prvky:

— roční růst hospodářských zvířat (dokud nedosáhnou dospělosti);

— přírůstky (dovoz) minus úbytky (porážky[30] a vývoz) hospodářských zvířat;

— náklady na převod vlastnictví vznikající při obchodu mezi zemědělskými jednotkami[31].

2.150. Podle ESA 95 se tvorba hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech zjišťuje jako rozdíl mezi přírůstky hospodářských zvířat (= přirozený růst a dovozy) za rok, včetně přírůstků pocházejících z produkce ve vlastní režii, a úbytky hospodářských zvířat (porážkou[32], vývozem nebo jiným konečným užitím), ke kterému se připočítávají náklady na převod vlastnictví[33]. Tvorba hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech probíhá po celou dobu života zvířete. Zpočátku spočívá převážně v přirozeném růstu zvířete. Po dosažení dospělosti zvířete se pak měří především prostřednictvím úbytků (prodej na porážku nebo vývoz). Dovoz, vývoz a náklady na převod vlastnictví jsou složkami tvorby hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech, které se pravděpodobně vyskytnou po celou užitnou dobu životnosti zvířete. Přirozený růst hospodářských zvířat (nikoliv tvorba hrubého fixního kapitálu jako celek) tvoří zemědělskou výrobu fixních aktiv v hospodářských zvířatech ve vlastní režii.

2.151. Jak je uvedeno v bodě 2.134, představuje měření tvorby hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech pouze jednu ze složek změny hodnoty aktiv. Tvorbu hrubého fixního kapitálu totiž lze zjišťovat prostřednictvím změny počtu hospodářských zvířat oceněnou průměrnou cenou pro každou kategorii hospodářských zvířat (kvantitativní metoda) v kalendářním roce pouze tehdy, pokud jsou splněny tři podmínky:

— absence nominálních zisků nebo ztrát z držby (tj. rovnoměrný vývoj cen a stavů zvířat),

— absence ostatních změn v objemu (tj. žádné ztráty v důsledku přírodních pohrom, změn klasifikace atd.),

— absence spotřeby fixního kapitálu (tj. žádné předvídatelné snížení hodnoty hospodářských zvířat).

Jiná metoda výpočtu (přímá metoda) spočívá ve zjišťování toků vstupů a výstupů v každé kategorii hospodářských zvířat v příslušných cenách; kromě pořízení a úbytků tato metoda musí zohlednit jak vstupy (zejména narození), tak výstupy v rámci podniku.

2.152. Obecně tedy nelze měřit tvorbu hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech jako rozdíl mezi hodnotou těchto zvířat na konci a začátku účetního období. Pravidlo výpočtu tvorby hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech přímo závisí na způsobu zachycení a měření tří složek změny hodnoty hospodářských zvířat (jiných než tvorby hrubého fixního kapitálu), a zejména na spotřebě fixního kapitálu.

▼B

2.153. Teoreticky by se spotřeba fixního kapitálu[34] měla za hospodářská zvířata zjišťovat. Odpovídá totiž míře předpokládaného poklesu produktivity hospodářských zvířat používaných pro výrobu, tj. snížení, které se potom promítá do aktualizované hodnoty pozdějších důchodů z těchto hospodářských zvířat. Vzhledem k praktickým potížím s oceněním spotřeby fixního kapitálu (stanovení parametrů výpočtu je velice složité, viz 3.105 a 3.106) se však spotřeba fixního kapitálu za produktivní hospodářská zvířata nezjišťuje.

2.154. Tvorbu hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech lze měřit pomocí různých metod. Použitím metody průběžné inventarizace je možné každou ze složek tvorby hrubého fixního kapitálu, jak jsou uvedeny v bodě 2.149 (přirozený růst hospodářských zvířat, dovoz, prodej za účelem porážky a vývoz, náklady na převod vlastnictví), ocenit velice přesně. K tomu jsou však zapotřebí četné údaje (např. ceny produktivních hospodářských zvířat po celou dobu jejich využívání). Totéž platí pro postupy založené na produkčním cyklu hospodářských zvířat. Proto je třeba přijmout jednodušší metodu, přestože bude méně přesná.

2.155. V doporučované metodě se používá nepřímý výpočet[35]. Metoda spočívá ve výpočtu změn počtních stavů hospodářských zvířat a zakládá se na těchto dvou předpokladech:

— vývoj cen hospodářských zvířat je rovnoměrný a je možné ho běžně předvídat, tudíž je možné k ocenění množství použít průměrnou roční cenu, a to bez ohledu na zisky/ztráty z držby,

— je možné odhadnout mimořádné ztráty (v množstvích i cenách).

2.156. Tvorba hrubého fixního kapitálu se zjistí součtem těchto prvků:

Tvorba hrubého fixního kapitálu= Změna počtu hospodářských zvířat mezi koncem a začátkem účetního období oceněná průměrnou roční cenou P

\+ Snížení hodnoty v důsledku vyřazení

\+ Ostatní ztráty na produktivních hospodářských zvířatech

\+ Náklady na převod vlastnictví

2.157. Pojem „snížení hodnoty v důsledku vyřazení“ se vztahuje k rozdílu mezi hodnotou hospodářských zvířat oceněných jako produktivní zvířata (tj. cenou, kterou by bylo možno označit za cenu „kapitálu“) a hodnotou stejných zvířat oceněných jako zvířata určená k porážce (tj. prodejní cenou na jatkách) stanovenému k okamžiku jejich vyřazení ze stavu produktivních hospodářských zvířat.

2.158. Pojem „ostatní ztráty na produktivních hospodářských zvířatech“ zahrnuje dva druhy ztrát:

— mimořádné ztráty na dospělých produktivních hospodářských zvířatech,

— hodnotu hospodářských zvířat ponechávaných ve výrobě až do konce života (přirozená smrt).

2.159. Hodnota ztrát vstupujících do výpočtu tvorby hrubého fixního kapitálu odpovídá rozdílu mezi hodnotou hospodářských zvířat v ceně převládající na počátku období a hodnotou úbytku těchto zvířat. Úbytky se v případě porážky (za účelem prodeje nebo pro vlastní konečnou spotřebu) oceňují v prodejní ceně, mohou mít však i nulovou hodnotu, pokud zvířata nemají žádné hospodářské využití (v případě likvidace atd.).

2.160. Pojmy „ostatní ztráty na produktivních hospodářských zvířatech“ a „snížení hodnoty v důsledku vyřazení“ odpovídají tokům zachyceným na účtu „ostatní změny v objemu aktiv“ v rozvaze. Umožňují spojení mezi jednotlivými složkami změny hodnoty aktiv a tvorbou hrubého fixního kapitálu a zajišťují soulad s ESA 95. Jejich nezohlednění by vedlo k podcenění skutečné úrovně tvorby hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech.

2.161. Odhad produkce hospodářských zvířat jako fixního kapitálu ve vlastní režii, která odpovídá přirozenému růstu těchto zvířat, je odvozen z definice tvorby hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech

▼B

uvedené v bodě 2.149 a použité na kategorie ještě ne zcela dospělých zvířat:

Produkce ve vlastní režii = tvorba hrubého fixního kapitálu + úbytky (porážky a vývoz) – přírůstky (dovoz)[36] – (náklady na převod vlastnictví).

l) Hmotná a nehmotná dlouhodobá aktiva (jiná než zemědělská aktiva)

2.162. Hmotná a nehmotná dlouhodobá aktiva jiná než zemědělská aktiva (výsadby kultur a hospodářská zvířata) zahrnují tyto položky:

— stroje a zařízení,

— dopravní prostředky,

— zemědělské stavby (nebytové),

— ostatní (počítačové programové vybavení atd.).

2.163. Tvorba hrubého fixního kapitálu odpovídá pořízením (přírůstkům) těchto aktiv (nových aktiv vyrobených nebo dovezených během účetního období nebo použitých aktiv) sníženým o jejich převody (úbytky) ve prospěch jiných jednotek (zemědělského nebo jiného odvětví). Je nutné připomenout, že pokud se tato transakce týká dvou jednotek zemědělského odvětví a uskuteční se ve stejném účetním období, oba toky se vzájemně vyruší a v položce příslušného dlouhodobého aktiva se zachytí pouze náklady na převod vlastnictví.

2.164. V případě staveb nebo zařízení (určených k prodeji), jejichž výroba se rozloží do několika období, se hodnota prací provedených během období výroby zachycuje do změny stavu zásob výrobce jako nedokončená výroba. Tyto (movité či nemovité) statky se ve tvorbě hrubého fixního kapitálu objeví až po převodu vlastnictví. Pokud však taková výroba probíhá ve vlastní režii, práce se zachycují jako tvorba hrubého fixního kapitálu po celé období výroby (viz 2.025).

2.165. Aktiva, jejichž hospodářské využití se změní, aniž dochází ke změně vlastnictví (např. když se zemědělská stavba použije pro jiné účely než zemědělskou výrobní činnost), se jako úbytky aktiv nezachycují. Tyto změny se zaznamenávají na účtu „ostatní změny objemu aktiv“.

m) Zlepšení půdy

2.166. Velká zlepšení nevyráběných hmotných aktiv zahrnují především zlepšení půdy (vyšší kvalita půdy a vyšší výnosy v důsledku zavlažování, vysoušení, ochrany před záplavami atd.) a zachází se s nimi jako s kteroukoli jinou součástí tvorby hrubého fixního kapitálu. Jelikož se pořízení a zcizení pozemků jako tvorba hrubého fixního kapitálu nezaznamenávají (jde o nevyráběná aktiva), uvádějí se investice do zlepšení půdy odděleně ve zvláštní položce tvorby hrubého fixního kapitálu.

2.167. Tyto investice odpovídají výdajům na zlepšení půdy a její přípravu pro jiné produktivní užití, s výjimkou výdajů na běžnou údržbu (viz 2.127 až 2.129). Tyto výdaje musí nést zemědělci, nebo se musí výsledek takových výdajů stát jejich vlastnictvím. Jde zejména o výdaje na práce v oblasti infrastruktury, jako je odlesnění, vyrovnávání, vysoušení, zavlažování a zpevňování pozemků (viz ESA 95, 3.106 a SNA 93, 10.51 až 10.54).

n) Náklady související s převodem vlastnictví nevyráběných aktiv

2.168. Náklady související s převodem vlastnictví nevyráběných aktiv se vztahují na pořízení pozemků a nehmotných nevyráběných aktiv (patentů, výrobních práv atd.) zemědělskými jednotkami. Tato pořízení se nezachycují jako tvorba hrubého fixního kapitálu (nýbrž v jiné položce kapitálového účtu, protože se jedná o nevyráběná aktiva) a do tvorby hrubého fixního kapitálu se zachycují pouze náklady na převod vlastnictví (na straně pořizovatele, nikoliv prodávajícího).

o) Výrobky a služby nezahrnuté do tvorby hrubého fixního kapitálu

▼B

2.169. Do tvorby hrubého fixního kapitálu se nezahrnují tyto výrobky a služby:

a) malé nástroje, pracovní oděvy, náhradní díly a zařízení nízké hodnoty (méně než 500 EUR v cenách roku 1995), i když jejich běžná životnost překračuje jeden rok (viz však 2.125 a 2.126); nákupy uvedených výrobků se považují za mezispotřebu, neboť jsou pravidelně obnovovány a tento postup je v souladu s podnikovou účetní praxí (viz 2.105 a 2.106);

b) probíhající údržba a opravy (viz 2.127 až 2.129) se považují za mezispotřebu;

c) služby vědeckého výzkumu, reklamy, průzkum trhu atd. Nákupy těchto služeb se zahrnují do mezispotřeby (viz 2.108 písm. d));

d) výrobky dlouhodobé spotřeby pořízené domácnostmi pro vlastní potřebu; protože se nepoužívají pro výrobní účely, zahrnují se do konečné spotřeby;

e) zvířata zahrnovaná do stavu zásob: zvířata na výkrm určená k porážce, včetně drůbeže;

f) zisky a ztráty z držby dlouhodobých aktiv (zaznamenávají se na účtu přecenění, viz 2.135);

g) ztráty dlouhodobých aktiv v důsledku katastrofických událostí (nemoci skotu atd.) nebo vyšší mocí (povodně, vichřice atd.) (viz 2.045 a 2.136).

2.170. Hodnota fixního kapitálu používaného současně pro profesní i soukromé účely (např. motorová vozidla) se zachycuje v souladu s těmito dvěma typy užití: částečně jako tvorba hrubého fixního kapitálu, částečně jako konečná spotřeba.

2. **Změna stavu zásob**

a) Definice zásob a změny stavu zásob

2.171. Zásoby zahrnují všechny výrobky, které nejsou součástí fixního kapitálu a k určitému okamžiku jsou v držení jednotky výrobce. Rozlišují se dva druhy zásob: výrobní zásoby a odbytové zásoby:

— Výrobní zásoby sestávají ze surovin a materiálů, které budou později použity ve výrobním procesu jako mezispotřeba. Spotřeba těchto výrobků se běžně stanoví kompenzováním nákupů (nebo jiných forem pořízení) změnami stavu zásob během sledovaného období (viz 2.021).

— Odbytové zásoby jsou zásoby hotových výrobků a nedokončené výroby výrobce. Používají se při výpočtu produkce. Zahrnují:

  — hotové výrobky vystupující z odvětví, tj. výrobky, které jejich výrobci nezamýšlí dále zpracovat před jejich předáním k jiným hospodářským účelům. V případě zemědělství jde o rostlinné produkty, olivový olej, hroznový mošt, živočišné produkty a nezemědělské produkty z neoddělitelných vedlejších činností;

  — nedokončenou výrobu, tj. produkci, která není ještě zcela dokončena. Na SZÚ se do ní zahrnují víno, hospodářská zvířata určené k porážce, kuřata a ostatní drůbež (včetně chovné drůbeže) a ostatní zvířata kromě zvířat pokládaných za dlouhodobá aktiva. Je nutné upozornit na to, že kultury v růstu (viz 2.012) se na SZÚ za zásoby nedokončené výroby nepovažují.

2.172. Jelikož výrobní cyklus velké většiny plodin je kratší než jedno účetní období, je nezachycování kultur v růstu jako nedokončené výroby v evropském zemědělství oprávněné. Uvádí se také, že jejich zachycení k okamžiku sklizně poskytuje při analýze důchodu z této činnosti dostatečnou shodu s výrobními náklady (viz 2.012). Pokud se sklizeň, příprava půdy a setí provádějí v různých účetních obdobích, vykazují účty za období, v němž náklady vznikly, účetní ztrátu a účty za období sklizně vykazují účetní zisk. Tento způsob účtování je však možné přijmout, neboť pokud podmínky zůstávají z roku na rok zhruba stejné, vznikne přibližná rovnováha, v níž jsou výdaje vyrovnány ve stejném období ziskem z prodeje předchozí sklizně. K takovému vyrovnání nedochází pouze při podstatných změnách výroby nebo

▼B

v případě velké neúrody. Za takových okolností se produkce může zaznamenat jako nedokončená výroba (viz 2.013).

2.173. Je třeba uvést, že služby nevstupují do zásob, s výjimkou služeb zahrnutých do kupní hodnoty výrobků přijatých do zásob.

2.174. Podle ESA 95 se změny stavu zásob měří odečtením hodnoty úbytků zásob a všech běžných ztrát na zásobách od hodnoty přírůstků zásob.

b) Doba zachycení a ocenění změny stavu zásob

2.175. Přírůstky zásob by se měly oceňovat ke dni jejich vstupu do zásob a úbytky v cenách převládajících v době čerpání zásob. Okamžik zachycení (a ocenění) přírůstků a úbytků zásob se musí shodovat s okamžikem jiných transakcí s produkty (produkce a mezispotřeba).

2.176. Pro ocenění změn stavu zásob (přírůstky, úbytky nebo běžné ztráty na hotových výrobcích nebo nedokončené výrobě) se použije základní cena. Na přírůstky nedokončené výroby se použije cena odhadnutá podle poměru celkových nákladů vynaložených do konce příslušného období k základní ceně podobného hotového produktu. Další možností je hodnotu přírůstků nedokončené výroby odhadnout na základě výrobních nákladů zvýšených o přirážku na očekávaný provozní přebytek nebo na (odhadovaný) smíšený důchod (viz ESA 95, 3.51 a 3.52).

2.177. Pro zachycení přírůstků a úbytků zásob doporučuje ESA 95 metodu průběžné inventarizace. Vzhledem k potížím při získávání údajů o přírůstcích a úbytcích zásob však nelze toto řešení používat obecně. Ve snaze dosáhnout souladu s metodou průběžné inventarizace se v ESA 95 doporučuje „kvantitativní“ metoda, kterou se měří změna stavu zásob jako objemový rozdíl mezi stavem zásob na počátku a na konci účetního období, přičemž tento rozdíl se oceňuje v průměrných cenách platných v příslušném období. Tuto metodu je však možné používat pouze tehdy, pokud v daném období zůstávají ceny stabilní nebo pokud se ceny a množství zásob během účetního období zvyšují nebo snižují stálým tempem.

2.178. „Kvantitativní metodu“ nelze použít u rostlinné výroby, a to z důvodu kolísání cen a množství, které je důsledkem výrobního procesu a struktury nabídky a poptávky. Tento problém, který je pro zemědělství charakteristický, ESA 95 uznává.

2.179. Rovněž je třeba si uvědomit, že změna stavu zásob ve smyslu bodu 2.174 je pouze jednou ze složek změny hodnoty zásob mezi počátkem a koncem účetního období. Ve skutečnosti existuje mezi počátečním a konečným stavem aktiv zásob tato základní účetní rovnice:

Hodnota konečného stavu zásob v cenách platných na konci účetního období	
– Hodnota počátečního stavu zásob v cenách platných na počátku účetního období =	změna stavu zásob (přírůstky – úbytky – běžné ztráty)
	+ nominální zisky z držby (po odečtení ztrát)
	+ ostatní změny v objemu

2.180. Uvedené nominální zisky a ztráty z držby a ostatní změny v objemu[37] se do měření produkce nezahrnují, ale zachycují se na účtu ostatních změn aktiv (příp. na účtu přecenění a na účtu ostatních změn v objemu aktiv).

2.181. Hlavním problémem ocenění změny stavu zásob na SZÚ je ocenění rostlinných produktů. Jde ve skutečnosti o sezónní produkty, které vstupují do zásob pouze po sklizni a jejich čerpání ze zásob se uskutečňuje po několik měsíců po sklizni a často pokračuje i během dalšího účetního roku. Také jejich ceny mohou značně kolísat mezi účetními obdobími, a dokonce i v rámci jednoho účetního období.

c) Změna stavu zásob hospodářských zvířat a živočišných produktů

2.182. Při oceňování změn stavu hospodářských zvířat nezáleží příliš na tom, zda byla zvířata v tuzemsku chována od narození nebo byla jako mladá dovezena ze zahraničí a v tuzemsku chována a krmena až poté. Pokud podnik převezme dovezená zvířata a pokračuje v jejich

▼B

odchovu na území svého členského státu, dochází tím k určité naturalizaci zvířat, a tudíž k jejich začlenění do tuzemské výroby.

2.183. Při oceňování změn stavu stád na konci sledovaného období je nezbytné rozlišovat stáda, která mají povahu zásob, a stáda zařazená do dlouhodobých aktiv (viz 2.140 a 2.202). U první kategorie zvířat by měl být hodnotou v základních cenách součet výrobních nákladů na průměrné zvíře v různých třídách hospodářských zvířat od narození až do konce sledovaného roku zvýšený o přirážku na předpokládaný provozní přebytek nebo odhad smíšeného důchodu (viz 2.176). Pokud životu zvířete v tuzemsku předchází jeho dovoz, je možné za součet výrobních nákladů k okamžiku dovozu považovat kupní cenu v okamžiku dovozu.

2.184. Z důvodu obecně rovnoměrného vývoje cen zvířat je možno ocenit změnu stavu hospodářských zvířat pomocí jednoduchého aproximačního postupu, v němž se nepoužívají nominální zisky z držby (po odečtení ztrát). V tomto postupu se u každé kategorie zvířat násobí změna stavu mezi koncem a počátkem účetního roku průměrnou cenou za celé sledované období.

d) Změna stavu zásob sezónních produktů

2.185. Sezónní produkty (viz 2.178 a 2.181) jsou produkty, u kterých kvantitativní metoda nevede k dostatečné aproximaci metody průběžné inventarizace, a to z důvodu nerovnoměrného vývoje cen a množství. Použití kvantitativní metody by mohlo při měření změny stavu zásob vést k zahrnutí nominálních zisků nebo ztrát z držby. Jedním z řešení by mohlo být měření změny stavu zásob za kratší dobu než je sledované období (např. každé čtvrtletí), tj. měření v dílčích obdobích, která by byla s ohledem na vývoj cen a množství homogennější. Takový postup je však často obtížné použít z důvodu nedostatku základních údajů.

2.186. Jinou metodou ocenění stavu zásob sezónních produktů je sledování trendu cen produktů v zásobách. Cena produktů se může během uskladnění měnit nejméně ze tří důvodů (SNA 93, 6.105):

— fyzické vlastnosti se mohou s časem zlepšovat nebo zhoršovat,

— vliv na nabídku produktu nebo poptávku po něm mohou mít sezónní faktory, což vede k rovnoměrnému a předvídatelnému vývoji jeho ceny během roku, aniž by se musely měnit fyzické vlastnosti produktu,

— mohou se uplatňovat faktory jako celková inflace nebo jiné obecné faktory, které mohou způsobit změnu ceny, aniž by se při tom změnily fyzické nebo hospodářské vlastnosti produktu.

2.187. Rozdíl mezi cenou, při které produkty vstupují do zásob, a cenou, při které jsou jako zásoby čerpány, by měl v prvních dvou uvedených případech odrážet hodnotu dodatečné produkce vzniklé během skladování (SNA 93, 6.106), neboť při čerpaní zásob několik měsíců po sklizni jsou produkty z hospodářského hlediska jiné než produkty, které do zásob vstoupily. Tento druh zvýšení hodnoty produktů by se neměl započítávat jako nominální zisk z držby (SNA 93, 12.70).

2.188. Na základě existence různých složek změny hodnoty zásob a faktorů, které způsobují změny cen produktů v zásobách, a vzhledem k obtížím spojeným s úplným vyloučením zisků nebo ztrát z držby z ocenění sezónní produkce, doporučují se dvě metody. Ty se liší svým výkladem činnosti skladování a dobou zachycení změny hodnoty produktů v důsledku skladování. První metodou je referenční metoda určená pro oceňování produkce a změn stavu zásob sezónní zemědělské výroby. Druhou metodu lze použít ve zvláštnějších případech (především u produktů, jejichž ceny lze obtížně předpovídat).

2.189. U referenční metody se změna stavu zásob určuje jako rozdíl mezi hodnotou produkce za rok a hodnotou prodejů (a ostatního užití) za tentýž rok[38]. Tato metoda vychází z předpokladu, že na konci hospodářského roku (konec prvního pololetí následujícího kalendářního roku) neexistují žádné zásoby. Veškerá produkce sklizená během roku n se přímo ocení váženou průměrnou cenou hospodářského roku (n/n + 1) a od získané hodnoty se odečte hodnota všech prodejů (a ostatních užití) uskutečněných během kalendářního roku n, který odpovídá roku sklizně[39], v cenách platných v okamžiku prodeje (nebo ostatních užití).

▼B

2.190. Referenční metoda považuje skladovací činnost za faktor, který zvyšuje ceny produktů během uskladnění. Rozlišuje proto činnost skladování a její účinky na ceny produktů. Zvýšení hodnoty v důsledku skladování se „předvídá“, protože je součástí produkce roku n (tedy roku sklizně, přestože prodeje probíhají během dvou kalendářních roků); vývoj cen lze totiž předem odhadnout bez přílišné nejistoty, neboť vychází z více či méně pravidelných a předvídatelných změn (viz 2.186).

2.191. Použitím této metody je možné minimalizovat započítání zisků nebo ztrát z držby do měření produkce. Metoda zaručuje shodu mezi výpočtem produkce v hodnotovém i objemovém vyjádření a umožňuje vyhnout se zachycení produkce na základě nedokončené výroby (které vyžaduje údaje o stavu zásob na počátku i na konci kalendářního roku a příslušné ceny). Metoda také usnadňuje sestavování účtů ve stálých cenách.

2.192. Druhá metoda se doporučuje pro zvláštní případy produktů, jejichž ceny předvídat je obtížné (např. ovoce, zelenina, brambory a olivový olej) a jejichž skladování v zemědělských podnicích je ekonomicky významné. Tato metoda je v souvislosti s vyloučením zisků a ztrát z držby z měření produkce méně přísná než referenční metoda a skladovací činnost považuje za pokračování výrobního procesu. Zohlednění růstu cen skladovaných produktů probíhá dodatečně a přiřazuje se k roku, v němž se skladování uskutečňuje.

2.193. Podle této druhé metody se sezónní produkce počítá přímo jako součet prodejů, ostatních užití a změn stavu zásob. Změny stavu zásob se odhadují na základě ocenění stavu zásob na konci a na počátku účetního období v běžných cenách.

2.194. Je nutné upozornit na to, že se obě metody liší způsobem, kterým měří změnu stavu zásob, nikoliv však způsobem oceňování prodejů (ty se oceňují v základních cenách platných při čerpání zásob).

e) Změny stavu zásob vína (z hroznů vypěstovaných týmž podnikem)

2.195. Víno je produkt, který se obecně skladuje po mnoho let, aby zestárlo a vyzrálo. Během uskladnění se jeho kvalita mění. Tuto činnost skladování v podniku lze považovat za pokračování procesu výroby vína, neboť víno opouštějící sklad se liší od vína, které do skladu vstoupilo. Uskladněné víno se proto považuje za nedokončenou výrobu a pozdější zvýšení jeho hodnoty se pokládá za zvýšení produkce, které se musí měřit průběžně v čase.

2.196. Změnu hodnoty vína mohou způsobit tři faktory: změna kvality, změny struktury nabídky a poptávky (tj. poměr ceny mladého a starého vína) a všeobecný růst cen. Zatímco změna hodnoty vína, ke které došlo v důsledku prvních dvou uvedených faktorů, se zahrnuje do měření produkce, žádné zvýšení ceny vína způsobené všeobecným zvýšením cen vín se do hodnoty produkce nepromítá, ale považuje se za zisk z držby (a zaznamenává na účtu přecenění).

2.197. Růst hodnoty vína by se do hodnoty produkce měl zaznamenávat průběžně během procesu jeho stárnutí. Znamenalo by to však mít k dispozici velké množství údajů o struktuře zásob vína na základě roku výroby, kvality a výrobní oblasti, jakož i údaje o vývoji příslušných cen. Jelikož takové údaje nejsou v členských zemích zpravidla dostupné, byly vypracovány dvě praktické metody umožňující pro SZÚ přibližně vypočítat zvýšení hodnoty vína stárnutím. Ačkoli jsou obě metody z hlediska své koncepce méně přísné, zdají se být s ohledem na současnou dostupnost údajů přijatelné. Postup, pro který se členský stát rozhodne, bude záviset na struktuře jeho vinařského odvětví a statistickém systému.

2.198. Předpokládané zvýšení hodnoty stárnutím vína: první metoda spočívá v oceňování přírůstků zásob vín určených pro stárnutí u výrobce na základě prodejních cen vín, která prošla procesem stárnutí, sledovaných ve druhém pololetí. Očekávaný nárůst hodnoty se tak předpokládá v produkci roku sklizně. Nárůst hodnoty je však jenom částečný, neboť vína se neocení skutečnou prodejní cenou, nýbrž cenami jiných, starších vín stejného typu. Rozdíl mezi jejich skutečnou prodejní cenou a cenou použitou pro ocenění přírůstků zásob se do hodnoty produkce nepromítne, neboť je považován za zisk z držby (pozn.: tento rozdíl obsahuje především vlivy inflace). Jelikož se

▼B

u uskladněných nebo prodaných vín nerozlišují roky sklizně, předpokládá se, že trh značkových vín je z hlediska stáří vín homogenní.

2.199. Dodatečné zohlednění stárnutí vína: druhá metoda spočívá v ocenění přírůstků zásob cenou „nezestárlých“ vín v okamžiku sklizně a v zachycení přírůstku hodnoty nedokončené výroby vína (tj. nárůstu ceny v důsledku stárnutí bez ohledu na vliv všeobecné změny v cenách vína) teprve v okamžiku prodeje „starého“ vína. Jelikož se prodeje oceňují v průměrné ceně roku, je každé zvýšení hodnoty mezi rokem sklizně a rokem prodeje zaznamenáno v produkci roku prodeje (a není tudíž rozloženo v čase). U této metody je zapotřebí většího množství údajů o struktuře zásob vína, neboť tato metoda předpokládá, že rozdělení zásob (a čerpání zásob) je známé pro každý rok sklizně. Přesto však může tato metoda poskytnout přesnější obraz o prodejích a stavech zásob různých ročníků sklizně.

2.200. Žádná z obou praktických metod neumožňuje rozložit nárůst hodnoty vína v důsledku stárnutí v čase: jedna metoda nárůst předjímá, druhá ho zachycuje dodatečně. Tento nedostatek lze považovat v obou případech za relativně nevýznamný, pokud se předpokládá určitá časová stabilita v produkci „starého“ vína. Je-li průměrná doba stárnutí krátká, měla být upřednostněna první metoda.

3. **Zachycení hospodářských zvířat jako „tvorba hrubého fixního kapitálu“ nebo „změny stavu zásob“**

2.201. Jak je uvedeno v bodech 2.140 a 2.151, zachycují se změny stavu hospodářských zvířat (pro zemědělské statistické účely) jako tvorba hrubého fixního kapitálu nebo jako změny stavu zásob, a to v závislosti na druhu zvířete.

a) Definice

2.202. Tvorba hrubého fixního kapitálu v hospodářských zvířatech se týká zvířat, tj. dlouhodobých aktiv, která jsou opakovaně a nepřetržitě užívána ve výrobním procesu. Jsou chována pro produkci, kterou pravidelně poskytují, a patří k nim například plemenná zvířata, mléčný skot, tažná zvířata, ovce a další zvířata chovaná pro vlnu. Za zásoby se naopak považují zvířata, která byla vyprodukována v běžném nebo předchozím období a která mají být prodána nebo použita k jiným výrobním účelům v pozdějším období. Jde o zvířata chovaná kvůli masu, jako jsou jatečná zvířata a drůbež.

b) Zachycení dovozu zvířat

1. Zvířata, která lze označit za dlouhodobá aktiva:

2.203. Pokud by bylo možné zvířata v okamžiku jejich dovozu jednoznačně označit za dlouhodobá aktiva, zaznamenala by se pouze jako pořízení ve tvorbě hrubého fixního kapitálu (viz 2.149 a 2.150). Do tvorby hrubého fixního kapitálu se v zemědělství samozřejmě zachycují pouze zvířata nakoupená zemědělským odvětvím, nikoliv tedy např. jezdečtí koně pro soukromé použití nebo zvířata pořízená pro jiné účely.

2. Zvířata, která lze označit za zásoby:

2.204. Pokud by naopak bylo možné zvířata v okamžiku dovozu jednoznačně označit za zásoby (např. zvířata určená k porážce), jejich dovoz by se považoval za přírůstek zásob nedokončené výroby, a tudíž by se při výpočtu produkce odečítal od prodejů (záporný prodej) (viz 2.069).

3. Problém rozlišení

2.205. Často je obtížné pomocí dostupných zdrojů údajů tyto dvě rozdílné kategorie zvířat jednoznačně rozlišit. Proto se při výpočtu produkce od hodnoty prodejů odečítá hodnota všech dovezených zvířat (zvířat klasifikovaných jako dlouhodobá aktiva nebo zásoby, s výjimkou zvířat dovážených k okamžité porážce). Pokud budou někdy převedena do stáda produktivních hospodářských zvířat (tj. do dlouhodobých aktiv), budou zachycena jako fixní kapitál vyráběný ve vlastní režii během sledovaného období, v němž k převodu došlo (stejně jako zvířata, která byla v tuzemsku vyprodukována, odchována a nakonec zařazena do stáda produktivních hospodářských zvířat) (viz 2.069 a 2.070).

2.206. Je nutné upozornit na to, že zvířata dovezená k okamžité porážce se zachycují jako dovoz na vnitrostátní jatka, ale na SZÚ se nezahrnují,

▼B

protože SZÚ se omezuje na zachycení produkce zemědělství členského státu.

c) Zachycení obchodu zvířaty mezi zemědělskými jednotkami

2.207. Zvířata klasifikovaná jako dlouhodobá aktiva: obchod těmito zvířaty se zachycuje v tvorbě hrubého fixního kapitálu jako přírůstky a úbytky dlouhodobých aktiv (služby související s převodem vlastnictví se zahrnou do kupní ceny). Pokud se prodeje a nákupy uskuteční ve stejném účetním období, pak se tyto toky vzájemně vyrovnávají a jako tvorba hrubého fixního kapitálu se zachycují pouze služby převodu vlastnictví (viz 2.068).

2.208. Zvířata klasifikovaná jako zásoby: prodeje a nákupy zvířat se zachycují pouze tehdy, pokud se uskutečnily ve dvou různých účetních obdobích. Jestliže k obchodu dojde ve stejném účetním období, služby související s tímto obchodem, které jsou zahrnuty v kupní ceně, se od celkové produkce odečítají (viz 2.067).

2.209. Vzhledem ke zvláštnímu přístupu k obchodu hospodářskými zvířaty mezi zemědělskými jednotkami a k dovozům nedochází u „Hospodářských zvířat a živočišných produktů“ k žádné mezispotřebě.

d) Nezemědělská zvířata

2.210. Chov závodních a jezdeckých koní, psů, koček, okrasného ptactva, cirkusových zvířat, zvířat v zoologických zahradách a býků pro býčí zápasy patří k činnostem zemědělského odvětví, přičemž se nerozlišuje zda jsou zvířata chována za účelem plemenitby, produkce masa, rekreace nebo sportovních akcí (viz 1.78). Užití těchto zvířat pro činnosti v oblasti služeb však spadá do zemědělského odvětví pouze tehdy, pokud tyto činnosti vykonávají zemědělské jednotky v rámci neoddělitelných vedlejších činností. Chov nezemědělských zvířat jednotkami, u kterých je zemědělská činnost jenom činností ve volném čase, se do SZÚ nezahrnuje (viz 1.24).

2.211. Taková zvířata mohou být prodána:

— domácnostem: žádné následné transakce s těmito zvířaty se již SZÚ netýkají;

— jiným odvětvím: např. hlídací pes, cirkusové zvíře nebo dostihový kůň; ty jsou pak součástí tvorby fixního kapitálu v odvětví kupujícího.

III. ROZDĚLOVACÍ TRANSAKCE A JINÉ TOKY

A. DEFINICE

3.001. Rozdělovací transakce jsou transakce, které:

— rozdělují přidanou hodnotu vytvořenou výrobou mezi pracovní sílu, kapitál a vládní instituce,

— znovurozdělují důchod a bohatství.

3.002. ESA 95 rozlišuje běžné a kapitálové transfery s tím, že kapitálové transfery se považují spíše za znovurozdělení úspor nebo bohatství než za znovurozdělení důchodů.

3.003. Jelikož SZÚ je účtem odvětvovým, jsou v této kapitole popsány pouze některé rozdělovací transakce. Nejdůležitější jsou transakce, které se zachycují na účtech prvotního rozdělení důchodů, zejména na účtu tvorby důchodů a účtu podnikatelských důchodů (viz sled účtů SZÚ, 1.38 až 1.48). V případě účtu tvorby důchodů se rozdělovací transakce týkají ostatních daní z výroby, ostatních subvencí na výrobu a náhrad zaměstnancům. Na účtu podnikatelských důchodů odpovídají určitým druhům důchodu z vlastnictví (zvláště pachtovnému, úrokům a důchodu z vlastnictví přisuzovaného pojištěncům). Kromě toho sem patří rozdělovací transakce, které odpovídají investičním dotacím a ostatním kapitálovým transferům na kapitálovém účtu.

3.004. Nezahrnují se sem některé rozdělovací transakce, které se týkají určitých důchodů z vlastnictví (hlavně dividend a dalších důchodů rozdělovaných společnostmi), běžných daní z příjmu a bohatství atd. Zachycení těchto transakcí je ze statistického hlediska možné a smysluplné pouze tehdy, pokud se sledují seskupení institucionálních jednotek, tj. sektory a subsektory (viz 1.06).

▼B

B. VŠEOBECNÁ PRAVIDLA

1. **Sledované období**

3.005. Sledovaným obdobím pro SZÚ je kalendářní rok.

2. **Jednotky**

3.006. Hodnoty se udávají v milionech jednotek národní měny.

3. **Doba zachycení rozdělovacích transakcí**

3.007. Jak je uvedeno v bodě 2.008, zachycuje ESA 95 rozdělovací transakce na základě nároku, jinými slovy v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, přeměňuje nebo mizí nebo když pohledávky a závazky vznikají, přeměňují se nebo se zruší, nikoliv v době, kdy se uskutečňuje platba. Tato zásada zachycování (založená na právech a závazcích) se používá pro všechny toky, bez ohledu na to, zda se jedná o toky peněžní nebo zda k nim dochází mezi jednotkami či uvnitř téže jednotky. Z praktických důvodů však lze ospravedlnit určité výjimky.

3.008. Doba zachycení je u jednotlivých rozdělovacích transakcí následující:

a) Náhrady zaměstnancům

3.009. Hrubé mzdy a platy a skutečné sociální příspěvky (zaměstnavatelů) se zachycují během období, v němž byla práce vykonávána, přestože pojistné a jiné výjimečné platby se zaznamenávají do období, kdy jsou splatné (viz ESA 95, 4.12).

b) Daně z výroby a subvence na výrobu

3.010. Daně z výroby se zachycují k okamžiku, kdy proběhly činnosti, transakce nebo jiné události, jimiž vzniká daňová povinnost (viz ESA 95, 4.26). Podobně se subvence na výrobu zachycují k okamžiku, kdy nastala transakce nebo událost (výroba, prodej, dovoz atd.), která subvenci vyvolala (viz ESA 95, 4.39).

c) Důchod z vlastnictví

3.011. Úroky se zaznamenávají během účetního období, v němž jsou splatné, a to nezávisle na tom, zda jsou skutečně zaplaceny (viz ESA 95, 4.50 a následující). Zachycují se průběžně z částky příslušného kapitálu. Pachtovné se rovněž zachycuje v době, ve které je splatné (viz ESA 95, 4.75).

d) Kapitálové transfery

3.012. Kapitálové transfery (investiční dotace nebo jiné transfery) se zachycují k okamžiku, kdy má být platba provedena (nebo v případě naturálních transferů k okamžiku, kdy dochází k převodu vlastnictví aktiva nebo ke zrušení dluhu) (viz ESA 95, 4.162 a 4.166).

4. **Obecné poznámky k přidané hodnotě**

3.013. Přidaná hodnota je vyrovnávací položkou účtu výroby. Jde o rozdíl mezi hodnotou produkce a hodnotou mezispotřeby (bez ohledu na způsob stanovení produkce, neboť mezispotřeba se odpovídajícím způsobem mění). Představuje klíčovou položku při měření produktivity hospodářství nebo odvětví. Může být uváděna v hrubém vyjádření (hrubá přidaná hodnota) nebo čistém vyjádření (čistá přidaná hodnota), tj. před nebo po odečtení spotřeby fixního kapitálu. Čistá přidaná hodnota představuje jediný zdroj na účtu tvorby důchodů. V souladu s metodou oceňování produkce (základní cena) a mezispotřeby (kupní cena) se čistá přidaná hodnota měří v základních cenách.

3.014. Odečtením ostatních daní z výroby od přidané hodnoty v základních cenách a přičtením ostatních subvencí na výrobu se získá přidaná hodnota v nákladech výrobních činitelů. Čistá přidaná hodnota v nákladech výrobních činitelů představuje důchod výrobních činitelů.

C. NÁHRADY ZAMĚSTNANCŮM

(viz ESA 95, 4.02 až 4.13)

3.015. Náhrady zaměstnancům jsou definovány jako celková odměna, peněžní nebo naturální, kterou zaměstnavatel platí v daném účetním období zaměstnanci za jím vykonanou práci (ESA 95, 4.02). Náhrady zahrnují:

— hrubé mzdy a platy (peněžní nebo naturální),

▼B

— sociální příspěvky zaměstnavatelů (skutečné a imputované).

3.016. Hrubé peněžní mzdy a platy zahrnují tyto složky:

a) přímé základní mzdy a platy (vyplácené v pravidelných intervalech);

b) příplatky za přesčasovou, noční a víkendovou práci, za zvlášť náročnou práci atd.;

c) příplatky na životní náklady a ubytování;

d) prémie jako vánoční a novoroční prémie, prémie na dovolenou, prémie založené na produktivitě a příplatky za vysoce hodnotnou práci;

e) příspěvky na dopravu do práce a z práce[40];

f) náhrady za dny pracovního volna, placená dovolená;

g) provize, spropitné, odměna za účast v orgánech;

h) jiné příspěvky nebo příležitostné platby závislé na celkovém hospodářském výsledku podniku a vyplácené podle programů na rozdělení zisku;

i) platby zaměstnavatelů zaměstnancům za účelem tvorby aktiv;

j) jednorázové platby zaměstnancům v případě odchodu z podniku, pokud se tyto platby neuskutečňují na základě kolektivní smlouvy;

k) peněžní příplatky na bydlení placené zaměstnavateli jejich zaměstnancům v hotovosti.

3.017. Je třeba zdůraznit, že údaje, které se zahrnují, jsou hrubé mzdy a platy, včetně daní z mezd a platů i všech případných vyšších sazeb těchto daní, jakož i včetně příspěvků zaměstnanců na sociální zabezpečení. Pokud zaměstnavatelé vyplácejí zaměstnancům čisté mzdy a platy, je nutné jejich hodnotu o tyto uvedené položky zvýšit.

3.018. Hrubé naturální mzdy a platy zahrnují výrobky a služby, které zaměstnavatel poskytuje zdarma nebo za sníženou cenu svým zaměstnancům a které mohou zaměstnanci nebo jejich rodiny využít dle vlastního uvážení k uspokojování vlastních potřeb. Nemusí nutně sloužit výrobnímu procesu. Jejich hodnota odpovídá hodnotě požitků: v případě bezplatného poskytnutí odpovídá hodnotě výrobku, v případě poskytnutí za sníženou cenu odpovídá rozdílu mezi hodnotou výrobku a částkou placenou zaměstnancem. Hrubé naturální mzdy a platy, které mají pro SZÚ značný význam, zahrnují tyto složky:

a) zemědělské produkty poskytované zaměstnancům zdarma nebo za sníženou cenu jako součást odměny[41];

b) služby ubytování provozované ve vlastní režii a poskytované zaměstnancům zdarma nebo za sníženou cenu[42];

c) výrobky a služby zakoupené zaměstnavateli, pokud tyto nákupy naplňují definici naturálních mezd (tj. když nejsou mezispotřebou). Součástí naturálních mezd je zejména doprava zaměstnanců do zaměstnání z místa bydliště a zpět, pokud není organizována v pracovní době. Tato kategorie rovněž obsahuje nakoupené ubytovací služby, dětské jesle atd. (viz ESA 95, 4.05).

3.019. Naturální mzdy a platy se oceňují v základních cenách nebo v kupních cenách (podle toho, zda byly jednotkou vyrobeny nebo nakoupeny od třetí osoby).

3.020. Na druhé straně se do hrubých mezd a platů nezahrnují výdaje zaměstnavatelů, které jsou také v jejich vlastní prospěch a vznikly v zájmu podniku. Jde mimo jiné o: příspěvky nebo náhrady související s cestovními výdaji, odlučným nebo náklady na stěhování, které zaměstnancům vznikají při plnění pracovních povinností, výdaje na reprezentaci, které zaměstnancům vznikají v zájmu podniku a výdaje na zařízení zvyšující komfort na pracovišti (např. sportovní a rekreační zařízení). Do hrubých mezd a platů zahrnovaných v této položce podobně nepatří peněžité platby zaměstnavatelů zaměstnancům za účelem nákupu nástrojů nebo zvláštních oděvů (včetně plateb, které jsou zaměstnanci povinni pro takové účely vynaložit podle smlouvy). Všechny tyto výdaje se zachycují v mezispotřebě zaměstnavatele (viz ESA 95, 4.07).

▼B

3.021. Sociální příspěvky zaměstnavatelů zahrnují hodnotu sociálních příspěvků hrazených zaměstnavateli, aby zajistili svým zaměstnancům nároky na sociální dávky (kromě sociálních příspěvků zaměstnanců sražených u zdroje z hrubých mezd a platů (viz 3.017). Tyto příspěvky mohou být skutečné, nebo imputované.

3.022. Skutečné sociální příspěvky představují platby, které hradí zaměstnavatelé a které zahrnují zákonné, smluvní a dobrovolné příspěvky na pojištění sociálních rizik nebo sociálních potřeb. Tyto sociální příspěvky se platí pojistitelům (správám sociálního zabezpečení nebo soukromým pojišťovnám). Ačkoli se tyto příspěvky platí přímo pojistitelům, považují se za součást náhrad zaměstnancům, neboť se předpokládá, že je zaměstnanci poté převádějí pojistitelům.

3.023. Imputované sociální příspěvky představují protipoložku k sociálním dávkám nehrazeným z fondů, které zaměstnavatelé platí přímo zaměstnancům nebo dřívějším zaměstnancům, bez účasti pojišťovny nebo autonomního penzijního fondu[43] (viz ESA 95, 4.10). Tyto příspěvky se zachycují v období, v němž je práce prováděna (pokud jsou protipoložkou povinných sociálních dávek), nebo v období, v němž jsou tyto dávky poskytovány (pokud jsou protipoložkou dobrovolných sociálních dávek).

3.024. Je nutno zdůraznit, že pokud jsou výrobní jednotky podniky fyzických osob, pak náhrady zaměstnancům na SZÚ nezahrnují odměnu za práci provedenou v podniku podnikatelem nebo neplacenými členy jeho rodiny; tyto osoby se podílejí na smíšeném důchodu, který odpovídá saldu účtu tvorby důchodů za jednotlivé podniky. Naopak u výrobních jednotek, které jsou součástí obchodních společnosti (viz 5.09 a 5.10), se celá odměna musí zachytit jako náhrady zaměstnancům.

D. DANĚ Z VÝROBY A DOVOZU

(viz ESA 95, 4.14 až 4.29)

3.025. Daně z výroby a dovozu jsou povinné, jednostranné platby, v peněžní nebo v naturální podobě, které vybírají vládní instituce nebo instituce Evropské unie ve vztahu k výrobě a dovozu výrobků a služeb, k zaměstnávání pracovních sil, vlastnictví nebo užívání pozemků, budov nebo jiných aktiv používaných při výrobě. Tyto daně jsou splatné bez ohledu na to, zda je, či není vytvářen zisk (ESA 95, 4.14).

3.026. Daně z výroby se člení na:

— daně z produktů:

  — daně typu DPH,

  — daně z dovozu a cla mimo DPH, a

  — daně z produktů bez DPH a dovozních daní

— ostatní daně z výroby.

1. **Daně z produktů**

3.027. Daně z produktů jsou daněmi, které se platí za jednotku vyrobeného nebo obchodovaného výrobku nebo služby. Mohou být stanoveny jako peněžní částka za jednotku množství výrobku nebo služby nebo vypočteny *ad valorem* jako stanovené procento z ceny za jednotku nebo hodnoty výrobku nebo služby (ESA 95, 4.16).

3.028. Daně typu DPH jsou daněmi z výrobků a služeb vybírané postupně podniky, které však v konečném důsledku plně zatěžují posledního kupujícího. Zahrnují DPH a jiné odpočitatelné daně z produktů uplatňované na základě pravidel podobných pravidlům, kterými se řídí DPH[44].

3.029. Daně z dovozu a dovozní cla mimo DPH zahrnují povinné platby vybírané vládními institucemi nebo institucemi Evropské unie z dováženého zboží, kromě DPH, při jeho propuštění do volného oběhu v tuzemsku, a ze služeb poskytovaných nerezidentskými jednotkami rezidentským jednotkám.

3.030. Daně z dovozu a dovozní cla mimo DPH zahrnují dovozní cla a jiné daně, jako jsou poplatky z dovážených zemědělských produktů, peněžní vyrovnávací částky uvalené na dovoz, spotřební daně atd. (viz ESA 95, 4.18). Platí je dovozci a obvykle přecházejí na zemědělce, který produkty kupuje, tj. stávají se součástí kupní ceny

▼B

výrobků a služeb. Pokud jsou výrobní prostředky přímo dováženy zemědělskými výrobními jednotkami, pak se dovozní cla, neodpočitatelná DPH a peněžní vyrovnávací částky (přijaté nebo zaplacené) také promítají do kupní ceny použité pro účely SZÚ.

3.031. Daně z produktů bez DPH a dovozních daní se skládají z daní z výrobků a služeb vyprodukovaných rezidentskými podniky, které se stávají splatnými v souvislosti s výrobou, vývozem, prodejem, převodem, leasingem nebo dodáním těchto výrobků a služeb, anebo v souvislosti s jejich užitím pro vlastní konečnou spotřebu nebo vlastní tvorbu kapitálu (viz ESA 95, 4.19).

3.032. V případě zemědělství tyto daně zahrnují:

— daně z cukrovky,

— sankce za překročení mléčných kvót,

— poplatky za spoluodpovědnost, které se dříve týkaly mléka a obilí.

3.033. Jelikož se produkce zachycuje v základních cenách, zaznamenávají se daně z produktů na účtu výroby (viz 2.082 až 2.086) a neobjevují se na účtu tvorby důchodů. Zaznamenávají se, jakmile se uskuteční činnosti, transakce nebo události, které vedou k uskutečnění platby. Protože SZÚ zachycuje tyto položky po odečtení odpočitatelné DPH, je neodpočitatelná DPH jedinou daní z obratu, která se na SZÚ objevuje. Proto se na tomto účtu nezachycuje žádná DPH, kromě zvláštního případu její nedostatečné náhrady zahrnuté do položky „ostatní daně z výroby“ (viz 3.048 písm. g)).

3.034. Daně z produktů (jiné než DPH), které ovlivňují určité produkty zemědělské mezispotřeby, se zahrnují do kupní ceny mezispotřeby na účtu výroby (viz 2.110 až 2.113). To se týká například daní z cukru a alkoholu používaných pro výrobu vína, jež se vybírají v některých členských státech EU. Tyto daně, které jsou daněmi z produktů zemědělskopotravinářských odvětví, se přičítají k hodnotě mezispotřeby zemědělského odvětví.

2. **Pojetí DPH**

3.035. ESA 95 (4.17) popisuje běžný režim DPH, který dovoluje každému podniku od částky DPH splatné z vlastních prodejů odečíst částku daně, kterou zaplatil při nákupu produktů mezispotřeby nebo dlouhodobých aktiv. Kromě předpisů o běžném režimu DPH však pro zemědělství platí zvláštní úprava (systémy daňového paušálu DPH), jejichž forma se mezi jednotlivými členskými státy liší.

3.036. Systémy daňového paušálu používané v členských státech EU lze seskupit do dvou hlavních způsobů náhrad DPH placené z nákupů:

— prostřednictvím ceny. V tomto případě zemědělci podléhající daňovému paušálu své produkty prodávají za cenu zvýšenou o sazbu paušální náhrady DPH, avšak fakturovanou DPH finančním orgánům neplatí, protože DPH, kterou fakturují a ponechávají si, se počítá tak, aby byla co nejpřesnější náhradou za DPH, kterou již zaplatili ze svých nákupů;

— prostřednictvím vrácení daně. Podle tohoto systému prodávají zemědělci své produkty bez DPH. Následně pak na základě žádosti předložené finančním orgánům obdrží jako náhradu za DPH, kterou zaplatili ze svých nákupů, vratku daně, jež se vypočte uplatněním sazby paušální náhrady[45] na jejich prodeje.

a) Definice

3.037. Následující pojmy platné pro běžný režim DPH se rovněž používají v systémech paušální náhrady:

a) DPH fakturovaná výrobcem: jde o DPH, kterou výrobce vypočte uplatněním platné sazby na prodaný produkt a kterou fakturuje každému tuzemskému kupujícímu;

b) DPH z mezispotřeby fakturovaná výrobci: jde o DPH, která se vypočte uplatněním platné sazby na každý zakoupený produkt a kterou výrobce zaplatil ze vstupů do mezispotřeby; nazývá se odpočitatelná[46] DPH z mezispotřeby;

c) DPH z nákupů fixního kapitálu fakturovaná výrobci: nazývá se odpočitatelná DPH z nákupů dlouhodobých aktiv;

▼B

d) DPH splatná výrobcem z jeho běžných transakcí: jde o rozdíl mezi DPH fakturovanou výrobcem a DPH z nákupů pro mezispotřebu fakturovanou výrobci (a-b);

e) Celková DPH placená výrobcem: jde o rozdíl mezi DPH fakturovanou výrobcem a celkovou DPH z nákupů pro mezispotřebu a z nákupů dlouhodobých aktiv (a-b-c) fakturovanou výrobci

3.038. Pravidla ESA 95 stanoví jednoduchou metodu zachycení DPH. Jde o systém „čistého“ zachycení, ve kterém se zaznamenávají ceny na vstupu i na výstupu bez odpočitatelné DPH.

3.039. Z hlediska daňového práva představuje DPH u výrobců „přechodnou položkou“, takže odpočitatelná DPH, kterou výrobce musí zaplatit ze svých nákupů, nevstupuje do jeho výpočtů jako skutečná nákladová položka a je možné ji považovat pouze za zálohovou splátku DPH, kterou výrobce musí vypočítat ze svého obratu; finančnímu úřadu potom zaplatí jen rozdíl. A protože z obecného hlediska jediný, kdo musí platit DPH uvalenou na daný produkt, je konečný spotřebitel, vystupuje výrobce (spolu s výrobci produktů potřebných pro mezispotřebu) účinně jako zástupce finančního úřadu. Pokud naopak není možné, aby výrobce daň zaplacenou z nákupů odečítal nebo nárokoval její vrácení (neodčitatelná DPH), považuje se DPH v těchto případech za součást nákladů.

b) Používání metody čistého zachycení

3.040. Zemědělci podléhající běžnému režimu DPH nemají s účtováním žádné problémy: fakturovaná DPH z prodaných nebo jiným způsobem zcizených produktů se na SZÚ nezachycuje a neobjevuje se v žádné výstupní ceně použité k ocenění konečné produkce; odpočitatelná DPH placená z nákupů položek mezispotřeby a fixního kapitálu se při výpočtu výdajů pro účely SZÚ do příslušných cen nezahrnuje.

3.041. Zemědělci podléhající daňovému paušálu však problémy s účtováním mají (viz 3.035 a následující). Je totiž zřejmé, že náhrady poskytnuté jednotlivým zemědělcům se budou jen zřídkakdy přesně rovnat DPH, kterou zaplatili při svých nákupech. V případě daňového paušálu bude metoda zachycení DPH totožná s metodou používanou u běžného režimu, tj. bez DPH u jednotlivých položek konečné produkce a bez odpočitatelné DPH u jednotlivých položek mezispotřeby a tvorby hrubého fixního kapitálu.

Rozdíl mezi paušální náhradou poskytnutou zemědělcům, kteří podléhají daňovému paušálu, a DPH, kterou by mohli odpočíst, kdyby použili běžný režim DPH, představuje buď nadměrnou náhradu nebo nedostatečnou náhradu DPH. Každý nadměrná nebo nedostatečná náhrada se musí na SZÚ zachytit odděleně.

3.042. Způsob zachycení nadměrné nebo nedostatečné náhrady DPH v systému daňového paušálu:

— nadměrná náhrada DPH se u nákupů zachycuje v položce „Ostatní subvence na výrobu“.

— nedostatečná náhrada DPH se u nákupů zachycuje v položce „Ostatní daně z výroby“.

„DPH z nákupů“ je DPH, kterou by zemědělci podléhající daňovému paušálu mohli odpočíst, kdyby podléhali běžnému režimu DPH.

3.043. Uvedený způsob zachycení nabízí výhodu v tom, že vede ke stejnému zacházení se zemědělskou produkcí, mezispotřebou a tvorbou hrubého fixního kapitálu, a to bez ohledu na to, kterému režimu DPH zemědělci podléhají. Navíc ve srovnání s hrubou přidanou hodnotou v základních cenách směřuje k symetrickému zacházení s nadměrnou nebo nedostatečnou náhradou DPH. To umožňuje počítat hrubou přidanou hodnotu v základních cenách bez ohledu na uplatňovaný režim DPH, což příznivě ovlivňuje harmonizaci a srovnatelnost SZÚ členských států (viz 3.033).

3. **Ostatní daně z výroby**

3.044. Ostatní daně z výroby se skládají ze všech daní, které jsou od podniků požadovány z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, a to nezávisle na množství nebo hodnotě jimi vyráběného nebo prodaného zboží nebo služeb (viz ESA 95, 4.22). Bývají vyměřeny z pozemků, z dlouhodobých aktiv nebo zaměstnané pracovní síly.

▼B

3.045. Ostatní daně z výroby jsou jediné daně, které se zachycují na účtu tvorby důchodů odvětví. Vykazují se na účtech odvětví nebo sektorů, které je odvádějí (kritérium platby).

3.046. Daně zachycované na účtu tvorby důchodů za zemědělství musí:

a) být povinné;

b) být placené přímo zemědělským odvětvím;

c) být placené vládním institucím nebo institucím Evropské unie;

d) vyhovovat definici ostatních daní z výroby (viz 3.044).

3.047. Vzhledem k rozdílnému historickému vývoji veřejných financí v různých členských státech EU existuje v celé EU velice široká škála daní z výroby. V zemědělství existují dva významnější druhy daně z výroby: pozemková daň a daň z motorových vozidel.

3.048. Nejdůležitější ostatní daně z výroby jsou v zemědělství:

a) pozemkové daně a ostatní daně z užívání pozemků a budov pro výrobní účely (nezávisle na tom, zda je zemědělské jednotky vlastní nebo najímají);

b) daně z užívání dlouhodobých aktiv jako motorových vozidel, strojů nebo jiných zařízení pro výrobní účely (nezávisle na tom, zda je zemědělské jednotky vlastní nebo najímají);

c) daně z objemu mezd placené zaměstnavatelem;

d) daně za znečištění, které je důsledkem výrobních činností;

e) daně za licence nebo povolení pro vykonávání podnikatelských nebo profesních činností, pokud jsou tyto licence nebo povolení udělovány automaticky po zaplacení příslušných částek. Pokud je však s těmito platbami spojena určitá regulativní funkce (např. přezkoumání odborné způsobilosti atd.), pak se tyto platby považují za nákupy služeb od vládních institucí a zachycují se jako mezispotřeba (pokud nejsou zcela neúměrné nákladům na poskytování příslušných služeb) (viz 2.108 písm. o));

f) vodné placené jako paušální daň, bez ohledu na množství spotřebované vody;

g) nedostatečná náhrada DPH vyplývající z uplatnění daňového paušálu DPH (viz 3.041 a 3.042).

3.049. V souladu s akruálním principem se daně z výroby zachycují k okamžiku, kdy daňová povinnost vzniká. V případě nedostatečné náhrady DPH je to okamžik nákupu výrobků a služeb mezispotřeby a tvorby hrubého fixního kapitálu (nikoliv okamžik platby).

3.050. Ostatní daně z výroby nezahrnují:

a) povinné platby placené přímo zemědělským odvětvím, jejichž příjemci však nejsou ani vládní instituce, ani instituce Evropské unie. Tyto platby se považují za nákupy tržních služeb od příjemců transferů, a započítávají se proto do mezispotřeby zemědělství;

b) pokuty a penále a náklady uložené v souvislosti s výběrem nebo vymáháním daní se s daněmi, ke kterým se vztahují, nezachycují, pokud je možné je od daní samotných odlišit (viz ESA 95, 4.133);

c) povinné daně, které nejsou vybírány vládními institucemi nebo institucemi Evropské unie a které, třebaže je nese zemědělství, jsou hrazeny uživatelským odvětvím. Tyto platby je třeba účtovat jako mezispotřebu uživatelského odvětví;

d) daně běžně ukládané ze zisku nebo z majetku, jako jsou vyrovnávací daně, daň z příjmu, korporační daň nebo daň z majetku. Zachycují se jako běžné daně z důchodů, aktiv atd. na účtu druhotného rozdělení důchodů;

e) daně dědické a darovací a zvláštní majetkové daně. Zachycují se jako kapitálové daně na kapitálovém účtu;

f) vodné, jehož částka přímo nebo nepřímo souvisí s množstvím spotřebované vody.

▼B

E. SUBVENCE

(viz ESA 95, 4.30 až 4.40)

3.051. Subvence jsou běžnými jednostrannými platbami, placenými vládními institucemi nebo institucemi Evropské unie rezidentským výrobcům s cílem ovlivnit jejich úroveň produkce, ceny nebo odměnu výrobním činitelům. Ostatní netržní výrobci mohou obdržet subvenci na výrobu, pouze pokud tyto platby závisejí na obecných pravidlech používaných jak na tržní, tak i na netržní výrobce. Podle konvence se subvence na produkty nezachycují, pokud jde o ostatní netržní produkci (ESA 95, 4.30).

3.052. Subvence se člení na:

— subvence na produkty:

  — dovozní subvence,

  — ostatní subvence na produkty, a

— ostatní subvence na výrobu.

1. **Subvence na produkty**

3.053. Subvencemi na produkty jsou subvencemi, které se poskytují na jednotku vyrobeného nebo dovezeného zboží nebo služby. Subvence může být tvořena určitou částkou peněz vztaženou na jednotku množství výrobku nebo služby, nebo se může vypočítat *ad valorem* (v poměru k hodnotě) jako určité procento z ceny za jednotku. Subvence se může také vypočítat jako rozdíl mezi danou plánovanou cenou a cenou tržní skutečně placenou kupujícím. Subvence na produkty se stávají obvykle splatné, když je výrobek vyroben, prodán anebo dovezen. Podle konvence se subvence na produkty týkají pouze tržní produkce nebo produkce pro vlastní konečné užití (viz ESA 95, 4.33).

3.054. Dovozní subvence se skládají ze subvencí na zboží a služby, které se stávají splatnými, když zboží překročí hranice za účelem jeho užití na ekonomickém území, anebo když služby jsou poskytnuty rezidentským institucionálním jednotkám. Mohou zahrnovat také ztráty, které v důsledku záměrné politiky vládních institucí vznikly státním obchodním organizacím, jejichž funkcí je nakupovat produkty od nerezidentů a poté je prodávat za nižší ceny rezidentům (viz ESA 95, 4.34).

3.055. Subvence na produkty se zachycují v základních cenách (viz 2.082 až 2.086) v okamžiku ocenění produkce, a proto se neobjevují na účtu tvorby důchodů odvětví. Subvence na produkty, které se týkají pořízení (tj. dovozu apod.) produktů mezispotřeby nebo fixního kapitálu a které vedou ke snížení kupních cen těchto produktů, se při oceňování mezispotřeby nebo tvorby hrubého fixního kapitálu zohledňují použitím kupních cen (viz 2.110 až 2.113); to vede k odpovídajícímu snížení nákladů na tyto produkty nebo zboží.

▼M1

3.056. Způsob oceňování produkce v základních cenách vyžaduje zásadně rozlišovat subvence na produkty a jiné subvence na výrobu. Subvence na zemědělské produkty ([1]) mohou být vyplaceny buď zemědělským výrobcům, nebo jiným hospodářským subjektům. Pro získání základní ceny se k tržní ceně, kterou výrobci obdrží, přičítají pouze subvence na produkty vyplácené zemědělským výrobcům. Subvence na zemědělské produkty vyplácené hospodářským subjektům jiným než zemědělským výrobcům se na SZÚ nezachycují.

▼B

3.057. Subvence na produkty se zachycují k okamžiku uskutečnění transakcí nebo událostí, které k subvencím vedly (produkce, prodej, dovoz atd.), aby se zajistila shoda s ostatními účty (tj. měření produkce v základních cenách). Vyrovnávací podpora u plodin na orné půdě se proto zachycuje k okamžiku sklizně, zatímco zvláštní prémie na skot a krávy bez tržní produkce mléka a prémie na bahnice se zaznamenávají v době držby zvířat nebo ke dni žádosti o podporu.

([1]) Subvence na zemědělské produkty vyplácené zemědělským výrobcům zahrnují jakoukoliv subvenci ve formě „deficiency payment“ vyplácenou zemědělcům (tj. v případech, kdy vládní instituce hradí výrobcům zemědělských produktů rozdíl mezi průměrnou tržní cenou a garantovanou cenou zemědělských produktů).

▼B

2. **Ostatní subvence na výrobu**

3.058. Ostatní subvence na výrobu se skládají ze všech subvencí, vyjma subvencí na produkty, které rezidentské produkční jednotky mohou dostat v důsledku svého zapojení do výrobní činnosti. Ostatní netržní výrobci mohou dostávat ostatní subvence na výrobu na svou ostatní netržní výrobu, pouze když tyto platby od vládních institucí závisí na obecných pravidlech používaných stejně jak pro tržní, tak i pro netržní výrobce (viz ESA 95, 4.36). ESA 95 uvádí čtyři ostatní subvence na výrobu (viz ESA 95, 4.37): subvence na objem mezd nebo na pracovní sílu, subvence na omezení znečištění, subvence na úrokové úlevy a dále nadměrná náhrada DPH. Tyto platby souvisejí především s převzetím výrobních nákladů nebo podporou změn výrobního postupu.

3.059. Jelikož se produkce oceňuje v základních cenách, zachycují se na účtu tvorby důchodů pouze ostatní subvence na výrobu (jako záporná užití).

a) Druh příjemce

3.060. Příjemci subvencí musí běžně vyrábět tržní výrobky a služby nebo výrobky a služby pro vlastní konečné užití. Tržní výrobky a služby jsou veškeré výrobky a služby uvolněné nebo určené k uvolnění na trh. Zahrnují produkty prodávané, směňované, používané při naturálních platbách nebo skladované před pozdějším užitím pro jeden či více z výše uvedených účelů. Výroba pro vlastní konečné užití zahrnuje produkty, které jsou ponechány pro konečnou spotřebu nebo tvorbu hrubého fixního kapitálu ve stejné jednotce. Ostatních subvencí na výrobu však mohou využívat i netržní výrobci, pokud lze tyto subvence vyplácet podle obecných pravidel platných pro tržní i netržní výrobce.

3.061. Produkce tržních služeb také zahrnuje obchodní a skladovací služby. Subvence mohou být proto poskytnuty i obchodním subjektům a subjektům regulujícím trh, jejichž funkcí je nakupovat, skladovat a znovu prodávat zemědělské produkty (subjekty regulující trh – viz 3.068 a 3.069).

b) Účely ostatních subvencí na výrobu

3.062. Podle ESA 95 mohou být poskytovány ostatní subvence na výrobu v případech, kdy jejich hlavním účelem není ovlivnit prodejní ceny nebo přiměřenou odměnu výrobním činitelům. Lze například poskytnout finanční podporu zemědělské výrobě za účelem zachování kulturního a přírodního dědictví, podpory cestovního ruchu v konkrétním regionu, ochrany půdy před erozi, regulace stavu přírodních vod nebo ovlivňování podnebí.

c) Kritérium výplaty

3.063. S výjimkou úrokových příspěvků, které představují zvláštní formu subvencí, jsou ostatní subvence na výrobu součástí účtu tvorby důchodů výrobních odvětví nebo sektorů, jimž jsou vypláceny. V důsledku tohoto způsobu přiřazování subvencí nezahrnuje SZÚ všechny podpory plynoucí do zemědělství. Kromě přímých podpor přinášejí prospěch zemědělským výrobním jednotkám subvence (ve smyslu ESA 95), které se vyplácejí navazujícím odvětvím a zvláště pak subjektům regulujícím trh[47].

▼M1

3.064. V případě zemědělství jsou nejdůležitějšími typy ostatních subvencí spojených s výrobou:

— subvence na objem mezd a platů,

— subvence na úrokové úlevy (viz ESA 95, 4.37 písm. c)) poskytnuté rezidentským produkčním jednotkám, a to i když jsou určené na podporu tvorby kapitálu ([1]). Ve svém důsledky tyto běžné transfery vedou ke snížení provozních nákladů výrobce. V účtech se považují za subvence výrobcům, kteří z nich mají prospěch, dokonce i když rozdíl v úrocích je v praxi placen vládními institucemi přímo úvěrové instituci, která úvěry poskytuje (odchylně od kritéria výplaty subvence),

([1]) Pokud však subvence slouží dvojímu účelu financování, totiž splácení dluhu i splácení úroků z něho, a pokud není možné subvenci mezi tyto dvě části rozdělit, považuje se celá subvence za investiční dotaci.

▼M1

— nadměrná náhrada DPH vyplývající z uplatnění daňového paušálu (viz 3.041 a 3.042),

— převzetí příspěvků na sociální zabezpečení a daní z nemovitostí,

— převzetí jiných nákladů jako podpora soukromého uskladnění vína a hroznového moštu a přeskladnění stolních vín (pokud je vlastníkem zásob zemědělská jednotka),

— různé další subvence na výrobu:

— podpory na vynětí půdy z produkce (povinné vynětí v souvislosti s podporou na základě výměry a dobrovolné vynětí),

— finanční náhrady za stažení čerstvého ovoce a zeleniny z trhu. Tyto platby se často poskytují skupinám tržních výrobců a měly by být považovány za subvence do zemědělství, neboť jsou přímou náhradou výrobních ztrát,

— prémie na skot související s očišťováním od sezónních vlivů a extenzifikační prémie,

— podpory na zemědělskou výrobu ve znevýhodněných nebo horských oblastech,

— ostatní podpory mající za cíl ovlivnit způsob produkce (extenzifikace, postupy zaměřené na snížení znečištění atd.),

— částky vyplacené zemědělcům jako náhrada za běžné ztráty na zásobách, jako jsou rostlinné nebo živočišné produkty, které jsou považovány za nedokončenou výrobu, nebo na výsadbách kultur, pokud jsou stále ještě v období růstu (viz 2.040 až 2.045). Naproti tomu transfery vyrovnávající ztráty na produktech v zásobách nebo na výsadbách kultur, které se používají jako výrobní činitelé, se zachycují na kapitálovém účtu jako ostatní kapitálové transfery.

▼B

3.065. Uplatnění akruálního principu při zachycování ostatních subvencí na výrobu může být choulostivou záležitostí. Vytvořit všeobecné pravidlo je obtížné, a proto je nutné tento princip uplatňovat konzistentně, pružně a prakticky. Jelikož mnoho subvencí do zemědělství je spjato s výrobou a výrobními činiteli (výměrou, stádem atd.), musí se tyto subvence obvykle zachycovat v okamžiku výroby nebo při pořízení výrobních činitelů (zejména v případě pozemků a hospodářských zvířat). V případě subvencí, které nejsou přímo vázány na výrobu nebo výrobní činitele, je obtížné určit okamžik transakce, která subvenci vyvolá, a odlišit jej od okamžiku vyplacení subvence. V takovém případě se subvence zachycují při jejich obdržení.

3.066. Doporučují se následující zvláštní postupy:

— vyrovnávací platby za ornou půdu vyňatou z produkce: v okamžiku oznámení plochy, která se má z produkce vyjmout,

— stažení produktů (ovoce/zelenina) z trhu: v okamžiku fyzického úbytku ve sklizňovém roce, nikoliv v kalendářním roce, aby byla zajištěna shoda mezi odhadem produkce, minus úbytky během hospodářského roku, a zachycením subvencí (jako záporných užití) na účtu tvorby důchodů,

— podpory na produkci skotu (extenzifikační prémie atd.): okamžik pořízení zvířat zemědělcem a datum žádosti o podporu,

— převzetí nákladů (včetně zvýhodnění úroků): okamžik splatnosti výdajů a úroků,

— náhrada za běžné ztráty, které ovlivňují produkci (rostlinné a živočišné produkty, výsadby kultur, pokud jsou stále ještě v období růstu, viz 3.064): v okamžiku, kdy se zachycuje produkce na SZÚ (pokud je s jistotou známa přesná výše náhrady),

— ostatní subvence, které nejsou přímo spojeny s produkty nebo výrobními činiteli (přímá podpora příjmů, pomoc znevýhodněným oblastem atd.): doporučuje se i nadále používat kritérium okamžiku platby, neboť je obtížné určit, kdy byla žádost o náhradu podána a zda jsou příslušné částky přesné.

▼B

3.067. Za subvence se na SZÚ nepočítají:

— běžné transfery, které sice jsou subvencemi ve smyslu ESA, avšak nejsou vypláceny zemědělským výrobním jednotkám. Většina z nich jsou subvence vyplácené subjektům regulujícím trh. Ačkoli tyto platby mohou ovlivňovat prodejní ceny zemědělských produktů, a tím zemědělství stimulovat, zachycují se podle kritéria výplaty v položce věnované odvětví příjemce;

— běžné transfery zemědělským výrobním jednotkám od subjektů regulujících trh. Zachycují se jako součást produkce výrobku, kterého se transfer týká, a to za předpokladu, že se subjekt regulující trh zabývá pouze nákupem, prodejem nebo skladováním výrobků. Pokud však subjekt pouze vyplácí subvence, pak se běžné transfery výrobním jednotkám zaznamenávají jako subvence (viz 3.068 a 3.069);

— mimořádné transfery od profesních organizací zemědělským výrobním jednotkám. Takové transfery nemohou být subvencemi, protože profesní organizace nejsou vládními institucemi;

— běžné transfery od vládních institucí domácnostem jako spotřebitelům. Považují se za sociální dávky nebo jiné běžné transfery. K prvně jmenovaným patří například určité veřejné podpory na strukturální změny, např. finanční pomoc na rekvalifikaci zemědělců;

— kapitálové transfery: kapitálové transfery se odlišují od běžných transferů tím, že se týkají pořízení nebo zcizení aktiv alespoň jednou ze stran příslušné transakce. Výsledkem těchto transferů, ať jsou provedeny v penězích nebo naturálně, musí být úměrná změna ve finančních nebo nefinančních aktivech, která se uvádí v rozvaze jednoho nebo obou účastníků dané transakce (viz ESA 95, 4.145). Kapitálové transfery zahrnují kapitálové daně, investiční dotace a ostatní kapitálové transfery (viz ESA 95, 4.147). Zachycují se na kapitálovém účtu sektoru nebo odvětví jako změny závazků a čisté hodnoty. Kapitálovými transfery jsou i některé druhy pomocí vyplácených v zemědělství. Nejdůležitější z nich jsou:

  — podpory na přeměnu sadů nebo vinic (bez povinnosti nového osázení), které jsou ostatními kapitálovými transfery,

  — podpory na restrukturalizaci sadů nebo vinic (s povinností nového osázení), které představují investiční dotace,

  — podpory na útlum či úplné zastavení výroby mléka: zachycují se jako ostatní kapitálové transfery, pokud přímo či nepřímo ovlivňují hodnotu kvót.

— transfery od vládních institucí zemědělským podnikům a kvazispolečnostem na pokrytí kumulovaných ztrát za několik předchozích finančních let nebo mimořádných ztrát způsobených činiteli mimo kontrolu podniku. Zachycují se jako ostatní kapitálové transfery (viz 3.096);

— náhrady od vládních institucí nebo zbytku světa (tj. ze zahraničí nebo od institucí Evropské unie) vlastníkům fixního kapitálu zapojeného do výroby zemědělských produktů, za mimořádné ztráty a ztráty způsobené katastrofami, jako jsou například zničení nebo poškození tohoto fixního kapitálu v důsledku války, politických událostí nebo přírodních katastrof (viz 2.045). Tyto platby by se zachytí jako ostatní kapitálové transfery (viz 3.096);

— zrušení dluhů výrobců zemědělských produktů vůči vládním institucím (např. zálohy od vládních institucí výrobnímu podniku, jenž nahromadil provozní ztráty za několik finančních let). Podle ESA 95 se tyto transakce rovněž klasifikují jako kapitálové transfery;

— prominutí nebo snížení daní z výroby, příjmů nebo majetku není v ESA 95, a tedy ani na SZÚ, výslovně zmiňováno, neboť se vykazují pouze daně skutečně vybrané;

— akcie a ostatní účasti v kapitálu zemědělských podniků a kvazispolečností v držení vládních institucí. Zachycují se jako akcie a ostatní účasti.

▼B

d) Subjekty regulující trh

3.068. Subjekty regulující trh

— se zabývají výlučně nákupem, prodejem nebo skladováním výrobků a v členění národního hospodářství se zařazují podle:

— odvětví do obchodu; jejich činnost se podle konvence považuje za produkci nefinančních tržních služeb,

— institucionálních sektorů do nefinančních podniků a kvazispolečností, pokud lze tyto subjekty regulující trh posuzovat jako institucionální jednotky ve smyslu ESA 95; v opačném případě do sektoru, do kterého patří největší jednotka,

— se zabývají výlučně vyplácením subvencí a v členění národního hospodářství se zařazují podle:

— odvětví do netržní produkce vládních institucí, neboť podle pravidel ESA 95 může subvence vyplácet jenom vláda (vedle institucí Evropské unie),

— sektorů do sektoru vládních institucí (viz předchozí odrážka),

— se zabývají nákupem, prodejem a skladováním výrobků i vyplácením subvencí a v členění národního hospodářství se zařazují podle:

— odvětví do odvětví obchodu v případě jejich výrobních jednotek (typu místních ČJ), které nakupují, prodávají a skladují výrobky, a do odvětví netržní produkce vládních institucí v případě jejich ostatních výrobních jednotek,

— sektorů do sektoru vládních institucí, poněvadž jenom vládní instituce mohou vyplácet subvence. Zařazení do jiného sektoru by znamenalo, že subvence vyplácené subjektem regulujícím trh již nejsou subvencemi ve smyslu ESA 95.

3.069. Důsledkem přísného uplatňování kritéria výplaty je to, že na SZÚ se určité subvence ve smyslu ESA 95 neobjevují, protože se zachycují v odvětvích a sektorech, jimž jsou vypláceny. Zejména pokud jsou subjekty regulující trh zařazeny do sektoru vládních institucí, objevují se subvence vyplácené těmto subjektům v souvislosti s procesy regulace trhu (nákup, skladování a následný prodej) jako „Užití“, ale také jako „Zdroje“ v sektoru vládních institucí. V důsledku toho mohou vládní instituce vyplácet subvence (tj. ostatní subvence na výrobu) jiným vládním institucím.

F. DŮCHOD Z VLASTNICTVÍ

(viz ESA 95, 4.41 až 4.76)

1. **Definice**

3.070. Důchod z vlastnictví je důchod, který má dostat vlastník finančního aktiva nebo hmotného nevyráběného aktiva za to, že poskytuje kapitál nebo dává k dispozici hmotné nevyráběné aktivum jiné institucionální jednotce. (ESA 95, 4.41).

3.071. Důchod z vlastnictví se podle ESA 95 dělí na:

— úroky,

— rozdělované důchody podniků (dividendy a čerpání důchodu kvazispolečností),

— reinvestované zisky z přímých zahraničních investic,

— důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům,

— pachtovné (z pozemků a podzemních zdrojů).

3.072. SZÚ se týká pouze důchod z vlastnictví zachycovaný na účtu podnikatelských důchodů (viz posloupnost účtů, 1.38 až 1.48). Na tomto účtu se na straně zdrojů zachycuje důchod, který jednotky přijímají na základě své přímé účasti ve výrobním procesu (provozní přebytek/smíšený důchod), a přijatý důchod z vlastnictví. Na straně užití se na účtu zachycuje vyplacený důchod z vlastnictví spojený se zemědělskými činnostmi (a neoddělitelnými nezemědělskými vedlejšími činnostmi). Obecně řečeno, účet podnikatelských důchodů lze sestavit

▼B

pouze za institucionální sektory, i když za odvětví ho lze sestavit také, pokud lze určitý důchod z vlastnictví přisoudit místním ČJ.

3.073. Pro SZÚ mají význam jen tři druhy důchodu z vlastnictví: úroky, pachtovné a důchody z vlastnictví přisuzované pojištěncům.

2. **Úroky**

3.074. Úroky jsou částky placené za kapitálové půjčky. Zahrnují platby prováděné v předem stanovených termínech, stanovené procentuální sazbou (pevnou nebo jinou) z výše půjčky. Na SZÚ představují úroky protipoložku k půjčkám poskytnutým na krytí potřeb zemědělských podniků (např. na pořízení pozemků, budov, strojů, vozidel nebo jiného zařízení, a to i v případě, že se tyto používají v souvislosti s neoddělitelnými nezemědělskými vedlejšími činnostmi).

3.075. Úroky zahrnují také platby související s leasingem fixního kapitálu k zemědělskému užití (případně včetně pozemků). Za platbu úroků se však pokládá pouze ta část nájemného (považovaná za imputovanou půjčku poskytnutou nájemci pronajímatelem), kterou hradí nájemce (kapitálová část se zachycuje na finančním účtu).

3.076. Je nutno uvést, že hypotetické úroky z vlastního kapitálu vázaného v zemědělských podnicích se do této položky nezachycují; objevují se jako složka důchodu zemědělského podniku (viz 5.06). Podobně zahrnuje částka zachycovaná jako splatné úroky i úrokové příspěvky poskytnuté zemědělství.

3.077. Zachycují se rovněž úroky, které v souvislosti se zemědělskými činnostmi přijímají zemědělské jednotky, jež jsou součástí obchodní společnosti. Úroky přijaté podniky fyzických osob se do podnikatelského důchodu zemědělského odvětví nezahrnují, neboť se mělo za to, že většina aktiv, z kterých plynou úroky, není spjata se zemědělskou činností jednotek a že je velmi obtížné odlišit aktiva rodiny od aktiv, která se používají při výrobě[49].

3.078. Úroky se zachycují podle akruálního principu, tj. jako naběhlé úroky (nikoliv jako zaplacené úroky).

▼M2

3.079. Vzhledem k tomu, že se hodnota služeb poskytovaných finančními zprostředkovateli přiřazuje různým zákazníkům, je třeba skutečné platby úroků finančním zprostředkovatelům nebo skutečné příjmy úroků od nich očistit od marží, které představují implicitní poplatky finančních zprostředkovatelů. Částky úroků placených vypůjčovateli finančním zprostředkovatelům musí být sníženy o odhadnutou hodnotu těchto poplatků, zatímco částky úroků přijatých vkladateli musí být obdobně zvýšeny. Tyto poplatky se považují za platby za služby poskytované finančními zprostředkovateli jejich zákazníkům, nikoliv za platby úroků (viz 2.107.1 a 2.108 písm. i); ESA 95, dodatek I, 4.51).

▼B

3. **Pachtovné (z pozemků a podzemních zdrojů)**

3.080. Pachtovným se rozumí platby vlastníkům nevyráběných hmotných aktiv (pozemků a podzemních zdrojů) za poskytnutí těchto aktiv jiné jednotce. Na SZÚ tato položka odpovídá především platbám za pozemky, které platí zemědělský podnik vlastníkovi pozemku[50].

3.081. Pokud vlastník hradí určité poplatky přímo spojené se zemědělskou činností (pozemkové daně, náklady na údržbu půdy atd.), je třeba zachycované pachtovné příslušně snížit. Tyto poplatky se zachycují jako ostatní daně z výroby (v případě pozemkové daně) nebo jako mezispotřeba (v případě údržby půdy).

3.082. Pachtovné z pozemků nezahrnuje nájemné z budov a obydlí, které jsou na něm umístěné; takové nájemné se považuje za platbu za tržní služby poskytované vlastníkem těchto budov nebo obydlí nájemci a zachycuje se na účtech jako mezispotřeba služeb nebo jako výdaj na konečnou spotřebu (účty domácností), v závislosti na typu jednotky nájemce. Jestliže neexistuje reálná základna pro rozdělení této platby na pachtovné a na nájemné z budov umístěných na tomto pozemku, považuje se celková částka za pachtovné z pozemku. Toto pravidlo je upravenou verzí doporučení ESA (viz ESA 95, 4.73)[51].

▼B

3.083. V této položce se vykazuje veškeré pachtovné z pozemků, nezávisle na tom, zda doba nájmu pozemků překročí jeden rok, či nikoli.

3.084. Pachtovné nezahrnuje:

— hodnotu nájemného z obydlí v těchto budovách; ta je odměnou za tržní službu, která je součástí soukromé spotřeby (tj. obyvatelé zaplatí nájemné ze svého čistého zbytkového důchodu),

— nájemné placené z hospodářsky využívaných nebytových prostor (viz 2.108 písm. a)),

— odpisy budov,

— výdaje na běžnou údržbu budov (viz 2.106),

— pozemkovou daň (viz 3.048 písm. a)),

— výdaje na pojištění budov (viz 2.108 písm. g)).

3.085. V případě pozemků a budov používaných vlastníkem není třeba zachycovat hypotetické pachtovné a nájemné. Nájemné z nevyráběných nehmotných aktiv, takových jako jsou patenty nebo výrobních práva (mléčné kvóty), se zachycuje jako mezispotřeba (viz 2.108 písm. n)).

4. **Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům (do SZÚ se nezahrnuje)**

3.086. Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům odpovídá celkovým prvotním důchodům, které se obdrží z investování pojistných technických rezerv a penzijních fondů (viz ESA 95, 4.68). S těmito technickými rezervami se zachází tak, jako by to byla aktiva náležející pojištěncům. Podle ESA 95 zahrnuje výpočet podnikatelských důchodů jako zdrojů důchody plynoucí z investování pojistných technických rezerv. Tento důchod se pojištěncům přisuzuje v rámci položky „důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům“. Jelikož je tento důchod v praxi často pojišťovnami zadržován, zachází se s ním tak, jako by byl vyplacen zpět pojišťovnám ve formě dodatečného pojistného (viz ESA 95, 4.69).

3.087. Důchod z vlastnictví přisuzovaný pojištěncům do SZÚ nezahrnuje. Aby mělo měření důchodu ze zemědělské činnosti smysl, musí:

— zahrnovat všechny toky týkající se neživotního pojištění (hodnotu této služby, důchod přisuzovaný pojištěncům, čisté pojistné a výši náhrad): v tomto případě se měřený důchod získá za popisem všech transakcí znovurozdělení (mezi pojištěnce a pojišťovny a mezi obdobími), které souvisejí s neživotním pojištěním, nebo

— zohledňovat pouze hodnotu této služby (pořízenou od pojišťovacích podniků) (viz 2.108 písm. g)): v tomto případě se měřený důchod získá před popisem všech těchto transakcí znovurozdělení.

Pro účely SZÚ je zvoleno druhé řešení.

G. KAPITÁLOVÉ TRANSFERY

(viz ESA 95, 4.145 až 4.167)

3.088. Jediné kapitálové transfery zachycované na SZÚ jsou kapitálové transfery přijímané, tj. investiční dotace a ostatní kapitálové transfery. Tyto rozdělovací transakce se zachycují na kapitálovém účtu (viz 1.41 a 1.48).

1. **Investiční dotace**

3.089. Investiční dotace se skládají z kapitálových transferů v penězích nebo naturáliích, které provádějí vládní instituce nebo zbytek světa vůči ostatním institucionálním rezidentským nebo nerezidentským jednotkám za účelem financování veškerých nákladů nebo části nákladů na pořízení dlouhodobých aktiv (viz ESA 95, 4.152). Investiční dotace od zbytku světa zahrnují dotace poskytované přímo institucemi Evropské unie prostřednictvím orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EZOZF).

3.090. Mezi investiční dotace nepatří úrokové příspěvky (viz 3.064), přestože mají umožnit provádění investičních transakcí. Je však nutno pamatovat na to, že pokud dotace přispívá k financování dluhu i k platbě

▼B

úroků z kapitálu a není ji možné mezi tyto dvě složky rozdělit, je třeba ji vykázat celou jako investiční dotaci.

3.091. Nejdůležitějšími typy ostatních dotací poskytovaných přes orientační sekci EZOZF a investičních dotací do zemědělství jsou:

— dotace na restrukturalizaci sadů nebo vinic, pokud podléhají povinnosti nového osázení (viz 3.067),

— státem převzaté splácení úvěrů sjednaných výrobními jednotkami na financování svých investic,

— počáteční dotace pro mladé zemědělce na pomoc financování nákupu aktiv.

3.092. Investiční dotace je třeba zachycovat v době, kdy má být provedena platba (viz ESA 95, 4.162).

2. **Ostatní kapitálové transfery**

3.093. Ostatní kapitálové transfery zahrnují jiné transfery než investiční dotace a kapitálové daně, které samy o sobě nepředstavují znovurozdělení důchodů, nýbrž znovurozdělení úspor nebo jmění mezi různými sektory a subsektory národního hospodářství nebo i zahraničí (ESA 95, 4.164).

3.094. Ostatní kapitálové transfery se od investičních dotací liší dvěma rysy:

— investiční dotace mohou být vypláceny pouze vládními institucemi, zatímco ostatní kapitálové transfery mohou být poskytnuty všemi institucionálními jednotkami,

— investiční dotace jsou omezeny na platby související s pořízením dlouhodobých aktiv, kdežto ostatní kapitálové transfery se mohou týkat jakékoli formy transferu úspor nebo aktiv mezi jednotkami.

3.095. Ostatní kapitálové transfery mohou mít podobu náhrad od vládních institucí nebo od zbytku světa vlastníkům investičního majetku, který byl zničen v důsledku války nebo přírodních pohrom jako např. povodněmi atd. Zahrnují dále transfery od vládních institucí na úhradu ztrát nahromaděných za několik finančních let nebo na úhradu mimořádné ztráty, jejíž příčina je mimo vliv podniku (viz ESA 95, 4.165).

3.096. V případě zemědělství zahrnují ostatní kapitálové transfery také:

— dotace na trvalé ukončení provozu sadů a vinic,

— dotace na ukončení nebo omezení výroby mléka (pokud je tím přímo či nepřímo ovlivněna hodnota kvót),

— náhrady za mimořádné ztráty fixního kapitálu, který se používá při výrobě zemědělských produktů (např. zvířat nebo zařízení) nebo ztráty na něm způsobené katastrofami,

— počáteční dotace pro mladé zemědělce pro účely jiné než na financování nákupu aktiv,

— dotace na náhrady ztrát hodnot aktiv nebo na snížení dluhů.

3.097. Ostatní kapitálové transfery v penězích se zachycují k okamžiku, kdy nastává povinnost platbu uskutečnit (a v případě transferů naturálních k okamžiku, kdy dochází k převodu vlastnictví aktiv nebo kdy je dluh věřitelem zrušen).

H. SPOTŘEBA FIXNÍHO KAPITÁLU

(viz ESA 95, 6.02 až 6.05)

3.098. Předvídatelné opotřebení a zastarávání fixního kapitálu během účetního období je nákladem, který zůstává implicitní, dokud není aktivum nahrazeno nově pořízeným aktivem. Toto opotřebení a zastarávání se měří spotřebou fixního kapitálu. Jeho zachycení jako „užití“ na účtu výroby umožňuje rozložit výdaje na tvorbu fixního kapitálu do celé doby jeho užívání.

3.099. Pokud je ekonomická životnost výrobních prostředků delší než jeden rok, spotřeba fixního kapitálu představuje objem fixního kapitálu spotřebovaný při výrobním procesu během daného účetního období v důsledku normálního opotřebení a předvídatelného zastarání[52].

▼B

Pokud je však ekonomická životnost výrobních prostředků kratší než jeden rok, zachycuje se opotřebení jako mezispotřeba.

3.100. Předmětem spotřeby fixního kapitálu jsou veškerá dlouhodobá aktiva (tj. produkty) (i když zvláštní případy vyžadují určitou pružnost, viz 3.105). To se týká jak hmotných aktiv, tak dlouhodobých nehmotných aktiv, velkých zlepšení nevyráběných aktiv i nákladů spojených s převodem vlastnictví. Spotřeba fixního kapitálu se nezjišťuje u zásob, nedokončené výroby a nevyráběných aktiv, jako jsou pozemky, podzemní zdroje nebo patenty.

3.101. Spotřeba fixního kapitálu je pouze jednou složkou změny hodnoty aktiv (společně s tvorbou hrubého fixního kapitálu, ostatními změnami v objemu a nominálními zisky z držby (po odečtení ztrát); viz 2.134). Spotřeba fixního kapitálu nezahrnuje zejména ostatní změny v objemu aktiv (kromě změn z důvodu tvorby hrubého fixního kapitálu):

— mimořádné ztráty v důsledku pohrom (zemětřesení, válka, sucho, epidemie atd.),

— nepředvídatelné zastarávání, které odpovídá rozdílu mezi rezervami na spotřebu fixního kapitálu v důsledku normálního opotřebení a skutečnými ztrátami, nahodilé události, které způsobují větší snížení hodnoty, než se předpokládalo na základě předvídané spotřeby fixního kapitálu,

— změny v klasifikaci fixních aktiv, tj. změny jejich hospodářského užití, jako v případě zemědělské půdy nebo budov přeměněných pro soukromé nebo jiné hospodářské užití.

3.102. Spotřebu fixního kapitálu, kterou je nutno odlišovat od odpisů prováděných pro daňové účely a odpisů uváděných v podnikovém účetnictví, je třeba oceňovat na základě stavů dlouhodobých aktiv a (průměrné) ekonomické životnosti jednotlivých druhů produktů. Pokud informace o stavu fixního kapitálu nejsou k dispozici, doporučuje se pro jeho výpočet metoda průběžné inventarizace a k ocenění použít pořizovací cenu platnou v daném sledovaném období (tj. reprodukční hodnotu aktiv během sledovaného obdob, nikoliv historickou cenu). Reprodukční hodnota se zjišťuje z cen, které musí zemědělské podniky platit v jakémkoliv sledovaném období, aby nahradily dlouhodobé aktivum novým dlouhodobým aktivem, které se nejvíce podobá starému. Tento postup je nutný pro správný výpočet čistého domácího produktu.

3.103. Spotřeba fixního kapitálu se vypočítá pomocí metody rovnoměrného odpisování, tj. hodnota dlouhodobého aktiva se rovnoměrně rozdělí na celou dobu jeho užívání. Odpisová sazba je definována vzorcem 100/n, kde „n“ je pravděpodobná ekonomická životnost této kategorie vyjádřená v letech („n“ může být v každé zemi jiné a může se měnit v čase). Odpisová sazba může být v určitých případech i geometrická. Vzhledem k použití běžné reprodukční ceny a pevné sazby spotřeby fixního kapitálu se spotřeba fixního kapitálu v jednotlivých letech liší, jestliže se v průběhu celé obvyklé ekonomické životnosti aktiva kupní ceny mění.

3.104. Spotřeba fixního kapitálu v podobě nákladů spojených s převodem vlastnictví vyráběných hmotných a nehmotných aktiv se počítá na základě průměrné ekonomické životnosti, která podle konvence činí jeden rok.

3.105. Spotřeba fixního kapitálu ve zvířatech odpovídá předpokládanému poklesu produktivity zvířat chovaných pro výrobní účely (mléko, vlna atd.), který se odráží v běžné hodnotě budoucích příjmů z těchto zvířat. Jelikož se hodnota budoucích příjmů z produktivních zvířat v čase snižuje, měla by se zvířata stát předmětem spotřeby fixního kapitálu. Vzhledem k praktickým potížím při výpočtu spotřeby fixního kapitálu pro tento typ aktiv však bylo dohodnuto, že by se spotřeba fixního kapitálu u produkčních zvířat počítat neměla. Rozhodnutí nezahrnout zvířata do tohoto výpočtu vycházelo z následujících úvah:

— odpisy podle produktivity a ekonomické hodnoty jsou spojeny se stářím, nejsou však jeho přímou, pravidelnou a spojitou funkcí, jak je tomu implicitně u běžných odpisů,

— vynětí zvířat ze základního produkčního stáda může záviset na ekonomickém prostředí (na změnách cen jatečného skotu nebo cen krmiv atd.).

▼B

3.106. Tyto úvahy sice nejsou překážkou pro výpočet spotřeby fixního kapitálu u zvířat, nicméně přesto takové výpočty komplikují, a to pokud jde o přiměřené vymezení průměrné životnosti a sazby spotřeby fixního kapitálu. Bylo by také obtížné zajistit shodu mezi předpovídaným a skutečným průměrným snížením hodnoty zvířat. Tento přístup kromě toho zajišťuje soulad mezi SZÚ a ESA 95 (viz ESA 95, 6.03) a mikroekonomickými účty zemědělské účetní datové sítě a vyhýbá se potřebě rozlišovat hospodářská zvířata, která mají povahu dlouhodobých aktiv, od hospodářských zvířat, která mají povahu zásob.

IV. VSTUP PRÁCE V ZEMĚDĚLSTVÍ

4.01. Zemědělská pracovní síla zahrnuje všechny osoby – zaměstnance i osoby samostatně výdělečně činné –, které představují placený i neplacený vstup práce v rezidentských jednotkách vykonávajících charakteristické činnosti (zemědělské a neoddělitelné nezemědělské vedlejší činnosti) zemědělského odvětví z hlediska SZÚ.

Do zemědělské pracovní síly se zahrnují i všechny osoby důchodového věku, které i nadále pracují v zemědělském podniku.

Nezahrnují se osoby, které ještě neukončily povinnou školní docházku.

4.02. Zaměstnanci jsou definováni jako všechny osoby, které pracují na základě smlouvy pro jinou rezidentskou institucionální jednotku (která je zemědělskou jednotkou) a přijímají odměnu (zaznamenávanou jako náhrady zaměstnancům, viz část C kapitoly III). Práce prováděná zaměstnanci se označuje jako placená práce. Za placenou práci se podle konvence považuje práce vykonávaná nerodinnými příslušníky. Pokud je zemědělská jednotka organizována jako „běžná“ obchodní společnost (viz 5.09), pak se za placenou práci považuje veškerá vykonaná práce.

4.03. Osoby samostatně výdělečně činné jsou definovány jako všechny osoby, které jsou výhradními vlastníky nebo spoluvlastníky podniků, jež nejsou součástí obchodní společnosti a v nichž pracují. Práce prováděná osobami samostatně výdělečně činnými se označuje jako neplacená práce. Členové rodiny vlastníka podniku, kteří nedostávají předem stanovenou a na základě skutečně odvedené práce vypočtenou odměnu, se považují za osoby samostatně výdělečně činné.

4.04. V případě specifických společností (viz část B kapitoly V) se se vstupy práce zachází stejným způsobem jako u podniků fyzických osob (samostatných podnikatelů). Ředitelé/akcionáři mají podíl na smíšeném důchodu jednotky (neplacená práce), zatímco jejich zaměstnanci dostávají odměnu (placená práce).

4.05. Celkový počet odpracovaných hodin je souhrnem počtu hodin, který zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná skutečně odpracovala pro rezidentské zemědělské jednotky během účetního období.

4.06. Popis toho, co celkový počet odpracovaných hodin zahrnuje a nezahrnuje, je uveden v ESA 95 (11.27 a 11.28). Celkový počet odpracovaných hodin nezahrnuje práci pro soukromou domácnost podnikatele nebo ředitele.

4.07. Roční pracovní jednotky jsou definovány jako ekvivalent zaměstnanosti na plný úvazek (odpovídá počtu pracovních míst přepočtených na plné úvazky), tj. jako podíl celkového počtu odpracovaných hodin a průměrného ročního počtu hodin odpracovaných v zaměstnání na plný úvazek na daném hospodářském území.

4.08. Jedna osoba nemůže představovat více než jednu roční pracovní jednotku. Toto omezení platí, i když někdo pracuje v zemědělském odvětví déle, než je počet hodin stanovený pro plný úvazek.

4.09. Zemědělská práce osob, které v zemědělském podniku odpracují méně než odpovídá plnému pracovnímu úvazku, se vypočítá jako podíl počtu skutečně odpracovaných hodin (za týden nebo za rok) a počtu skutečně odpracovaných hodin (za týden nebo za rok) v zaměstnání na plný pracovní úvazek.

4.10. Počet skutečně odpracovaných hodin v zaměstnání na plný úvazek není pro všechny pracovní kategorie nutně stejný. Počet hodin v zaměstnání na plný úvazek u osob samostatně výdělečně činných může být vyšší než počet hodin v zaměstnání na plný úvazek u zaměstnanců. V druhém jmenovaném případě je totiž maximální počet hodin práce stanoven ve smlouvě.

▼B

4.11. Počet hodin odpracovaných určitou osobou se neupravuje žádným koeficientem zohledňujícím věk (tj. pro mladší než 16 let nebo starší než 65let) nebo pohlaví. Musí se použít zásada rovnosti. „Plný úvazek“ se stanoví počtem odpracovaných hodin, nikoliv oceněním vyrobeného množství nebo kvality produkce.

4.12. Pokud neexistují důvody pro upřednostnění alternativních zdrojů, měla by roční pracovní jednotka vyjadřující práci na plný pracovní úvazek v zemědělství vycházet ze současné definice zjišťování o struktuře zemědělských podniků ve Společenství, jako je minimální počet hodin vyžadovaný vnitrostátními právními předpisy pro pracovní smlouvy. Pokud pracovní smlouvy roční počet hodin nestanoví, použije se jako minimum 1.800 hodin (225 pracovních dnů po osmi hodinách za den).

V. UKAZATELE ZEMĚDĚLSKÉHO DŮCHODU

5.01. Jedním z hlavních cílů SZÚ je měření zemědělského důchodu a jeho změn.

A. DEFINICE DŮCHODU A VYROVNÁVACÍCH POLOŽEK

5.02. Důchod je možné definovat jako nejvyšší částku, kterou může její příjemce spotřebovat během určitého časového období, aniž by se snížil objem jeho aktiv. Důchod může být definován i jako součet spotřeby a změny hodnoty aktiv držených v určitém časovém období za jinak stejných podmínek, neboť důchod představuje to, co by bývalo mohlo být spotřebováno. Rozlišení běžných účtů a kapitálového účtu podle ESA 95 umožňuje zkoumat nejvyšší potenciální spotřebu pomocí měření spotřeby a úspor na běžných účtech a měření změny hodnoty aktiv na kapitálovém účtu.

5.03. Posloupnost účtů (viz 1.43) zemědělského odvětví umožňuje vypočítat tři vyrovnávací položky, které je možné použít jako souhrnné ukazatele důchodu tohoto hospodářského odvětví: čistou přidanou hodnotu, čistý provozní přebytek (čistý smíšený důchod) a čistý podnikatelský důchod. Vztah mezi těmito položkami ukazuje následující tabulka:

Účet výroby			Účet tvorby důchodu			Účet podnikatelských důchodů		
P.1		produkce	B.1n		čistá přidaná hodnota	B.2n B.3n		čistý provozní přebytek/čistý smíšený důchod
P.2	–	mezispotřeba	D.1	–	náhrady zaměstnancům	D.41	+	výnosové úroky (*)
K.1	–	spotřeba fixního kapitálu	D.29	–	ostatní daně z výroby	D.41	–	nákladové úroky
			D.39	+	ostatní subvence na výrobu	D.45	–	Zaplacené pachtovné
B.1n	=	čistá přidaná hodnota	B.2n B.3a	=	čistý provozní přebytek/čistý smíšený důchod	B.4n	=	„čistý podnikatelský důchod“
D.29	–	ostatní daně z výroby						
D.39	+	ostatní subvence na výrobu						
	=	čistá přidaná hodnota v nákladech výrobních činitelů/důchod činitelů						

(*) Pouze úroky přijímané zemědělskými jednotkami, které jsou organizovány jako společnosti.

▼B

5.04. Čistá přidaná hodnota odvětví měří hodnotu, která je vytvořena všemi zemědělskými místními činnostními jednotkami po odečtení spotřeby fixního kapitálu. Protože se hodnota produkce oceňuje v základních cenách a mezispotřeba v kupních cenách, obsahuje čistá přidaná hodnota subvence na produkty snížené o daně z produktů. Čistá přidaná hodnota v nákladech výrobních činitelů (definovaná jako čistá přidaná hodnota v základních cenách minus ostatní daně z výroby plus ostatní subvence na výrobu) měří odměnu pro všechny výrobní činitele (půdu, kapitál a práci) a může být označena za „důchod výrobních činitelů“, neboť představuje celkovou hodnotu, kterou jednotka svou výrobní činností vyprodukuje.

5.05. Čistý provozní přebytek měří výnos z půdy, kapitálu a neplacené práce. Je vyrovnávací položkou účtu tvorby důchodu, který zachycuje rozdělení důchodu mezi výrobní činitele a sektor vládních institucí. Čistá přidaná hodnota a čistý provozní přebytek se počítají za odvětví.

5.06. Čistý podnikatelský důchod, který se získá přičtením úroků přijatých zemědělskými jednotkami organizovanými jako obchodní společnosti k čistému provoznímu přebytku a odečtením pachtovného (tj. nájemného za budovy a půdu) a úrokových plateb, měří náhrady za neplacenou práci, výnos z půdy patřící jednotkám a výnos z užití kapitálu. Podobá se pojetí běžného zisku před rozdělením a zdaněním v podnikovém účetnictví. Čistý podnikatelský důchod se sice běžně za odvětví nepočítá, obecně ho však lze vyhodnotit za zemědělské odvětví, neboť je možné určit části úroků, pachtovného a nájemného, které jsou spojené výlučně se zemědělskou činností (a s nezemědělskými vedlejšími činnostmi).

5.07. V případě podniků fyzických osob představuje podnikatelský důchod na jedné straně odměnu za práci vlastníka zemědělského podniku (a za práci neplacených rodinných příslušníků) a na druhé straně důchod zůstávající v podniku, přičemž není možné tyto dvě složky navzájem oddělit („vlastníkem podniku“ se zde přirozeně rozumí všechny osoby, které takový podnik v zemědělském odvětví řídí). Jde tudíž o smíšený důchod. Podobně jako každé jiné odvětví zahrnuje však i odvětví zemědělství výrobní jednotky, které patří různým druhům institucionálních jednotek: podniky fyzických osob a společnosti. Mezi podnikatelským důchodem vytvořeným podniky fyzických osob a jednotkami organizovanými jako obchodní společnosti existuje rozdíl. Ve druhém případě se jedná o „čistý“ podnikatelský důchod, neboť vylučuje veškerý pracovní důchod (na odměnu za práci se musí nahlížet jako na odměnu za práci placených zaměstnanců, i když se tato odměna poskytuje managementu a akcionářům společnosti).

5.08. Je nutno pamatovat na to, že souhrnné ukazatele důchodu získané jako vyrovnávací položky v posloupnosti účtů odvětví nejsou ukazateli celkového důchodu nebo disponibilního důchodu domácností činných v zemědělství, neboť tyto domácnosti mohou vedle svých čistě zemědělských příjmů rovněž získávat příjmy z jiných zdrojů (z nezemědělských činností, platů nebo mezd, sociálních dávek, majetkových příjmů). Jinými slovy, na zemědělský důchod se nesmí pohlížet jako na důchod zemědělců. Navíc se toto měření důchodu týká důchodu vytvořeného zemědělskými činnostmi (a též neoddělitelnými nezemědělskými vedlejšími činnostmi) za dané účetní období, přestože v určitých případech budou odpovídající příjmy přijaty až později. Nejde tak ani o důchod skutečně přijatý během samotného účetního období.

B. POJETÍ DŮCHODU U JEDNOTEK ORGANIZOVANÝCH JAKO OBCHODNÍ SPOLEČNOST

5.09. Nejčastější formou zemědělských jednotek v Evropské unii jsou podniky fyzických osob (nebo rodinné zemědělské podniky). Některé zemědělské výrobní jednotky však mohou být organizovány i jako obchodní společnosti a mohou mít formu buď běžných společností (tj. jejich uspořádání je podobné jako u obchodních společností v jiných sektorech hospodářství), nebo společností se specifickými znaky (např. pokud si zemědělec z daňových důvodů založí oddělenou společnost pro podnikatelskou část své hospodářské činnosti nebo pokud skupina zemědělců založí sdružení s cílem spojit své pozemky a pracovní sílu v rámci určitých typů družstev).

▼B

5.10. Čistý podnikatelský důchod zemědělského odvětví se tak skládá ze tří následujících složek:

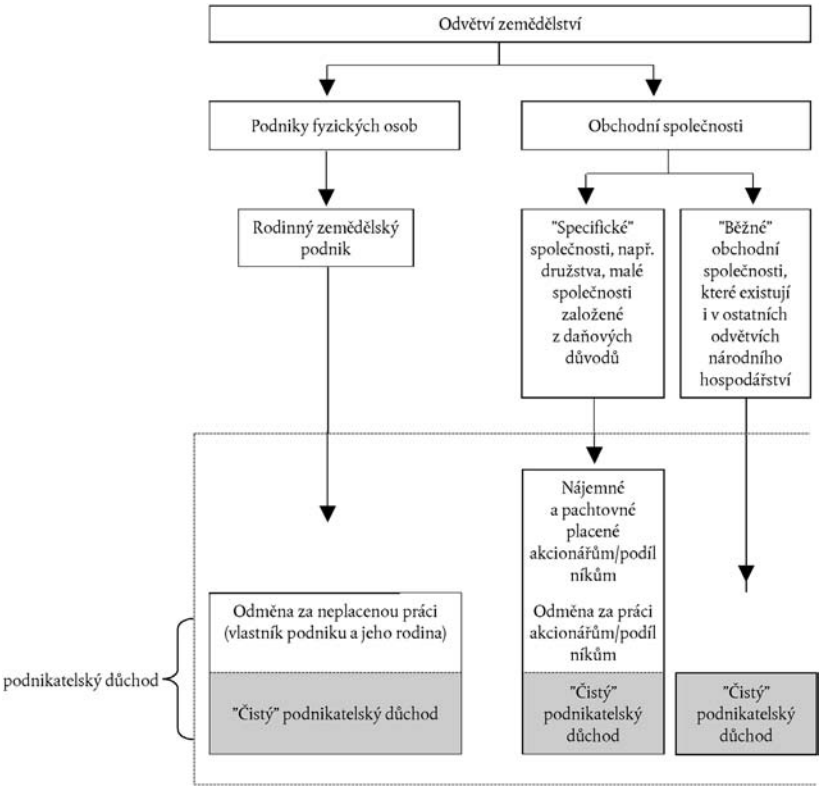
— „smíšený“ podnikatelský důchod podniků fyzických osob (podniků, které nejsou součástí obchodní společnosti),

— „čistý“ podnikatelský důchod „běžných“ obchodních společností,

— „smíšený“ podnikatelský důchod společností specifických pro zemědělské odvětví.

Tyto tři složky jsou znázorněny ve schématu za bodem 5.11.

5.11. „Čistý“ podnikatelský důchod nesmí zahrnovat žádné náhrady zaměstnancům ani žádné pachtovné zaplacené před rozdělením zisku. U většiny společností specifických pro zemědělství je však obtížné oddělit odměnu akcionářům a odměny za vstupy práce a půdy od rozdělení zisků. U tohoto typu zemědělské jednotky se proto doporučuje používat jako standard pro měření zemědělského podnikatelského důchodu „smíšený“ důchod, který zahrnuje náhrady akcionářům-zaměstnancům za jejich práci a pachtovné. V případě těchto specifických společností nelze náhrady a pachtovné při výpočtu podnikatelského důchodu odečítat. Pro výpočet podnikatelského důchodu se takové společnosti tedy začleňují do skupiny podniků fyzických osob. V případě „běžných“ společností se naopak musí odměna za práci od rozdělení zisku jasně rozlišovat.

C. DEFINICE UKAZATELŮ ZEMĚDĚLSKÉHO DŮCHODU

5.12. Tři ukazatele důchodu zemědělského odvětví lze popsat takto:

— ukazatel A: index reálného důchodu z činitelů v zemědělství vztažený na roční pracovní jednotku

Toto měřítko důchodu odpovídá reálné čisté přidané hodnotě v nákladech výrobních činitelů v zemědělství na celkovou roční pracovní jednotku[53].

— ukazatel B: index reálného čistého zemědělského podnikatelského důchodu na neplacenou roční pracovní jednotku

Tento ukazatel zachycuje změny čistého podnikatelského důchodu na neplacenou roční pracovní jednotku v čase. Po přepočtení na index za každý jednotlivý členský stát poskytuje spíše informace o vývoji důchodu než informace o jeho úrovni. Nejužitečnější je v zemích,

▼B

kde mají zemědělské jednotky formu podniků fyzických osob. Protože však existují „běžné“ společnosti, které vytvářejí podnikatelský důchod výhradně s placenou pracovní sílou, je ukazatel B oproti individuálnímu důchodu nadhodnocen. Tato nevýhoda může znemožnit porovnání úrovně důchodů jednotlivých členských států, pokud se váha „běžných“ společností podstatně liší.

— ukazatel C: čistý podnikatelský důchod zemědělství

Tento souhrnný ukazatel důchodu se vyjadřuje v absolutní hodnotě[54] (nebo jako index v reálných hodnotách). Umožňuje porovnat důchod zemědělského odvětví jednotlivých členských států v čase.

D. AGREGACE UKAZATELŮ DŮCHODU ZA EVROPSKOU UNII

5.13. Indexy a míry změn za Evropskou unii jako celek je možné vypočítat buď jako vážené průměry indexů či měr změn jednotlivých členských států, nebo přímo pomocí souhrnných ukazatelů Společenství získaných z přepočtu údajů členských států na euro nebo na standardy kupní síly (SKS). V obou případech musí být zvolen základní rok: buď rok použitý k určení podílů jednotlivých zemí při výpočtu průměrů Společenství, nebo rok, jehož směnné kurzy byly použity pro výpočet souhrnných ukazatelů.

5.14. Mírně odlišné metody a odlišné základní roky se používají podle toho, zda výpočty představují analýzu krátkodobého vývoje (změny v roce „n“ oproti roku „n-1“), nebo dlouhodobého vývoje (celkově od roku 1980 až do roku n).

5.15. Pro analýzu krátkodobého vývoje se v členských zemích vypočítají míry změn ukazatelů nominálního nebo reálného důchodu Evropské unie pro rok n oproti roku n-1 jako vážené průměry příslušných měr změn odhadnutých členskými státy, přičemž váhové koeficienty se vypočítají na základě souhrnných ukazatelů důchodu za rok n-1 přepočtených na euro směnným kurzem roku n-1; tyto koeficienty jsou přirozeně pro každý souhrnný ukazatel jiné. Tato metoda, která je založena na hodnotách roku n-1, se zdá být pro krátkodobou analýzu nejvhodnější a nejvíce se shoduje s metodou, kterou používají jednotlivé členské státy.

5.16. Pro analýzu dlouhodobého vývoje se indexy a míry změn ukazatelů důchodu za Evropskou unii vypočtou na základě souhrnných ukazatelů EU vyjádřených v eurech při konstantních směnných kurzech roku 1995; v případě reálných hodnot (tj. po odečtení vlivů průměrného růstu cen) vycházejí i deflátory ze základu roku 1995 = 100. Pro popis a analýzu celkového vývoje v období od roku 1980 do roku n se tato metoda se základním rokem 1995 jeví jako nejvhodnější.

E. DEFLOVÁNÍ UKAZATELŮ DŮCHODU

5.17. Za každý členský stát se získají indexy a změny reálných hodnot ukazatelů důchodu deflováním příslušných nominálních údajů implicitním cenovým indexem HDP.

5.18. Pro použití tohoto deflátoru hovoří důležité faktory jako jeho spolehlivost a srovnatelnost. Implicitní cenový index HDP je ukazatelem všeobecné cenové úrovně veškerého zboží, výrobků a služeb v celém hospodářství. Jako deflátor rovněž přichází v úvahu cenový index národních konečných užití. Na rozdíl od cenového indexu HDP zohledňuje tento index přímo i vliv zahraničního obchodu, a reaguje tak rychleji a zřetelněji na změny cen dovozů (např. změny cen energie). Aby se však zachovala srovnatelnost s jinými statistikami Evropské komise, bylo rozhodnuto nový deflátor nezavádět.

5.19. Souhrnné ukazatele reálného důchodu Evropské unie jako celku se vypočtou nejprve deflováním nominálních hodnot (v běžných cenách) jednotlivých členských států implicitním cenovým indexem HDP příslušného členského státu a poté se přepočtou na euro (směnnými kurzy roku 1995 pro dlouhodobou analýzu a kurzy roku n-1 pro analýzu krátkodobou, jak je uvedeno výše). Výsledky se sečtou a získají se reálné hodnoty za Evropskou unii. Indexy a míry změn se tedy za Evropskou unii vypočítávají pomocí těchto souhrnných ukazatelů vyjádřených v reálných hodnotách, což znamená, že se nikdy explicitně nepoužívá „deflátor EU“.

▼B

VI. OCENĚNÍ SZÚ VE STÁLÝCH CENÁCH

A. CENOVÉ A OBJEMOVÉ MÍRY

(viz ESA 95, kapitola 10)

6.01. Při pohledu na změny hodnot je pro účely ekonomické analýzy užitečné odlišovat změny hodnot způsobené změnami objemu od změn hodnot způsobených změnami cen. ESA 95 (10.15 až 10.23) jasně říká, že cenová složka má zahrnovat pouze změny týkající se cen a že všechny ostatní změny se mají zahrnout do složky objemové. A tak se rozdíly v kvalitě mezi produkty (fyzikální charakteristiky, druhy maloobchodních odbytišť atd.) mají zohledňovat jako změny objemové, nikoli změny cenové.

6.02. U mnoha výrobků a služeb existuje několik obměn, které se liší kvalitou. ESA 95 definuje několik faktorů, které vedou k rozdílné kvalitě, pro SZÚ je však nejdůležitější faktor související s fyzikálními charakteristikami. Ten připouští, že u určitého produktu mohou existovat fyzikální rozdíly, které znamenají, že fyzikální jednotky (např. jedna tuna) nejsou v ekonomickém smyslu stejné. Příkladem jsou dvě tuny obilí prodané ve dvou po sobě jdoucích letech. V prvním roce má veškeré obilí kvalitu pro mletí, zatímco ve druhém roce má tuto kvalitu méně než polovina obilí a zbytek se prodá jako krmivo. Průměrná kvalita obilí se tedy snížila. Druhý rozdíl v kvalitě, který je pro SZÚ důležitý, se týká posunu v prodejích jednoho produktu mezi dvěma trhy s různými cenovými hladinami, např. mezi tuzemským a zahraničním trhem, nebo mezi prodeji k průmyslovému užití a prodeji spotřebitelům (viz ESA 95, 10.15 – 10.18).

6.03. Objemové a cenové ukazatele používané při sestavování údajů ve stálých cenách musí zohledňovat kvalitativní změny. Doporučuje se proto provádět tyto práce na co nejpodrobnější úrovni členění, aby se co nejvíce přiblížily zcela homogennímu základnímu produktu. Pokud jsou základní produkty zcela homogenní, je možné odhadnout změny objemu na základě změn kvality.

6.04. Statistické informace jsou však často k dispozici na vyšším stupni agregace, a proto se již netýkají plně homogenních produktů. Pro takový případ ESA 95 uvádí (10.32), že je vhodnější deflovat hodnotu za běžný rok vhodným cenovým indexem, a odhadnout tak změny v objemu.

6.05. Úroveň členění, u které se předpokládá, že použitý index je indexem základním (zkoumaný produkt je tudíž pokládán za homogenní), se nazývá základní úroveň agregace. Na SZÚ odpovídá základní úroveň agregace alespoň nejnižší úrovni agregace údajů nomenklatury používané v tabulce pro předávání údajů. Pro sestavení cenových indexů je však vhodná podrobnější úroveň členění.

6.06. Pro každý souhrnný ukazatel výrobků nebo služeb zobrazený na účtech musí být cenové a objemové míry konstruovány tak, že

index hodnotový = index cenový x index objemový.

To znamená, že každá změna hodnoty daného toku musí být přisouzena buď změně cen, nebo změně objemu, nebo kombinaci obou (viz ESA 95, 10.13).

6.07. Systematické členění změn běžné hodnoty do složek „změny ceny“ a „změny objemu“ je omezeno na toky představující transakce s výrobky a službami a na prvky vstupující do ocenění těchto transakcí (produkce, mezispotřeba, spotřeba fixního kapitálu, hrubá přidaná hodnota, čistá přidaná hodnota, tvorba hrubého fixního kapitálu, změna stavu zásob, daně z produktů a subvence na produkty).

B. ZÁSADY A METODA PRO SESTAVOVÁNÍ SZÚ VE STÁLÝCH CENÁCH

1. Volba indexového vzorce

6.08. ESA 95 (10.62) upřednostňuje používání Fisherova indexu. Tyto indexy však mají určité nevýhody, včetně toho, že nejsou aditivní a že vyžadují značné množství základních údajů. Proto ESA 95 připouští, že přijatelnou metodou je použití objemového indexu Laspeyresova typu a cenového indexu Paascheho typu.

▼B

6.09. V souladu s doporučeními ESA 95 se na SZÚ měří objemové změny pomocí indexů Laspeyresova typu a cenové změny pomocí indexů Paascheho typu.

Laspeyresův objemový index:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

Paascheho cenový index:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

Pro každý základní produkt je:

— p0: cena zaznamenaná v základním roce 0,

— pn: cena zaznamenaná v roce n,

— q0: množství zaznamenané v základním roce 0,

— qn: množství zaznamenané v roce n,

— V0: hodnota zaznamenaná v základním roce 0: V0 = p0q0.

2. **Základní rok**

6.10. Změny objemu se měří pomocí indexů Laspeyresova typu, a změny množství základní řady jsou tudíž váženy hodnotou v základním roce. Změny cen se měří pomocí indexů Paascheho typu, a změny cen základní řady jsou tudíž váženy hodnotou v běžném roce v cenách základního roku.

6.11. Základní rok je rok, jehož ceny se používají pro sestavení váhového schématu.

6.12. Nejpřesnější metodou měření meziročních změn objemu je použití posledního základního roku, který je k dispozici. Takový přístup zaručuje, že váhy jsou relativně aktuální a že nedochází k problémům spojeným s vážením produktů, které se již nevyrábějí, a produktů, které se nově objevily. Právě z tohoto důvodu měří SZÚ změny objemu pomocí vah předchozího roku.

3. **Uvádění řad ve vztahu k referenčnímu roku**

6.13. Rok používaný pro předkládání a uvádění údajů ve stálých cenách nemusí být totožný se základním rokem; nazývá se referenční rok. V řadě indexových čísel je referenčním rokem ten, kterému se přisuzuje hodnota 100.

6.14. Řetězením indexů vypočtených v cenách předchozího roku se získají řady objemových indexů v cenách referenčního roku (viz ESA 95, 10.64).

6.15. Je důležité, aby změna referenčního roku neměla žádný vliv na změny objemu vzhledem k předchozímu roku. Proto se údaje na SZÚ uvádějí ve vztahu k pevnému referenčnímu roku, přičemž každá proměnná se k danému referenčnímu roku přepočítává samostatně bez ohledu na to, zda jde o souhrnné ukazatele nebo základní indexy.

6.16. Příklad:

Uvažujme dva základní homogenní produkty A a B. Níže uvedené řady jsou založeny na cenové struktuře předchozího roku:

Objemové a cenové indexy celku (A + B) závisejí na váze přiřazené každému z produktů A a B.

	90P90	Objemový index 90-91	91P90	Cenový index 90-91	91P91	Objemový index 91-92	92P91	Cenový index 92-91	92P92
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126

▼B

	90P90	Objemový index 90-91	91P90	Cenový index 90-91	91P91	Objemový index 91-92	92P91	Cenový index 92-91	92P92
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
Celkem	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Pokud se tyto řady vztáhnou k pevnému referenčnímu roku (např. 1990), je jediný způsob, jak zachovat tytéž objemové indexy n/n-1, jejich oddělené zřetězení. Tím se získají následující řady (základ se rovná 100 v roce 1990):

	1990	1991	1992
A	100	105,8	107,1
B	100	110,0	99,0
Celkem	100	108,8	101,4

(101,4 = 108,8 x 93,2/100)

Hodnoty ve stálých cenách vztažené k referenčnímu roku 1990 jsou:

	1990	1991	1992
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0
Celkem	400	435	405,6

(405,6 = 400 x 101,4/100)

V důsledku tohoto postupu pak již účet není aditivní. Součtem hodnot A + B ve stálých cenách vzniká následující řada:

	1990	1991	1992
A + B	400	435	404,1

Kromě roku následujícího po referenčním roku nejsou řady přepočtené na nový referenční rok aditivní.

6.17. Podle ESA 95 (10.67) se neaditivní údaje ve stálých cenách publikují bez úpravy[55]. Stejný přístup používá i SZÚ. Je však nezbytné vysvětlit uživatelům, že tyto tabulky nejsou aditivní.

4. **Výpočet přidané hodnoty ve stálých cenách**

6.18. Přidaná hodnota je vyrovnávací položkou účtu výroby. Jako takovou ji není možné přímo rozložit na složku cenovou a objemovou. Teoreticky správným postupem výpočtu přidané hodnoty ve stálých cenách je „dvojí deflování“ (viz ESA 95, 10.27 – 10.28).

6.19. Hrubá přidaná hodnota v cenách předchozího roku je proto definována jako rozdíl mezi produkcí měřenou v cenách předchozího roku a mezispotřebou měřenou v cenách předchozího roku. Čistá přidaná hodnota v cenách předchozího roku je definována jako rozdíl mezi hrubou přidanou hodnotou v cenách předchozího roku a spotřebou fixního kapitálu v cenách předchozího roku. Přidaná hodnota v cenách pevného referenčního roku se získá referenčním přepočtem.

6.20. Příklad:

Mějme řadu běžných hodnot a hodnot v cenách předchozího roku (objemy) týkajících se produkce a mezispotřeby:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Produkce	150	160	170	180	200

▼B

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Mezispotřeba	40	30	35	40	45

Přidaná hodnota v objemovém vyjádření se získá odečtením objemu mezispotřeby od objemu produkce. Výsledkem je tato řada:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Hrubá přidaná hodnota	110	130	135	140	155

Tímto způsobem se získají následující objemové indexy v cenách předchozího roku:

	1996	1997
Hrubá přidaná hodnota	118,2	103,7
(118,2 = 130/110 x 100) (103,7 = 140/135 x 100)		

Hrubá přidaná hodnota roku n v cenách roku 1995 se odvodí vynásobením běžné hodnoty za rok 1995 zřetězeným objemovým indexem.

VA 96 (v cenách roku 1995) = 110 x 1,182 = 130

VA 97 (v cenách roku 1996) = 110 x 1,182 x 1,037 = 135

5. **Rozložení daní z produktů a subvencí na produkty na objemové a cenové složky**

6.21. Rozložení hodnot oceněných v základních cenách na příslušné objemové a cenové složky předpokládá, že se toto členění týká rovněž daní z produktů a subvencí na produkty. V případě SZÚ je zvolen tento přístup:

6.22. Objemový index subvence na produkt (nebo daně z produktu) je stejný jako objemový index produkce v cenách výrobců. V tomto případě je objemový index produkce stejný, ať je vyjádřen v cenách výrobců nebo v základních cenách.

6.23. Uvedené řešení má další výhodu: objemový index není závislý na způsobu ocenění. V důsledku toho je interpretace cenových a objemových indexů jasná: v případě dokonale homogenního základního produktu je objemový index stejný jako množstevní index, a cenový index odráží změnu průměrné základní ceny.

6.24. Příklad:

U daného produktu je v roce n hodnota produkce v cenách výrobců 1.000 a v roce n + 1 je hodnota produkce 900. Objemový index produkce je 102.

Tento produkt je subvencován. Hodnota subvence v roce n je 100 a v roce n + 1.150.

Rozložení subvence na objemovou a cenou složku se provede takto:

	Hodnota n	Objemový index n + 1/n	Objem n + 1	Cenový index n + 1/n	Hodnota n + 1
Produkce v cenách výrobců	1 000	102,0	1 020	88,2	900
Subvence na produkty	100	102,0	102	147,0	150

▼B

	Hodnota n	Objemový index n + 1/n	Objem n + 1	Cenový index n + 1/n	Hodnota n + 1
Produkce v základních cenách	1 100	102,0	1 122	93,6	1 050

Objemový index subvence je stejný jako objemový index produkce v cenách výrobců.

▼B

PŘÍLOHA II

PROGRAM PŘEDÁVÁNÍ ÚDAJŮ SZÚ

Za každou položku produkce (položky 01 až 18 včetně podpoložek) i za její složky se musí předávat hodnota v základních cenách (hodnota v cenách výrobců, subvence na produkty a daně z produktů).

Údaje za účet výroby a za tvorbu hrubého fixního kapitálu se musí předávat v běžných i stálých cenách.

Všechny hodnoty se vykazují v milionech jednotek národní měny. Vstup práce se vyjadřuje v tisících ročních pracovních jednotek.

1. **Účet výroby**

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
01	Obiloviny (včetně osiva)	X	X	X
01.1	Pšenice a špalda	X	X	X
01.1/1	Pšenice obecná a špalda	–	–	X
01.1/2	Pšenice tvrdá	–	–	X
01.2	Žito a sourež	X	X	X
01.3	Ječmen	X	X	X
01.4	Oves a letní obilné směsky	X	X	X
01.5	Kukuřice na zrno	X	X	X
01.6	Rýže	X	X	X
01.7	Ostatní obiloviny	X	X	X
02	Technické plodiny	X	X	X
02.1	Olejnatá semena a olejnaté plody (včetně osiva)	X	X	X
02.1/1	Semeno řepky a řepice	–	–	X
02.1/2	Slunečnice	–	–	X
02.1/3	Sojové boby	–	–	X
02.1/4	Ostatní olejniny	–	–	X
02.2	Bílkovinné plodiny (včetně osiva)	X	X	X
02.3	Surový tabák	X	X	X
02.4	Cukrovka	X	X	X
02.5	Ostatní technické plodiny	X	X	X
02.5/1	Přadné rostliny	–	–	X
02.5/2	Chmel	–	–	X
02.5/3	Ostatní technické plodiny: ostatní	–	–	X
03	Pícniny	X	X	X
03.1	Krmná kukuřice	–	–	X
03.2	Krmné okopaniny (včetně krmné řepy)	–	–	X
03.3	Ostatní pícniny	–	–	X
04	Zelenina a zahradnické produkty	X	X	X
04.1	Čerstvá zelenina	X	X	X
04.1/1	Květák	–	–	X
04.1/2	Rajčata	–	–	X
04.1/3	Ostatní čerstvá zelenina	–	–	X

▼B

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
04.2	Sazenice a květiny	X	X	X
04.2/1	Školkařské výpěstky	–	–	X
04.2/2	Okrasné rostliny a květiny (včetně vánočních stromků)	–	–	X
04.2/3	Výsadby	–	–	X
05	Brambory (včetně sadby)	X	X	X
06	Ovoce	X	X	X
06.1	Čerstvé ovoce	X	X	X
06.1/1	Stolní jablka	–	–	X
06.1/2	Stolní hrušky	–	–	X
06.1/3	Broskve	–	–	X
06.1/4	Ostatní čerstvé ovoce	–	–	X
06.2	Citrusové plody	X	X	X
06.2/1	Sladké pomeranče	–	–	X
06.2/2	Mandarinky	–	–	X
06.2/3	Citrony	–	–	X
06.2/4	Ostatní citrusové plody	–	–	X
06.3	Tropické plody	X	X	X
06.4	Vinné hrozny	X	X	X
06.4/1	Stolní hrozny	–	–	X
06.4/2	Ostatní hrozny	–	–	X
06.5	Olivy	X	X	X
06.5/1	Stolní olivy	–	–	X
06.5/2	Ostatní olivy	–	–	X
07	Víno	X	X	X
07.1	Stolní víno	–	–	X
07.2	Jakostní víno	–	–	X
08	Olivový olej	X	X	X
09	Ostatní rostlinné produkty	X	X	X
09.1	Košíkářské a pletací materiály	–	–	X
09.2	Osivo	–	–	X
09.3	Ostatní rostlinné produkty: ostatní	–	–	X
10	Rostlinná produkce (01 až 09)	X	X	X
11	Zvířata	X	X	X
11.1	Skot	X	X	X
11.2	Prasata	X	X	X
11.3	Lichokopytníci	X	X	X
11.4	Ovce a kozy	X	X	X
11.5	Drůbež	X	X	X
11.6	Ostatní zvířata	X	X	X
12	Živočišné produkty	X	X	X

▼B

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
12.1	Mléko	X	X	X
12.2	Vejce	X	X	X
12.3	Ostatní živočišné produkty	X	X	X
12.3/1	Surová vlna	–	–	X
12.3/2	Kokony bource morušového	–	–	X
12.3/3	Ostatní živočišné produkty: ostatní	–	–	X
13	Živočišná produkce (11 + 12)	X	X	X
14	Produkce zemědělských výrobků (10 + 13)	X	X	X
15	Produkce zemědělských služeb	X	X	X
15.1	Zemědělské služby	–	–	X
15.2	Pronájem mléčných kvót	–	–	X
16	Zemědělská produkce (14 + 15)	X	X	X
17	Nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	X	X	X
17.1	Zpracování zemědělských produktů	X	X	X
17.2	Ostatní neoddělitelné vedlejší činnosti (výrobky a služby)	X	X	X
18	Produkce zemědělského odvětví (16 + 17)	X	X	X
19	Mezispotřeba celkem	X	X	X
19.01	Osivo a sadba	X	X	X
19.02	Energie: maziva	X	X	X
19.02/1	— elektrická energie	–	–	X
19.02/2	— plyn	–	–	X
19.02/3	— ostatní paliva a pohonné hmoty	–	–	X
19.02/4	— ostatní	–	–	X
19.03	Hnojiva a prostředky zlepšující půdu	X	X	X
19.04	Prostředky na ochranu rostlin a pesticidy	X	X	X
19.05	Veterinární náklady	X	X	X
19.06	Krmiva	X	X	X
19.06/1	— krmiva dodávaná jinýmizemědělskými podniky	X	X	X
19.06/2	— krmiva nakupovaná mimozemědělské odvětví	X	X	X
19.06/3	— krmiva vyrobená a spotřebovanáuvnitř podniku	X	X	X
19.07	Údržba strojů a zařízení	X	X	X
19.08	Údržba budov	X	X	X
19.09	Zemědělské služby	X	X	X

▼M2

19.10	Nepřímo měřené finanční zprostředkovatelské služby (FISIM)	X	X	X

▼M2

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
19.11	Ostatní výrobky a služby	X	X	X

▼B

20	Hrubá přidaná hodnota v základních cenách (18 – 19)	X	X	X
21	Spotřeba fixního kapitálu	X	X	X
21.1	Stroje a zařízení	–	–	X
21.2	Budovy	–	–	X
21.3	Výsadby	–	–	X
21.4	Ostatní	–	–	X
22	Čistá přidaná hodnota v základních cenách (20 – 21)	X	X	X

2. **Účet tvorby důchodů**

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
23	Náhrady zaměstnancům	X	X	X
24	Ostatní daně z výroby	X	X	X
25	Ostatní subvence na výrobu	X	X	X
26	Důchod z činitelů (22 – 24 + 25)	X	X	X
27	Provozní přebytek/smíšený důchod(22 – 23 – 24 + 25)	X	X	X

3. **Účet podnikatelských důchodů**

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se referenčního roku n		
		Listopad roku n (odhady)	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
28	Předepsané pachtovné a ostatní nájemné nemovitostí	X	X	X
29	Nákladové úroky	X	X	X
30	Výnosové úroky	X	X	X
31	Podnikatelský důchod (27 – 28 – 29 + 30)	X	X	X

4. **Součásti kapitálového účtu**

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
32	Tvorba hrubého fixního kapitálu v zemědělských produktech	–	–	X
32.1	Tvorba hrubého fixního kapitálu ve výsadbách kultur	–	–	X
32.2	Tvorba hrubého fixního kapitálu v zvířatech	–	–	X

▼B

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
33	Tvorba hrubého fixního kapitálu v nezemědělských produktech	–	–	X
33.1	Tvorba hrubého fixního kapitálu ve strojích, zařízení a dopravních prostředcích	–	–	X
33.2	Tvorba hrubého fixního kapitálu v budovách	–	–	X
33.3	Ostatní tvorba hrubého fixního kapitálu	–	–	X
34	Tvorba hrubého fixního kapitálu (bez odpočitatelné DPH) (32 + 33)	–	–	X
35	Čistá tvorba fixního kapitálu (bez odpočitatelné DPH) (34 – 21)	–	–	X
36	Změny stavu zásob	–	–	X
37	Kapitálové transfery	–	–	X
37.1	Investiční dotace	–	–	X
37.2	Ostatní kapitálové transfery	–	–	X

5. **Vstup práce v zemědělství**

Položka	Seznam proměnných	Předání týkající se sledovaného roku n		
		Listopad roku n (odhady	Leden roku n+1 (odhady)	Září roku n+1
38	Zemědělská pracovní síla celkem	X	X	X
38.1	Neplacená zemědělská pracovní síla	X	X	X
38.2	Placená zemědělská pracovní síla	X	X	X